

Mikkelin kaupunki

Talousarvio 2027 ja taloussuunnitelma 2027–2030

MIKKELI

Sisältö

1 Kaupunginjohtajan katsaus ... 1

2 Talousarvion rakenne, toiminnan ja talouden sitovuudet ... 2

2.1 Talousarvion rakenne ... 2

2.2 Toiminnan ja talouden sitovuus ... 3

2.3 Määrärahojen käyttö ja vastuut ... 5

2.4 Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta ... 6

3 Talousarvion yleisperustelut ... 7

3.1 Kuntien muuttuva toimintakenttä ... 7

3.2 Taloudelliset lähtökohdat ... 7

3.3 Mikkelin kaupungin toimintaympäristö ... 9

4 Talousarvion ja taloussuunnittelun perusteet ... 20

4.1 Mikkelin kaupungin strategia ... 20

4.2 Laskentaperuste ... 20

4.3 Kaupungin talouden kehitysnäkymät ... 23

4.4 Riskienhallinta ... 26

4.5 Henkilöstö ... 28

5 Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne ja ohjaus ... 30

5.1 Konserniin kuuluvat yhteisöt ... 30

5.2 Omistajastrategia ja konserniohjaus ... 31

6 Tytäryhteisöjen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ... 34

6.1 Etelä-Savon Energia -konserni ... 34

6.2 Etelä-Savon Koulutus Oy (Esedu) ... 36

6.3 Kiinteistökehitys Naistinki Oy ... 38

6.4 Metsäsairila Oy ... 39

6.5 Mikalo Oy ... 41

6.6 Mikkelin Asumisoikeus Oy ... 43

6.7 Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy ... 44

6.8 Mikkelin Ravirata Oy ... 47

6.9 Mikkelin Mikaeli Oy ... 49

7 Talousarvio 2027 – Mikkelin kaupunki yhteensä ... 52

8 Toimielinten palvelusuunnitelmat, vaikuttavuustoimenpiteet sekä sitovat määrärahat ... 53

8.1 Keskusvaalilautakunta ... 53

8.2 Tarkastuslautakunta ... 53

8.3 Kaupunginvaltuusto ... 53

8.4 Hallinto- ja elinvoimapalvelut ... 54

8.5 Mikkelin seudun työllisyyslautakunta ... 57

8.6 Mikkelin seudun ympäristölautakunta ... 58

8.7 Sivistyslautakunta ... 63

8.8 Hyvinvointilautakunta ... 66

8.9 Kaupunkikehityslautakunta 70
9 Liikelaitosten sitovat tavoitteet, tunnusluvut, tuloslaskelma, rahoituslaskelma, investoinnit 75
9.1 Mikkelin Vesiliikelaitos 75
9.2 Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia 79
10 Tuloslaskelma 84
11 Rahoituslaskelma 89
12 Talousarviovuoden 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2030 investoinnit 94
Liite 1: Merkittävimpien konserniyhteisöjen konsernivastuuhenkilöt ja yhteyshenkilöt 101

1 Kaupunginjohtajan katsaus

Lähtökohdat vuoden 2027 talousarvion valmisteluun sekä taloussuunnitelmakauden näkymään ovat kaksijakoiset. Valtionosuusuudistuksen kariutuminen vuoden 2025 lopulla oli merkittävä takaisku Mikkelin kaupungin taloudelle. Sote-uudistuksen yhteydessä syntynyttä epäoikeudenmukaista valtionosuusjärjestelmää ei ole vielä saatu valtionhallinnossa korjattua, vaikka merkit välillä viittasivat jo oikeaan suuntaan. Mikkeli tekee aktiivista edunvalvontatyötä yhdessä muiden kaupunkien kanssa uudistuksen aikaansaamiseksi seuraavalla hallituskaudella.

Myös valtakunnallinen talouskasvu ja sen seurauksena työmarkkinatilanteen koheneminen antavat edelleen odottaa itseään. Muiden kaupunkien tavoin tämä näkyy Mikkelissäkin verotulokertymän hitaana kehityksenä sekä korkeina työllisyydenhoidon kustannuksina. Viimeaikaiset ennusteet antavat ymmärtää, että tilanne olisi viimein kääntymässä noususuuntaiseksi, mutta tilannetta kannattaa seurata maltillisesti.

Harmaampien pilvien välistä näkyy myös aurinkoa. Mikkelin kaupunki on tehnyt kolme perättäistä ylijäämäistä tilinpäätöstä, ja viimeisimmän ennusteen mukaan myös vuoden 2026 tulos päätyy niukasti plussalle. Taseen ylijäämäpuskuri on 113 miljoonaa euroa. Käyttötalous osoittaa, että sopeuttamistoimet ovat tuottaneet tulosta. Sijoitusvarojen markkina-arvo kasvaa odotetulla tavalla. Elinvoiman edistyminen näkyy selkeimmin nykyiselle toimintaympäristölle ominaisella tavalla datakeskuskehityksessä.

Kuntatalouden toimintaympäristö näyttää kuitenkin muuttuneen pysyvästi. Aikaisempina vuosikymmeninä toimintaympäristön ollessa helpommin ennakoitavissa saattoi tavoitteena olla talouden sopeuttaminen pysyvämmin vakaalle tasolle. Vakaassa tilanteessa huomio voitiin suunnata luottavaisemmin palvelujen kehittämiseen ja vuosittaiseen talouden hienosäätöön. Tänä päivänä tällaista pysyvää tasapainon tilaa ei käytännössä enää ole saavutettavissa. Väestörakenteen muutokset, valtionosuusjärjestelmän epävarmuus, työmarkkinoiden rakennemuutokset, turvallisuusympäristön muutokset, julkisen talouden merkittävä sopeutuspaine ja sen kuntien rahoitukseen aiheuttamat leikkaukset sekä erilaiset lakimuutokset ravistelevat kuntia vuodesta toiseen.

Talouden tasapainon saavuttamista ei voida nähdä päätepisteenä vaan jatkuvana prosessina. Vakaa ja kestävä talous kuntakentällä edellyttää kykyä uudistua, sopeutua ja tehdä oikea-aikaisia päätöksiä. Kysymys ei ole siitä, saavutetaanko joskus tilanne, jossa taloudesta ei tarvitse enää kantaa huolta. Kysymys on siitä, pystytäänkö kaupunkikonsernia johtamaan siten, että taloudellinen kestävyys, palvelut, kilpailukyky ja turvallisuus säilyvät vahvana myös tulevaisuuden muuttuvissa olosuhteissa.

Vuoden 2027 talousarvio on laadittu 49 000 euroa ylijäämäiseksi. Toiminnan volyymi huomioiden puhutaan käytännössä nollatuloksesta. Vahvan taseen ansiosta kirjanpidollinen nollatulos on Mikkelille riittävä. Huomio tuleekin tuloksen ohella kiinnittää kassavirran riittävyyteen, jotta kaupungin pienentynyt lainakanta ei lähtisi olennaisesti uudelleen kasvuun. Tämä edellyttää käyttötalouden kulukurin lisäksi myös investointien huolellista priorisointia.

Vuoden 2025 lopussa vahvistettu omistajastrategia yhdessä vuonna 2026 uudistetun valtuustostrategian kanssa kirkastavat kaupunkikonsernin suuntaa. Strategiset teemat painottuvat kuntalaisten hyvinvointiin ja sujuvaan arkeen, koulutukseen ja osaamiseen, sekä yrityksiä ja investointeja tukevaan elinvoiman kehitystyöhön. Näiden mahdollistajaksi strategiassa tunnistetaan vahva ja vaikuttava talous sekä osaava ja hyvinvoiva henkilöstö.

Kokonaisturvallisuuden merkitys korostuu osana kaupungin perustehtävää. Varautuminen erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin on kiinteä osa kaupungin johtamista, ja tämän osalta on otettu selkeitä edistysaskelia vuoden 2026 aikana. Taloudellinen vakaus, toimivat palvelut sekä yhteistyö viranomaisten, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa muodostavat perustan kaupungin kriisinkestävyydelle ja kyvylle turvata asukkaiden arki kaikissa olosuhteissa.

Janne Kinnunen
kaupunginjohtaja

2 Talousarvion rakenne, toiminnan ja talouden sitovuudet

2.1 Talousarvion rakenne

Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa hyväksytään kunnan ja koko kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvollisuudet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se toteuttaa kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseksi turvataan.

Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha tai tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarvio koostuu (1) käyttötalousosasta, (2) tuloslaskelmaosasta sekä (3) investointi- ja rahoitusosasta.[1]

Yleisperustelut
Yleisperusteluissa esitetään katsaus kansan- ja kunnallistalouden kehityksestä, jotka luovat taloudelliset lähtökohdat tulevien vuosien suunnittelulle. Yleisperusteluihin sisältyy lisäksi mm. toimintaympäristön ja siinä tapahtuneiden muutosten kuvaus, riskien arviointi, henkilöstölinjaukset sekä vähintään kerran valtuustokaudessa tarkistettava kaupunkistrategia ja kehittämisohjelmien keskeisimmät toimenpiteet.

Käyttötalousosa
Käyttötalousosassa esitetään lautakuntien palvelusuunnitelmat ja toimenpiteet, tavoitteet ja mittarit, joilla toteutetaan kaupunkistrategiaa. Sivistyslautakunnan, hyvinvointilautakunnan sekä kaupunkikehityslautakunnan osalta on esitetty toiminnalliset tunnuslukutaulukot. Liikelaitosten tavoitteet, tulos- ja rahoituslaskelmat sekä investoinnit taloussuunnitelmavuosineen esitetään erikseen lautakuntien käyttötalousosan jälkeen.

Tuloslaskelmaosa
Tuloslaskelmaosassa on esitetty tuloslaskelma analysoituna sekä liikelaitosten osalta eriteltynä.

Investointi- ja rahoitusosa
Investointi- ja rahoitusosassa investoinneista esitetään menot ja tulot, jotka tarvittaessa eritellään hankekohtaisesti. Kaupungin investointiohjelma on koottu kokonaisuudessaan investointiosaan ja sisältää myös liikelaitosten investoinnit. Rahoituksen osalta esitetään meno- ja tuloarvioina pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, niiden lyhennykset, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman. Sen tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

[1] Kuntalaissa (110 §) todetaan talousarvion jakaantuminen käyttötalousosaan, tuloslaskelmaosaan sekä investointi- ja rahoitusosaan. Talousarviosta ja taloussuunnitelmasta ovat antaneet laadinnan ja sisällön osalta suosituksia lisäksi Suomen Kuntaliitto ja kirjanpitolautakunnan kuntajaosto.

2.2 Toiminnan ja talouden sitovuus

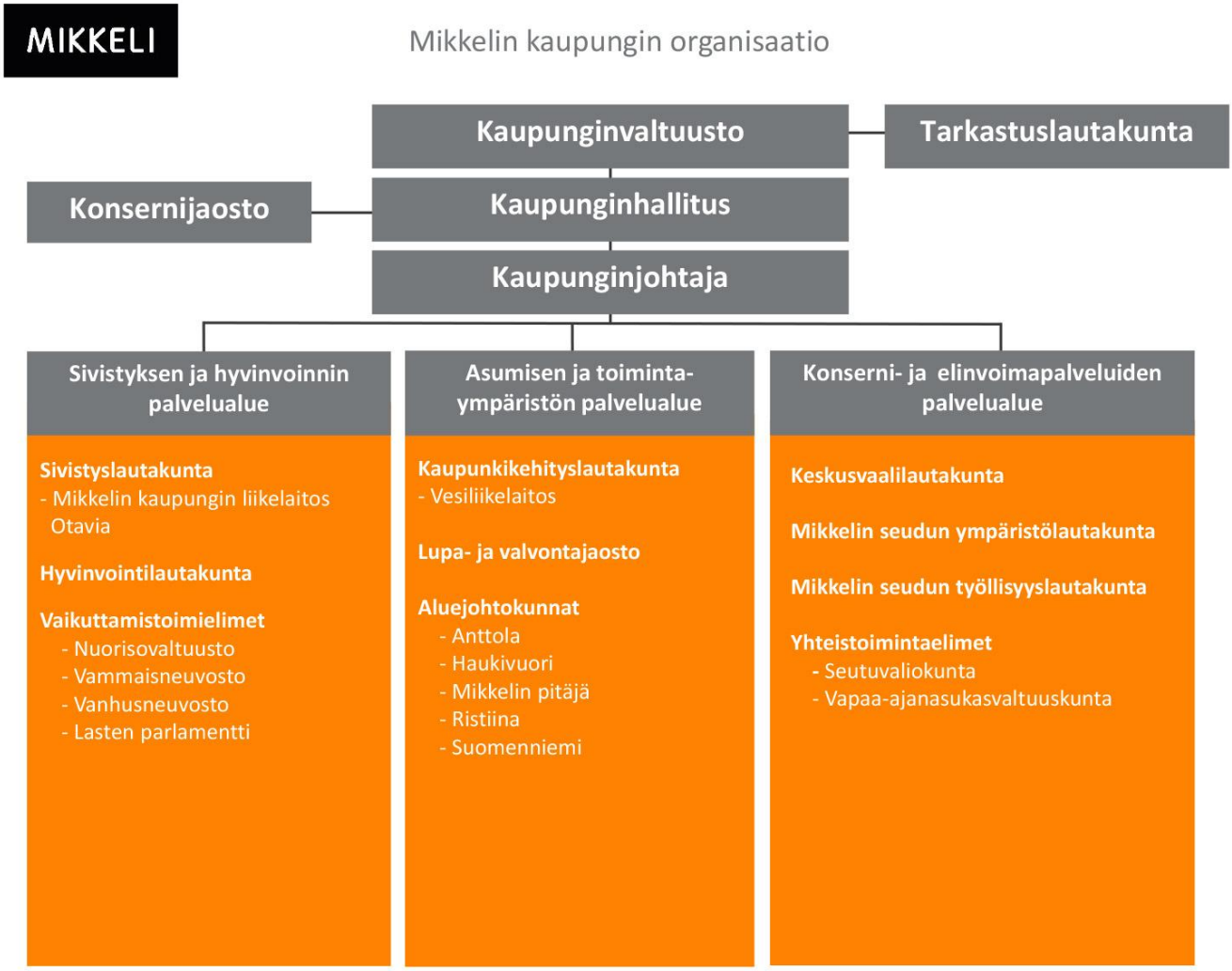
Käyttötalousosa
Kaupunginvaltuusto päättää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita. Kaupunginvaltuusto hyväksyy talousarviossa kaupungin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tavoitteiden lisäksi valtuustoon nähden sitoviksi voidaan määritellä määräraha, tuloarvio tai toimintakate.

Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä. Bruttomääräisinä budjetoidut yksiköt ovat budjettirahoitteisia ja nettomääräisenä budjetoidut yksiköt kohderahoitteisia. Ruoka- ja puhtauspalvelut on nettobudjetoitu. Edellä mainittua yksikköä sitoo nettobudjetoituna toimintakate eli toimintatulojen ja toimintamenojen erotus. Muut kaupungin toimintayksiköt ovat bruttomääräisesti budjetoituja budjettirahoitteisia yksiköitä, joita sitovat kaupunginvaltuustoon nähden sekä tulojen että menojen määrärahat.

Mikkelin Vesiliikelaitoksella on toiminnallisten tavoitteiden lisäksi sitovaa korvaus peruspääomasta ja molemmilla liikelaitoksilla liikelaitosten liikeylijäämä. Liikelaitoksien tuloslaskelmat, rahoituslaskelmat ja investointisuunnitelmat ovat ohjeellisia, mutta niiden oleellisista poikkeamista on tiedotettava valtuustolle.

Poikkeaminen talousarvion sitovista tavoitteista edellyttää valtuuston hyväksyntää. Budjettirahoitteisten yksiköiden määrärahojen perustana olevat suoritteet ovat ohjeellisia ja poikkeamat suoritetasossa alaspäin tarkoittavat sitä, että valtuuston myöntämiä määrärahoja tulisi jäädä käyttämättä. Nettomääräinen toimintakate on samalla tavalla sitova kuin määrärahakin. Olennaiset vajaukset tuloissa on kuitenkin käsiteltävä menonylitysten tapaan valtuustossa lisämäärärahan tavoin tai erillisenä asiana.

Talousarvio on laadittu Mikkelin kaupungin organisaatiorakenteen mukaisesti.

Vuodesta 2018 alkaen on laadittu useita talouden tasapainottamiseen tähtääviä selvityksiä ja ohjelmia. Näitä on toteutettu onnistuneesti, ja niiden viitoittamalla tiellä tulee jatkaa myös vuonna 2027. Aikaisempia tasapainotusohjelmia ovat olleet kaupunkirakenneselvitys (KV 18.6.2018 § 71), palvelusuunnitelma (KV 18.3.2019 § 35), Talous- ja tulevaisuusohjelma TATU (KH 22.6.2020 § 231), Palvelut ja tulevaisuusohjelma PATU (KV 28.3.2022 § 44) sekä Talouden tasapainotusohjelma 2024–2026 (KV 11.12.2023 § 137). Hallinnollisten tukipalveluiden toiminnan kehittäminen on jatkuvaa. Toiminnan tuottavuutta on saatava lisättyä läpi koko kaupunkiorganisaation siten, että suoritteet saadaan toteutettua pienemmällä määrärahalla. Etätyökäytänteet ovat vakiintuneet, ja se luo edellytykset toimitilojen käytön tehostamiselle. Tekoälyn hyödyntämistä työtehtävissä tulee mahdollisuuksien mukaan edistää ja tukea kaikilla organisaatiotasoilla.

Tuloslaskelmaosan, investointi- ja rahoitusosan sitovat määrärahat
Talousarviovuoden tuloslaskelman sitovuus valtuustoon nähden on velvoite toimia valtuuston hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Taloussuunnitelman muihin vuosiin kohdistuvat menoarviot eivät oikeuta vielä varojen käyttöön, vaan talousarvio hyväksytään vuosittain. Toimielinten ja viranhaltijoiden pitää kuitenkin toimia suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tuloslaskelman rahoitustuotoissa ja -kuluissa kaupunginvaltuustoon nähden sitovia eriä ovat Mikkelin Vesiliikelaitoksen korvaus peruspääomasta sekä rahoitustuottojen ja -kulujen nettosumma.

Rahoituslaskelma, lainanottovaltuudet, antolainausvaltuudet ja osakkeiden osto-oikeudet vuonna 2027
Rahoituslaskelman sitova erä on kaupungin lainamäärä. Kaupungin kokonaislainamäärä on talousarvion mukaisesti enintään 213 miljoonaa euroa (4 131 e/asukas) vuoden 2027 lopussa. Kaupunginjohtajan tekemät päätökset talousarviolainoista, joukkovelkakirjalainoista, korkosuojauksista ja osakehankinnoista viedään kaupunginhallitukselle tiedoksi.

Kaupungin lainanottovaltuudet ovat seuraavat vuonna 2027:

1. Kaupunginjohtajalla on oikeus ottaa enintään 10 miljoonaa euroa pitkäaikaista talousarviolainaa tai joukkovelkakirjalainaa vuonna 2027. Kaupunginjohtaja ja talousjohtaja voivat tehdä nostettaviin lainoihin ja olemassa oleviin lainoihin viitekoronvaihtosopimuksia pääomaltaan kunkin lainamäärän suuruisesti.
2. Kaupunginjohtajalla on oikeus suojata lainoja kiintein koroin tai tehdä erillisiä pitkäaikaisia korkojen suojauksia sekä nykyiseen että tulevaan lainakantaan. Suojauksia tehdään talousarvion rahoitusosassa määriteltyjen suojaustasojen ja -rajoitusten puitteissa. Korkosuojausten nimellismäärien on oltava rahoitusmarkkinatilanteeseen nähden perusteltuja. Kaupunginjohtajalla ja talousjohtajalla on oikeudet tehdä edellä mainitut suojaukset puhelimitse tai sähköpostitse, minkä pohjalta kaupunginjohtaja tekee asiasta viranhaltijapäätöksen.
3. Kaupunginhallituksella on oikeus myöntää antolainoja konsernille ja liikelaitoksille 3 miljoonaa euroa.
4. Kaupunginjohtajalla on oikeus tehdä investointiohjelman mukaisesti hankintapäätöksiä osakesijoituksista 100 000 eurolla.

Investoinnit
Investointimäärärahat ovat sitovia bruttomäärältään. Yksittäisen hankkeen investointimenot voivat kuitenkin ylittyä enintään 5 %, jos hanke saadaan saman talousarviovuoden aikana rahoitettua muusta hankkeesta säästyneillä vastaavaan pysyvien vastaavien ryhmään (tietokoneohjelmistot, muut pitkävaikutteiset menot, maa- ja vesialueet, rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet jne.) kuuluvilla, ko. vuoden talousarvioon varatuilla investointimenomäärärahoilla. Mikäli yksittäinen hanke ylittää talousarvion yli 5 %, mutta euromääräisesti ylitys on alle 20 000 euroa, voidaan ylitys kattaa edellä esitetyllä tavalla muiden hankkeiden säästyneistä varoista ilman erillistä lisämäärärahan hakemista.

Kunnallistekniikan määrärahojen hankekohtaisesta käytöstä päättää kaupunkikehityslautakunta. Vuotuista kokonaismäärää ei saa ylittää ilman kaupunginvaltuuston lupaa.

Kaupunginvaltuusto päättää investointikohteiden käyttötarkoituksen muutoksesta.

2.3 Määrärahojen käyttö ja vastuut

Yleiset vastuut määrärahoista
Mikkelin kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita ovat kaupunginjohtaja, konserni- ja elinvoimapalveluissa tulosaluejohtajat ja tulosyksiköiden johtajat, sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella sekä asumisen ja toimintaympäristön palvelualueella palvelualuejohtajat, tulosaluejohtajat sekä tulosalueiden päälliköt. Liikelaitoksissa tilivelvollisia ovat liikelaitosten johtajat.

Tilivelvollisia Mikkelin kaupungin viranhaltijoita ovat:

- Kaupunginjohtaja
- Konserni- ja elinvoimapalveluiden palvelualue: kaupunginjohtaja
    - Hallinto- ja elinvoimapalvelut: kaupunginjohtaja/hallintojohtaja
        - Hallintopalvelut: hallintojohtaja
        - Henkilöstöpalvelut: henkilöstöjohtaja
        - Ruoka- ja puhtauspalvelut: palvelujohtaja
        - Talouspalvelut: talousjohtaja
    - Mikkelin seudun ympäristöpalvelut: terveysvalvonnan johtaja
    - Mikkelin seudun työllisyyspalvelut: työllisyysjohtaja
- Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue: sivistysjohtaja
    - Varhaiskasvatus: varhaiskasvatusjohtaja
    - Perusopetus: opetusjohtaja
    - Lukiokoulutus: johtava rehtori
    - Kansalaisopisto ja osallisuus: rehtori
    - Kaupunginorkesteri: intendentti
    - Kirjastopalvelut: kirjastopäällikkö
    - Museopalvelut: museojohtaja
    - Liikuntapalvelut: liikuntapäällikkö
    - Nuorisopalvelut: nuorisopäällikkö
    - Yleiset kulttuuripalvelut: kulttuuripäällikkö
    - Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia: johtaja-rehtori
- Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue: kaupunkikehitysjohtaja
    - Kaupunkikehitys: maankäyttöjohtaja
    - Kaupunkiympäristö: kaupungininsinööri
    - Rakennusvalvonta: johtava rakennustarkastaja
    - Maaseututoimi: maaseutujohtaja
    - Mikkelin Vesiliikelaitos: vesilaitoksen johtaja

Tilivelvollisuus merkitsee, että viranhaltijan toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, viranhaltijaan voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja viranhaltijalle voidaan myöntää vastuuvapaus.

Lauta- ja johtokuntien sekä tulosalueiden esimiesten on valvottava, että valtuuston hyväksymää talousarviota noudatetaan. Laskut tulee kohdentaa aiheuttamisperusteen mukaan sille menokohdalle, jonne ne kuuluvat. Määrärahojen käyttöön liittyy velvoite toimialarajat ylittävään yhteistyöhön, jonka avulla haetaan koko kaupungin kannalta edullisempia ja tehokkaampia tapoja palvella asukkaita ja alueen yrityksiä. Yhteistyötä tiivistetään myös koko konsernin tasolla. Palvelujen tuottamista koko kaupunkikonsernissa ohjaa kaupungin strategia.

Vain pakottavassa tapauksessa anotaan lisämäärärahaa kaupunginvaltuustolta, ennen määrärahan ylittymistä. Lisämääräraha-anomukseen on aina sisällytettävä esitys lisämäärärahatarpeen rahoittamisesta ja lisämääräraha on etsittävä ensisijaisesti asianomaiselta toimialalta.

Valvontavastuu
Toiminnassa on noudatettava kaupunginhallituksen 21.6.2021 § 276 hyväksymää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Jokaisella tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja jatkuvasta ylläpidosta johtamansa toiminnan osalta. Kuntalain 124 §:n mukaan tilintarkastuskertomukseen on sisällytettävä lausunto sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä ja mahdollisesta muistutuksesta, joka voidaan kohdistaa vain tilivelvollisiin. Kuntalain tarkoittamia tilivelvollisia ovat mm. kaupunginhallituksen, lautakuntien, johtokuntien ja

toimikuntien jäsenet, kaupunginjohtaja ja palvelualueiden ja yksiköiden johtavat viranhaltijat; Mikkelin kaupungin tilivelvolliset viranhaltijat on lueteltu edellä.

Taloushallinnon pysyväisohjeet
Kaupunginhallitus ja kaupunginvaltuusto ovat antaneet mm. seuraavaa taloushallintoon liittyvää ohjeistusta:

- Mikkelin kaupungin sijoitustoiminnan perusteet KV 11.12.2023 § 131
- Mikkelin kaupungin varainhankintapolitiikka KV 11.12.2023 § 133
- Mikkelin kaupungin hallintosääntö KV 11.11.2024 § 107
- Konserni- ja elinvoimapalveluiden toimintasääntö KH 3.11.2025 § 371
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet KV 11.12.2017 § 95
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje KH 21.6.2021 § 276
- Sisäisen tarkastuksen toimintaohje KH 10.2.2020 § 52
- Konsernirahoitus- ja takausperiaatteet KV 17.6.2019 § 78
- Mikkelin kaupunkikonsernin hankintasääntö KH 31.3.2025 § 134
- Kassanhoito- ja alitilitysohje KH 18.10.2021 § 422
- Konserniohje KV 2.3.2026 § 7
- Mikkelin kaupungin hankeohje KH 26.10.2020 § 328

Avustukset
Kaupunginhallitus ja asianomaiset lautakunnat päättävät talousarvion tultua hyväksytyksi myönnettävät avustukset määrärahojensa puitteissa. Tulosyksikkö, jonka määrärahoihin yleishyödyllisten tai muiden yhteisöjen avustus sisältyy, voi maksaa avustuksen vuodelle 2027 vasta sen jälkeen, kun yhteisön tilinpäätöstiedot, toimintakertomus sekä tilintarkastuskertomus vuodelta 2026 on saatu. Mikäli avustus on myönnetty jotakin määrättyä tarkoitusta varten, on avustuksen myöntäneen tulosyksikön pyydettävä yksilöity tiliselvitys avustuksen käytöstä. Kaupunginhallitus on päättänyt avustusperiaatteista päätöksellään 25.9.2017 § 83. Avustusperiaatteiden mukaan palvelualueet päättävät omista avustusohjeistaan ja niiden päätöksentekotasosta kaupunginhallituksen vahvistamien avustusperiaatteiden pohjalta.

2.4 Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta

Lautakuntien, johtokuntien ja kaupunginhallituksen alaisten tulosalueiden tulee laatia ja vahvistaa valtuuston hyväksymän talousarvion mukaiset käyttötaloussuunnitelmat talousarviovuoden tammikuun loppuun mennessä ja niiden tulee olla tallennettuina kaupungin yhteiselle verkkoasemalle. Käyttösuunnitelman eurotietojen tulee vastata valtuuston hyväksymää talousarviota. Käyttösuunnitelmassa toimielin ottaa kantaa viranhaltijoiden toimivaltaan ja laskujen hyväksymiseen. Henkilöstöpäätöksiä tekevien tulee olla kaupungin viranhaltijoita ja myös laskujen hyväksyjien tulee olla ensisijaisesti viranhaltijoita.

Vuonna 2027 hallintokuntien toimintaa ja taloutta seurataan valtuustotasolla vähintään kolme kertaa vuodessa. Seurannan ajantasaisuus, oikeellisuus ja sen ohjausvaikutukset ovat keskeisiä tekijöitä valtuustolle annettavissa seurantaraporteissa. Kaupunginhallitukselle raportoidaan talouden kehityksestä tarvittaessa useammin.

Maaliskuun lopun toteutuman perusteella tehtävässä seurannassa raportoidaan henkilöstön määrän kehitys sekä talouden toteutuminen ja toiminnalliset muutokset, jotka ovat tiedossa raportointi hetkellä. Kesäkuun lopun toteutuman mukainen seurantaraportti on lähtökohtana seuraavan vuoden talousarvion valmistelussa. Kesäkuun seurannassa raportoidaan talouden toteutumisen ja henkilöstön määrän kehityksen lisäksi myös strategiakortteihin määriteltyjen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen, sekä konserniyhtiöiden seuranta. Syyskuun toteutuman mukaan raportoidaan henkilöstön määrän kehitys sekä talouden seuranta. Lauta- ja johtokunnat hakevat mahdolliset käyttötalouden lisämäärärahat viimeistään joulukuun kaupunginvaltuuston kokouksessa. Menoihin osoitettua määrärahaa ei tule käyttää kokonaisuudessaan, jos talousarviovuoden aikana näyttää siltä, että määrärahaa jää käyttämättä.

Valtuustotason strategian ja strategisten tavoitteiden seuranta toteutetaan tilinpäätöskäsittelyn yhteydessä. Kaupunginhallitus käsittelee strategian seurannan huhti-toukokuussa ja kaupunginvaltuusto tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä omana erillisenä pykälänään.

3 Talousarvion yleisperustelut

3.1 Kuntien muuttuva toimintakenttä

Kuntien toimintaympäristö on kohdannut useita muutoksia edeltävinä vuosina, ja on edelleenkin monin tavoin muuttuva ja haastaa kuntia eri tavoin. Sote-uudistus ja työllisyyspalveluiden uudistus on toteutettu, mutta nämä eivät ainakaan alkuvaiheessa ja laajasti arvioiden tuoneet helpotusta kuntien toimintaan. Valtion edellyttämät raportointivelvoitteet lisääntyvät jatkuvasti ja kasvattavat kuntien työkuormaa. Julkisen talouden vaikeasta tilanteesta johtuen kuntien tehtäviä lisätään tyypillisesti siten, että uusiin tai laajentuneisiin tehtäviin ei todellisuudessa osoiteta täysimääräistä rahoitusta. Valtion taloudessa on tulevina vuosina useiden miljardien eurojen sopeutuspaine, joka tulee väistämättä näkymään myös kuntien rahoituksessa leikkauksina ja lisäsäästöpaineina. Kuntakenttää ravistelee myös hankintalain uudistus, jossa erityisesti sidosyksikkösääntelyn tiukentuminen tulee aiheuttamaan kunnille lähivuosina satojen miljoonien muutoskustannukset.

Rakenteellisten muutosten ja muuttuvien säädösten lisäksi pitkään jatkunut kuntien väestöllinen eriytymiskehitys aiheuttaa erilaisia muutospaineita kuntien toiminnalle ja taloudelle. Suurissa ja kasvavissa kunnissa investointipaineet ovat korkeat, kun taas pienemmissä kunnissa palvelutarve vähenee ja paine palveluverkon sopeuttamiselle aiheuttaa päänvaivaa. Jo pitkään jatkuneet syntyvyyden aleneminen ja väestön muuttoliike kääntävät kuntien vastuulle jääneiden varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden tarpeen laskuun monissa kunnissa. Myös Ukrainassa käytävän sodan kiihdyttämä maahanmuutto sekä muu kansainvälistyminen, työvoiman saatavuuden haasteet, kaupungistuminen ja syntyvyyden lasku edellyttävät uusia tapoja järjestää palveluita sekä paikallisesti että valtakunnallisesti.

Sote-uudistuksesta on jo useampi vuosi, mutta se näkyy edelleen voimakkaasti kuntia eriarvoistavana tekijänä, kun valtionosuusjärjestelmän uudistamistyötä kariutui vuoden 2025 lopulla. Valtionosuusjärjestelmä on edelleen merkittäviltä osin sidoksissa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta edeltäneisiin, vuosien 2021–2022 poikkeuksellisiin sote-kustannuksiin, minkä vuoksi kuntien valtionosuusrahoitus ei kaikilta osin vastaa nykyisiä tehtäviä eikä kohtele kuntia tasapuolisesti. Järjestelmään sisältyvät sote-siirtoerät heikentävät rahoituksen ennakoitavuutta, läpinäkyvyyttä ja kannustavuutta sekä aiheuttavat merkittäviä ja perusteettomia eroja kuntien välille. Nykyjärjestelmän on arvioitu sisältävän myös merkittäviä perustuslaillisia ongelmia. Professori Tuomas Ojanen on häneltä keväällä 2026 tilatussa, niin kunta- ja alueministerille kuin oikeuskanslerillekin toimitetussa lausunnossaan katsonut, että valtionosuusjärjestelmä ei kaikilta osin turvaa kunnallisen itsehallinnon rahoitusperiaatteen eikä asukkaiden yhdenvertaisuuden toteutumista, ja että tilanne muodostuu kokonaisuutena arvioiden erittäin ongelmalliseksi perustuslain näkökulmasta. Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on välttämätöntä, jotta rahoitusperusteet vastaisivat nykyistä kuntien tehtäväkenttää, turvaisivat kuntien taloudelliset toimintaedellytykset ja vahvistaisivat alueellista yhdenvertaisuutta.

Toinen sote-uudistukseen liittyvä merkittävä asia vuodesta 2026 alkaen on sote-palvelutuotannossa olevien kiinteistöjen yhtiöittämisvelvoite, kun sote-kiinteistöt eivät voi enää pääsääntöisesti olla kuntien suorassa omistuksessa. Kunnat ja hyvinvointialueet ovat hakeneet asiaan erilaisia ratkaisuja. Hyvinvointialueet pyrkivät säästämään tilakustannuksissa samaan aikaan, kun kuntien olisi saatava vuokratuotoilla kiinteistöjen kustannukset katetuksi. Samaan asiaan liittyy myös riski suurten kiinteistömassojen jäämisestä tyhjilleen, jolloin käyttämättömäksi jäävät kiinteistöt tulevat aiheuttamaan tuntuvia alaskirjauksia kunnille ja kaupungeille.

Vuoden 2025 alussa työllisyyspalvelut siirtyivät valtiolta kuntien vastuulle. Uudistuksen tavoitteena oli edistää työnhakijoiden nopeaa työllistymistä hyödyntämällä kuntien palvelutarjonnan kaikkia mahdollisuuksia. Muutoksen alkuvuosina työmarkkinasuhdanteet näyttävät heikolta, jolloin uudistus aiheuttaa kunnille enemmän kustannuspaineita kuin uudenmuotoiseen palvelujen järjestämiseen liittyviä hyötyjä. TE-uudistuksen myötä myös työmarkkinatuen kuntaosuuden eli ns. TMT-maksujen taso on noussut aiempiin vuosiin verrattuna lisäten entisestään kuntien kustannuspaineita. Maksuista valtaosa kertyy pitkäaikaistyöttömistä, joiden työllistyminen suhdanteen kohentuessakin on heikompaa ja hitaampaa. Heikko työllisyyskehitys heikentää lisäksi kuntien verotuloennusteita tuleville vuosille, minkä lisäksi laskeva tulorahoituksen taso aiheuttaa lisäpaineita kustannusten leikkaamiselle eli palveluiden karsimiselle.

3.2 Taloudelliset lähtökohdat [2]

Yleinen taloudellinen tilanne
Lähi-idän kriisi, energiamarkkinoiden epävarmuus sekä Yhdysvaltojen kauppapolitiikka ovat edelleen maailmantalouden keskeisiä epävarmuustekijöitä. Vaikka geopoliittiset jännitteet ylläpitävät energian korkeaa hintatasoa, niiden vaikutukset maailmantalouteen ovat toistaiseksi jääneet ennakoitua pienemmiksi. Maailmantalouden kasvun arvioidaan olevan 2,9 prosenttia vuonna 2026 ja vahvistuvan 3,4 prosenttiin vuonna 2027. Euroalueen talous kasvaa 1,0 prosenttia vuonna 2026 ja 1,4 prosenttia vuonna 2027. Yhdysvaltojen talouskasvun ennustetaan olevan noin 2,0 prosenttia vuosina 2026–2027, kun taas Kiinan kasvu hidastuu 4,3 prosenttiin vuonna 2026 ja 4,2 prosenttiin vuonna 2027.

Suomen talous on elpynyt odotettua nopeammin ja myös aiempien vuosien kasvulukuja on tarkistettu ylöspäin. Viennin kehitys on ollut alkuvuonna vahvaa, ja vientimarkkinoiden näkymät ovat kohentuneet. Samalla suuret puolustus- ja datakeskusinvestoinnit kasvattavat tuontia vientiä nopeammin, minkä vuoksi nettoviennin vaikutus talouskasvuun jää edelleen lievästi negatiiviseksi. Vaihtotase säilyy kuitenkin ennustejaksolla lievästi ylijäämäisenä.

[2] Kappaleen 3.2 lähteet: Taloudellinen katsaus. Kesä 2026 & Syksy 2026. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:25 & 2026:35.

Kotitalouksien ostovoimaa tukevat palkankorotukset ja ansiotuloverotuksen kevennykset, mutta heikko työmarkkinatilanne, energian hinnan nousu ja korkojen nousu hillitsevät kulutushalukkuutta. Inflaatio kiihtyy vuonna 2026 kahteen prosenttiin ja pysyy noin kahden prosentin tasolla myös vuosina 2027–2028.

Suomen BKT kasvoi vuonna 2024 0,9 prosenttia ja vuonna 2025 0,8 prosenttia. Vuonna 2026 talouskasvun ennustetaan olevan 1,6 prosenttia ja kiihtyvän 1,8 prosenttiin vuonna 2027 sekä olevan 1,5 prosenttia vuonna 2028. Kasvua tukevat erityisesti investoinnit, teollisuuden kehitys sekä rakentamisen asteittainen elpyminen. Asuntorakentamisen toipuminen käynnistyy kuitenkin vasta vuonna 2027, ja palvelualojen kasvu pysyy lähivuosina melko maltillisena.

Työllisyys
Työmarkkinoiden kehitys on ollut odotuksia heikompaa. Työllisten määrä on jatkanut laskuaan ja työttömyys on noussut korkealle tasolle. Erityisesti rakentamisen, teollisuuden sekä informaatio- ja viestintäalan työpaikkojen määrä on vähentynyt, vaikka avoimien työpaikkojen määrä ja yritysten työllistämisaikomukset ovat osoittaneet hienoista paranemista. Vuonna 2026 työllisten määrän arvioidaan supistuvan 0,5 prosenttia ja työttömyysasteen nousevan 10,3 prosenttiin. Työllisyysaste (20–64-vuotiaat) jää 75,5 prosenttiin. Vertailukelpoisilla tiedoilla työttömyysaste on korkeimmillaan lähes kahteen vuosikymmeneen.

Talouskasvun vahvistuessa työllisyys kääntyy nousuun vuonna 2027. Työllisten määrän arvioidaan kasvavan 1,1 prosenttia vuonna 2027 ja 0,8 prosenttia vuonna 2028. Työttömyysaste alenee kuitenkin hitaasti, ollen vielä 9,9 prosenttia vuonna 2027 ja 9,5 prosenttia vuonna 2028. Työllisyyden paranemista tukevat talouskasvun vahvistuminen, maahanmuutto sekä työvoiman tarjontaa lisäävät uudistukset, mutta kohtaanto-ongelmat ja korkea rakenteellinen työttömyys hidastavat työmarkkinoiden elpymistä.

Ansiotason kehitys ja inflaatio
Inflaatio kiihtyy vuonna 2026 erityisesti energian hinnan nousun seurauksena. Lähi-idän kriisi on nostanut öljyn, polttoaineiden ja energian hintoja sekä heijastunut osittain myös elintarvikehintoihin. Muutoin hintapaineet ovat Suomessa edelleen melko maltillisia. Kuluttajahintaindeksin ennustetaan kasvavan 2,0 prosenttia vuonna 2026, 1,9 prosenttia vuonna 2027 ja 2,1 prosenttia vuonna 2028.

Palkkojen nousuvauhti kiihtyy vuonna 2026 työehtosopimusten mukaisesti. Ansiotasoindeksin arvioidaan kasvavan 3,6 prosenttia vuonna 2026, 3,2 prosenttia vuonna 2027 ja 3,4 prosenttia vuonna 2028. Hyvinvointialueilla ja kuntasektorilla palkankorotukset ovat edelleen muuta taloutta suurempia, mikä kasvattaa työvoimakustannuksia julkisella sektorilla.

Reaalipalkat jatkavat kasvuaan, mutta vuosien 2021–2023 aikana tapahtunut ostovoiman heikentyminen kurotaan umpeen vasta vuonna 2027. Kotitalouksien käytettävissä olevan reaalitulon arvioidaan kasvavan vain 0,1 prosenttia vuonna 2026 ja 1,7 prosenttia vuonna 2027. Ostovoimaa tukevat palkankorotukset ja veronalennukset, mutta heikko työllisyystilanne sekä energian hinnan nousu rajoittavat kasvua.

Palkkasumma kasvaa vuonna 2026 noin 3,1 prosenttia, ja työllisyystilanteen parantuessa noin 4,3 prosenttia vuonna 2027 sekä 4,2 prosenttia vuonna 2028. Kokonaisuutena palkkojen ja ostovoiman kehitys on myönteistä, mutta kuluttajien varovaisuus ja korkea säästämisaste hidastavat kulutuksen elpymistä.

Julkisen talouden alijäämä ja velka
Suomen julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä koko ennustejakson ajan. Vuonna 2026 julkisyhteisöjen alijäämän arvioidaan olevan 4,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vuonna 2027 alijäämä syvenee 4,5 prosenttiin ja pysyy noin 4,4 prosentin tasolla myös sen jälkeen. Talouskasvu ei yksin riitä korjaamaan julkisen talouden rakenteellista epätasapainoa.

Julkisia menoja kasvattavat erityisesti puolustusinvestoinnit, hyvinvointialueiden kustannukset sekä korkomenojen nousu. Valtionhallinnon alijäämä syvenee vuonna 2026 4,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja pysyy hyvin korkealla tasolla koko ennustejakson ajan. EU:n liiallisten alijäämien menettely lisää edelleen sopeutustoimien painetta tulevina vuosina.

Julkisyhteisöjen velkasuhde kohoaa 90,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2026, 91,2 prosenttiin vuonna 2027 ja 93,1 prosenttiin vuonna 2028. Velkaantumisen arvioidaan jatkuvan koko vuosikymmenen loppuun asti, jolloin velkasuhde on lähes 98 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Kuntatalous
Kuntatalouden näkymät pysyvät haastavina koko ennustejakson ajan. Kuntahallinnon alijäämä on noin 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2026, syvenee 0,4 prosenttiin vuonna 2027 ja pienenee jälleen noin 0,3 prosenttiin vuonna 2028.

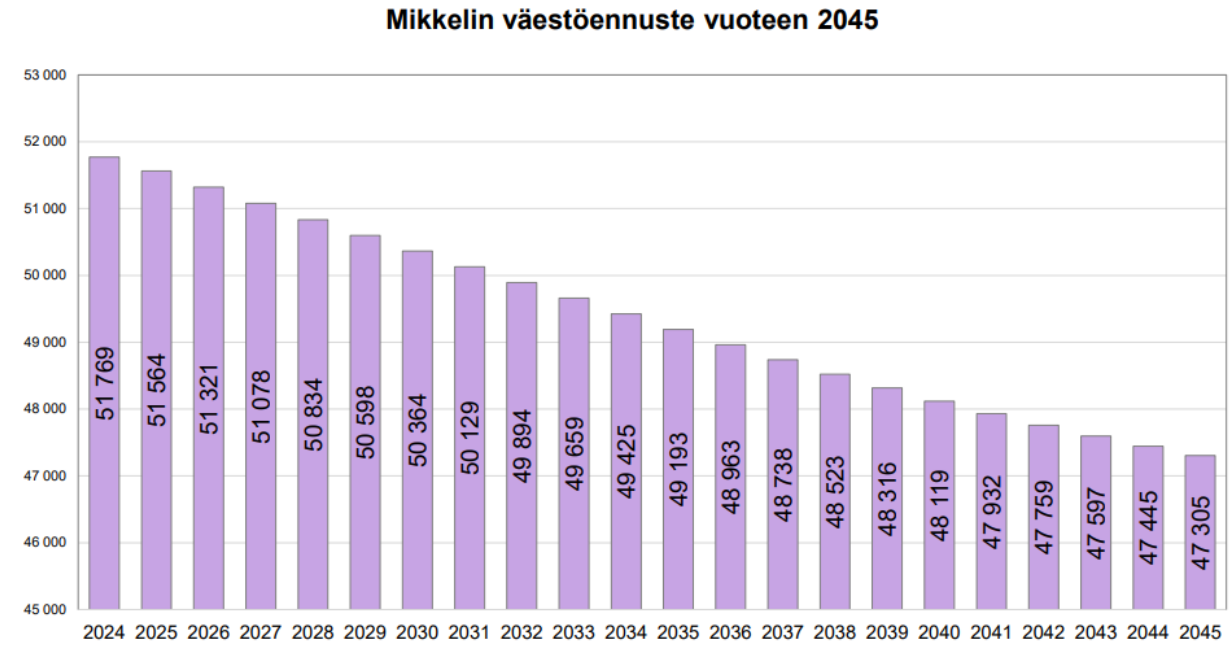
Kuntien menoja kasvattavat erityisesti palkkaratkaisut, korkea investointitaso sekä kustannustason nousu. Vaikka syntyvyyden lasku vähentää palvelutarvetta pitkällä aikavälillä, säästöpotentiaalia rajoittavat palveluverkon, henkilöstörakenteen ja lakisääteisten velvoitteiden jäykkyydet. Lisäksi erityisen tuen tarve ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste ovat kasvaneet. Samalla kuntien talousnäkymää heikentävät valtion rahoitusleikkaukset.

3.3 Mikkelin kaupungin toimintaympäristö

Väestökehitys

Tilastokeskuksen mukaan Mikkelin väkiluku oli vuoden 2025 lopulla 51 551 henkilöä. Ennakkotietojen (31.7.2026) mukaan Mikkelin väkiluku oli 51 280 henkilöä, kuluneena vuonna väestö on siis vähentynyt 271 henkilöllä pääosin luonnollisen väestönmuutoksen takia. Kuntien välinen muuttoliike on ennakkotietojen mukaan kuluvana vuonna ollut -221 ja nettosiirtolaisuus +162 henkilöä, kuluvan vuoden kokonaisnettomuuton ollessa heinäkuun lopussa siis -59.

Lasten (alle 14-vuotiaat) osuus väestöstä oli vuoden 2025 lopulla 13 %, työikäisten (15–64 -vuotiaiden) osuus 58 % ja 65 vuotta täyttäneiden 29 %. Tilastokeskuksen edellisvuosien kaltaista kehitystä kuvaavan, vuoden 2024 väestöennusteen mukaan Mikkelin väkiluku on tasaisesti laskeva vuoteen 2045 mennessä siten että 2030-luvulla väkiluku painuu alle viidenkymmenentuhannen.

Lähde: ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO / Tilastokeskus, Statfin/Väestö/Väestöennuste 2024

Työpaikat, työllisyys ja elinkeinoelämä

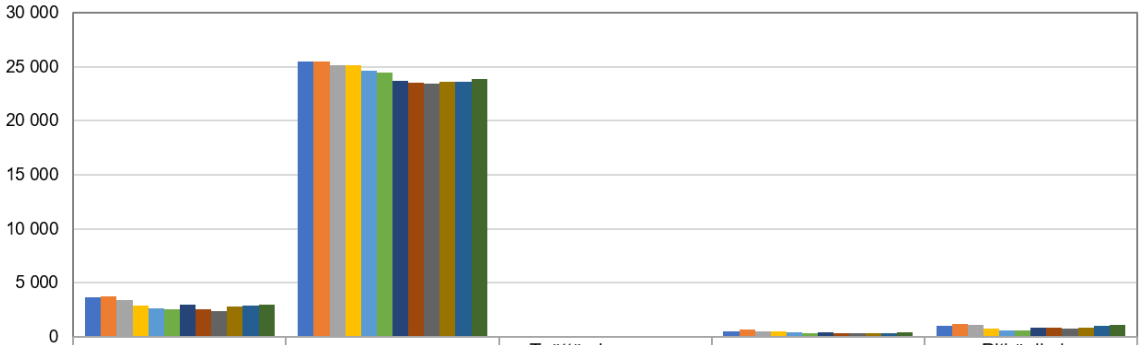
Viimeisimmän Tilastokeskuksen raportoinnin mukaan Mikkelin kaupungissa oli 21 714 työpaikkaa (alueella työssäkäyvät) vuonna 2024, mikä oli 315 työpaikkaa enemmän kuin edellisenä vuonna ja 366 työpaikkaa enemmän vuoteen 2020 verrattuna. Työpaikkojen määrä on 2010-luvun selkeän laskusuhdanteen jälkeen pysynyt 2020-luvulla melko tasaisesti 21 000 ja 22 000 työpaikan välillä.

Eniten työpaikkoja Mikkelissä on sosiaali- ja terveyspalveluissa (5 781/ 27 %), teollisuudessa (2 651/ 12 %) ja kaupan alalla (2 159/ 10 %). Teollisuustoimialoilla eniten työpaikkoja on toimialaluokissa lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus (691/ 3 %), sahatavaran ja puu- ja korkkituotteiden valmistus (648/ 3 %) sekä elintarvikkeiden valmistus 246/ 1 %). Hieman yli puolet Mikkelin työpaikoista, 51 %, oli vuonna 2024 yksityisellä sektorilla. Kuntatyöpaikkojen osuus oli noin 32 %, yrittäjien 9 % ja valtion 8 % työpaikoista.

Määrällisesti eniten kasvua on vuosien 2020-2024 aikana ollut sosiaali- ja terveyspalveluiden alan työpaikoissa (+483) ja teollisuuden toimialojen työpaikoissa (+266), erityisesti lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistuksessa (+199) sekä sähkölaitteiden valmistuksessa (+147). Eniten 2020 -luvulla ovat sen sijaan vähentyneet julkisen hallinnon ja maanpuolustuksen työpaikat (-151), tukku- ja vähittäiskaupan työpaikat (-151 sekä kuljetus- ja varastointialan työpaikat (-133).

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta tammikuussa 2026 oli 12,6 prosenttia. Työttömien määrä on laskusuhdanteessa kasvanut edellisiin vuosiin nähden ja myös pitkäaikaistyöttömien määrä on ollut kasvua 2020-luvulla.

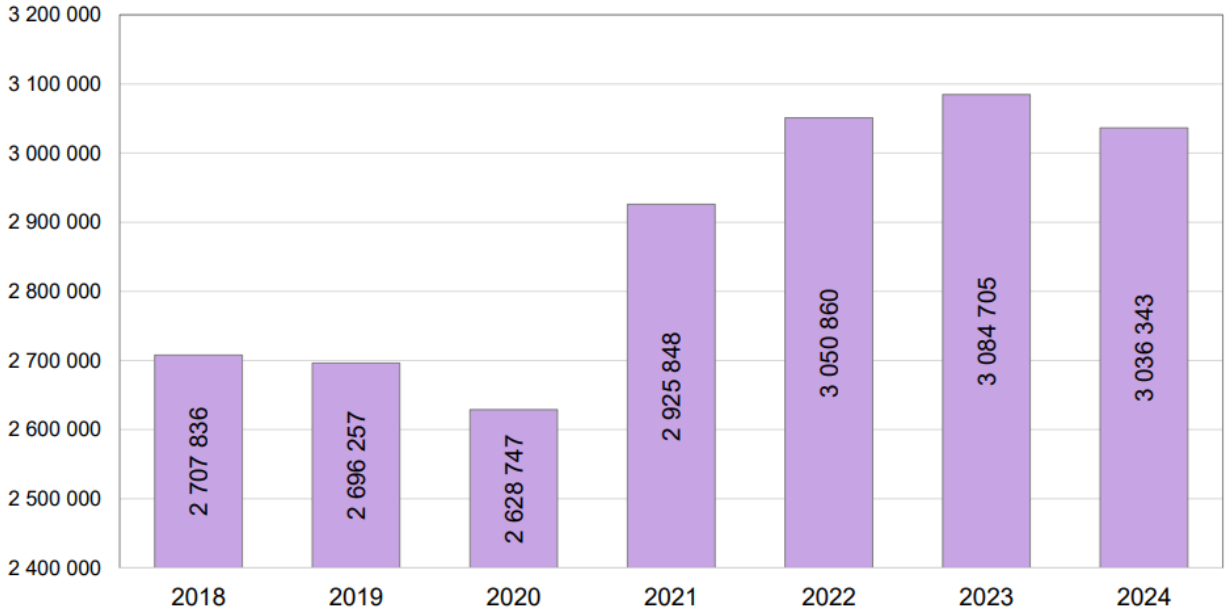
TEM / Työttömyystietoja Mikkelissä 01/2015 - 01/2026

	Työttömät	Työvoima	Työttömien osuus työvoimasta	Alle 25-v. työttömät	Pitkäaikais-työttömät
2015 Tammikuu	3 649	25 463	14,3	536	1 024
2016 Tammikuu	3 755	25 475	14,7	626	1 146
2017 Tammikuu	3 404	25 165	13,5	540	1 087
2018 Tammikuu	2 862	25 133	11,4	466	767
2019 Tammikuu	2 602	24 618	10,6	392	571
2020 Tammikuu	2 584	24 497	10,5	361	550
2021 Tammikuu	2 937	23 724	12,4	417	817
2022 Tammikuu	2 563	23 508	10,9	352	824
2023 Tammikuu	2 366	23 475	10,1	293	766
2024 Tammikuu	2 799	23 641	11,8	350	812
2025 Tammikuu	2 922	23 609	12,4	341	989
2026 Tammikuu	3 003	23 891	12,6	401	1 104

Mikkeliläisten yritysten liikevaihto oli 3 miljardia euroa vuonna 2024, viimeistä mittausvuotta lukuun ottamatta liikevaihdon trendi on ollut 2020-luvulla kasvava. Mikkeliläisyrityksillä oli vuonna 2024 5 879 toimipaikkaa ja niissä työskenteli kaikkiaan 11 047 henkilöä. 2020-luvulla yritysten henkilöstömäärässä on ollut vuosittaista vaihtelua siten, että alimmillaan henkilöstöä on ollut 10 570 (2021). Vuoteen 2020 peilaten yksityisten yritysten henkilöstömäärä on laskenut yli viidellä prosentilla, mutta liikevaihto kasvanut yli 15 prosentilla (v. 2024).

Yritysten liikevaihto Mikkelissä 2018 - 2024, 1000 €

Lähde: ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO / Tilastokeskus, alueellinen yritystoimintatilasto

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2029

Suomen talouden ennakoidaan siirtyvän asteittain maltillisen kasvun vaiheeseen vuosina 2027–2030. Talouskasvua tukevat erityisesti vihreän siirtymän investoinnit, puolustus- ja turvallisuussektorin kasvu, digitalisaatio sekä tekoälyn laajeneva hyödyntäminen. Samanaikaisesti toimintaympäristöön kohdistuu edelleen merkittävää epävarmuutta kansainvälisen turvallisuustilanteen, geopoliittisten jännitteiden, energiamarkkinoiden muutosten sekä julkisen talouden sopeuttamistoimien seurauksena.

Etelä-Savon ja Mikkelin keskeisimmät pitkän aikavälin haasteet liittyvät väestön ikääntymiseen, työikäisen väestön määrän vähenemiseen sekä osaavan työvoiman saatavuuteen. Työvoiman saatavuus muodostaa kasvavan rajoitteen yritysten kasvulle ja investoinneille. Kansainvälisen työvoiman houkuttelu, kansainvälisten opiskelijoiden sitouttaminen alueelle sekä työurien pidentäminen ovat jatkossakin keskeisiä keinoja työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Työllisyyspalveluiden järjestämisvastuun siirtyminen kunnille tarjoaa mahdollisuuksia kehittää työvoiman kohtaantoa sekä yritysten rekrytointipalveluja aiempaa vaikuttavammiksi.

Mikkelissä on vireillä useita energiaintensiiviseen teollisuuteen, datatalouteen sekä puhtaan siirtymän ratkaisuihin liittyviä investointiselvityksiä ja sijoittumishankkeita. Toteutuessaan investoinnit voivat vahvistaa merkittävästi alueen elinvoimaa, työpaikkakehitystä sekä verotulopohjaa. Investointien toteutumisen kannalta keskeisiä edellytyksiä ovat riittävä sähköverkon kapasiteetti, kilpailukykyinen yritysalue- ja tonttitarjonta, toimivat liikenneyhteydet sekä sujuvat viranomaisprosessit.

Kaupungin käynnissä olevien teollisuusalueiden ja yritystonttien kehittämishankkeiden merkitys korostuu investointikilpailun kiristyessä. Tavoitteena on varmistaa, että Mikkelillä on tarjota erikokoisille yrityksille ja investointihankkeille sijoittumisen kannalta tarkoituksenmukaisia alueita sekä riittävä maankäytöllinen valmius uusien investointien vastaanottamiseksi. Yritysalueiden kehittäminen on keskeinen osa kaupungin elinvoimapolitiikkaa ja pitkän aikavälin veropohjan vahvistamista.

Mikkelin asema puhtaan veden osaamisen sekä ympäristö- ja kiertotalousratkaisujen kehittäjänä vahvistuu edelleen. Alueen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta sekä korkeakouluyhteistyö luovat mahdollisuuksia uusille yrityksille, liiketoiminta-avauksille ja kansainväliselle hankerahoitukselle. Erityisesti Xamkin rooli alueen osaamis- ja innovaatiotoiminnan keskeisenä toimijana korostuu.

Turvallisuusympäristön muutokset ovat lisänneet puolustus- ja turvallisuussektoriin kohdistuvia investointeja sekä yritysten liiketoimintamahdollisuuksia. Mikkelin asema puolustusvoimien ja kokonaisturvallisuuden kannalta merkittävänä kaupunkina tarjoaa mahdollisuuksia uusien yritysverkostojen, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä kansainvälisen yhteistyön rakentamiseen. Puolustus- ja kaksikäyttöteknologioihin liittyvän liiketoiminnan kasvun odotetaan jatkuvan koko suunnittelukauden ajan.

Digitalisaatio ja tekoälyn hyödyntäminen muuttavat yritysten ja julkisten organisaatioiden toimintatapoja merkittävästi. Tekoälyn käyttöönotto lisää tuottavuutta, tehostaa palveluprosesseja ja luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Samalla osaamisvaatimukset muuttuvat nopeasti, mikä lisää jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen merkitystä.

Mikkelin keskustan kehittämisen kannalta merkittävä mahdollisuus on veturitallien alueelle suunniteltu kaupallinen kehityshanke. Hanke on edelleen suunnittelu- ja kaavoitusvaiheessa eikä siihen ole tehty investointipäätöstä. Toteutuessaan hanke vahvistaisi keskustan kaupallista vetovoimaa, lisäisi palvelutarjontaa ja synnyttäisi uusia työpaikkoja sekä yksityisiä investointeja kaupungin keskusta-alueelle.

Matkailualan toimintaympäristön ennakoidaan vakautuvan suunnittelukauden aikana. Saimaan alueen vetovoimatekijät, luonto- ja hyvinvointimatkailun kasvu sekä vastuullisuusvaatimusten korostuminen tukevat matkailuelinkeinon kehittymistä. Kansainvälisen matkailun kasvuun liittyy kuitenkin edelleen epävarmuustekijöitä, jotka johtuvat yleisestä talouskehityksestä ja kansainvälisestä turvallisuustilanteesta.

Kokonaisuutena Mikkelin elinvoiman ja taloudellisen kehityksen kannalta keskeisiksi menestystekijöiksi muodostuvat investointien houkuttelu, yritysten kasvun tukeminen, osaavan työvoiman saatavuus sekä kaupungin kyky tarjota kilpailukykyinen toimintaympäristö uusille yrityksille ja investoinneille. Väestökehityksen aiheuttamien haasteiden vuoksi investointien, uusien työpaikkojen ja yritystoiminnan merkitys kaupungin taloudellisen kantokyvyn turvaamisessa korostuu entisestään suunnittelukaudella 2027–2030.

Mikkeliläisten hyvinvoinnin tila

<u>Väestö</u>
Mikkelin väestörakenne on ikääntynyt. Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on 12,8 % (6575 henkilöä), työikäisten (16–64-vuotiaat) 57,8 % (29 790 henkilöä) ja yli 65-vuotiaiden osuus 29,5 % (15 186 henkilöä). Luonnollinen väestönmuutos on negatiivinen (-211 henkilöä 31.7.2026).

Elinvoima

Työllisyystilanne on heikentynyt: työttömien ja nuorisotyöttömien osuus on kasvanut. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on Mikkelissä 11,9 % (31.7.2026). Työttömien työnhakijoiden määrä on suurin yli 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus on kasvussa, yhteensä 8,5 % 17–24 vuotiaista. Toimeentulotukea Mikkelissä myönnetään 209 €/asukas. Toimeentulotuen tarpeessa on ollut merkittävä nousu. Yksinasuvat ovat yleisin tuen saaja (Kela 2026). Taloudellinen huoltosuhde on korkea (147,9), mikä kuvastaa suurta ei-työllisen väestön osuutta suhteessa työllisiin.

Lapset ja varhaisnuoret

Lasten ja varhaisnuorten elintavoissa on sekä myönteistä että huolestuttavaa kehitystä. Terveyttä edistävien elintavat (syö aamupalaa joka arkiaamu, liikkuu vähintään tunnin päivässä, nukkuu vähintään 8 tuntia arkisin) toteutuvat 32 %:lla alakoululaisista ja vain 14 %:lla yläkoululaisista.

Päihteiden käyttö, humalajuominen ja huumekokeilut ovat vähentyneet, ja koettu terveydentila on parantunut. Yläluokkalaisista raittiita on 74 %. Tupakointi on vähäistä, mutta jo 4–5-luokkalaiset käyttävät muita nikotiinituotteita. Ahdistuneisuus ja yksinäisyys ovat hieman vähentyneet, mutta yksinäisten osuus on edelleen vertailukaupunkeja suurempi. Tyytyväisyys elämään on lisääntynyt kaikissa lasten ja nuorten ikäryhmissä.

Fyysinen toimintakyky on parantunut erityisesti viidesluokkalaisilla, mutta heikko toimintakyky on yhä huomattavan yleistä (33 % 5. luokalla, 37 % 8. luokalla). Ylipainoisia on noin viidennes yläkoululaisista.

Lastensuojeluilmoitusten määrä sekä rikoksista epäiltyjen 0–14-vuotiaiden osuus ovat nousussa. Koulukiusaamisesta kärsii 8 % yläluokkalaisista. Erilaiset väkivallan ja häirinnän kokemukset ovat vähentyneet, kuitenkin huolestuttavan moni kärsii näistä edelleen.

Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden osuus on pienentynyt, sen sijaan vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalahoitoa saavien osuus on noussut sekä 0–6-vuotiailla ja 7–14-vuotiailla.

Nuoret ja nuoret aikuiset

Nuorten ja nuorten aikuisten päihteiden käyttö on kokonaisuutena vähentynyt, erityisesti humalajuominen ja huumekokeilut. Kuitenkin laittomien huumeiden käyttö, sekakäyttö ja niistä johtuvat vakavat seuraukset ja haitat ovat vakava ilmiö. Tupakointi on erittäin vähäistä, mutta muutoin nikotiinituotteiden (erityisesti sähkötupakka ja nikotiinipussit) käyttö on lisääntynyt.

Yksinäisyyden kokemus ja huonoksi koettu terveydentila ovat vähentyneet, mutta edelleen noin viidennes kokee terveydentilansa heikoksi.

Kuntoutusrahaa ja erityiskorvattavia lääkkeitä saavien määrä on kasvanut. Rikosepäilyt ovat lisääntyneet erityisesti 15–17-vuotiailla. Mielenterveysperustaisesti sairaalahoitoa saavien osuus on pienentynyt. Nuorten 16–19-vuotiaiden kuntoutusrahan saajien osuus on noussut.

Työikäiset

Työikäisistä mikkeliläisistä 45 % kokee terveytensä hyväksi ja noin 35 % keskitasoiseksi. Hyvän terveyden kokemuksen kanssa korreloi talouden yhteenlaskettujen tulojen kasvu.

Lihavuus ja ylipaino ovat aikuisväestöllä huolestuttavalla tasolla. Lihavia on yhteensä 38 % ja ylipainoisia 32 % ikäryhmästä. Lihavuus ja ylipaino korreloivat sydän- ja verisuonisairauksien tyypin 2 diabeteksen ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien sairastavuuden kanssa.

Elämänlaatunsa suurin osa kokee hyväksi. Suurimpia huolia tuovat talousvaikeudet ja työttömyys. Elämänlaatua kohentaa mitä suuremmat mahdollisuudet itsellä on vaikuttaa omiin sosiaalisiin suhteisiinsa. Positiivista mielenterveyttä kokevat 6 % työikäisistä, kohtalaista positiivista mielenterveyttä kokevat 72 %. Korkean positiivisen mielenterveyden kokemuksen kanssa korreloi vahvasti korkea tulotaso ja ammattiasema.

Arjen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavat ahdistus ja masentuneisuus suurella osalla. Nuoret aikuiset kokevat ahdistuneiden ja masentuneisuuden vaikuttavan eniten työ ja toimintakykyynsä. (Alueellinen aikuisväestön hyvinvointikysely 2026, Mikkelin tulokset.)

Ikääntyneet

Ikääntyneet ovat pääosin tyytyväisiä elämäänsä, ja terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi kokevia on 30 %. Tyytyväisyyteen vaikuttavat hyvä terveydentila ja toimivat sosiaaliset suhteet ja mahdollisuuden niihin. Tuki- ja liikuntaelin- sekä sydän- ja verisuonisairastavuuden kanssa korreloi vahvasti lihavuus ja ylipaino. Heitä on ikääntyneistä yhteensä 70 %

Ikäihmisten asuminen painottuu vahvasti kotiin: lähes 94 % yli 75-vuotiaista asuu kotona. Yksinasuvien osuus on korkea (noin 47 %). Omaishoidon tuen saajien osuus on hienoisessa kasvussa, vaikka omaishoidon sopimusten kokonaismäärä on pitkällä aikavälillä vähentynyt. Tuen saaminen painottuu ikääntyneimpiin ikäryhmiin (yli 80 v ja yli 85 v.) (Alueellinen aikuisväestön hyvinvointikysely 2026, Mikkelin tulokset.)

Kaikki ikäryhmät – yhteenveto

Mikkelissä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet toimivat pääosin hyvin, ja hyte-kerroin sekä siihen liittyvä valtionosuus ovat vahvistuneet. Kuitenkin hyte- tulosindikaattoreiden osalta huolia ovat koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten määrä, toimeentulo-ongelmat sekä ikääntyneiden kaatumisten määrän kasvu.

Väestön ikääntyminen, korkea huoltosuhde, heikko luonnollinen väestönkehitys sekä mielenterveyteen, osallisuuteen ja elintapoihin sekä terveysriskeihin, erityisesti liikkumattomuuteen ja ravitsemukseen, ylipainoon ja lihavuuteen liittyvät haasteet korostuvat kaikissa ikäryhmissä.

Tilastollisesti tiedetään, että suomalaisista naisista 48 % ja miehistä 39 % on kokenut lähisuhdeväkivaltaa. Lähisuhdeväkivalta on sukupuolittunutta. Tekijänä on 70–80 %:ssa mies. Etelä- Savossa (2024) on tilastoitu lähisuhdeväkivaltaa 14,2 % naisten kokemana ja 7,2 % miesten kokemana, mikä on yhteensä 7754 väkivallan kokijaa. Lähisuhdeväkivallan kokemukset vaikuttavat työ- ja toimintakykyyn, lasten kehitykseen ja perheisiin laajasti sekä ovat merkittävä kustannuksia lisäävä tekijä. Väkivallan ehkäisytoimiin on tärkeä puuttua monitoimijaisesti.

Pitkän aikavälin hyvinvointikehityksen kannalta keskeistä on vaikuttavien, poikkihallinnollisten ja ennaltaehkäisevien toimien ja palveluiden vahvistaminen kaikille ikäryhmille. Lasten ja nuorten haasteisiin on tärkeä reagoida ennakoivasti varhaisen tuen malleilla. Aikuisväestön osalta elintapoihin vaikuttamisen sekä osallisuuden ja mielenterveyden tukemiseen liittyvät toimet ovat tärkeitä kehittämiskohteita toiminta- työkyvyn säilyttämiseksi. Ikääntynyt väestörakenne haastaa kaupunkia panostamaan ikääntyneiden hyvinvointiin. Resurssoinnissa on tarve kohdentaa suunnitelmallista toimintaa ikääntyneiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukemiseen.

Ympäristön hyvinvoinnin tila

Mikkelin pohjavesien tila

Mikkelin kaupunkialueen kannalta tärkeimmät pohjavesialueet ovat Pursiala, Hanhikangas ja Porrassalmi. Pursialan vedenottamon osuus talousveden tuotannossa on hieman yli 60 %, Hanhikankaan noin 30 % ja Porrassalmen 5–6 %. Sekä Hanhikankaan että Pursialan pohjavesialueet on määritelty riskialueiksi. Pohjavesialueiden määrällistä ja laadullista tilaa ja riskiluokituksia tarkastellaan jatkuvasti. Luokituksia päivitetään parhaillaan.

- Pursialan pohjavesialue on määritelty kemiallisen tilan osalta huonoksi ja määrällisen tilan osalta hyväksi. Myös uudessa luokituksessa Pursiala ollaan nimeämässä kemiallisen tilan osalta riskialueeksi ja huonoon tilaan laajojen pilaantumien (kloorifenoli, kreosoottiöljy, liuottimet) vuoksi.
- Hanhikankaan pohjavesialue on määritelty kemiallisen tilan osalta hyväksi ja määrällisen tilan osalta huonoksi. Uudessa luokituksessa Hanhikangas ollaan nimeämässä kemiallisen ja määrällisen tilan osalta riskialueeksi, mutta kuitenkin hyvään tilaan.
- Uudessa luokituksessa Porrassalmi ollaan nimeämässä kemiallisen tilan osalta riskialueeksi torjunta-aineiden vuoksi, mutta hyvään kemialliseen tilaan.

Tärkeitä työkaluja pohjavesien suojelussa ovat pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat, joissa kartoitetaan pohjavesimuodostumaa uhkaavat riskitekijät ja laaditaan toimenpideohjelma riskien pienentämiseksi. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut on päivittänyt Hanhikankaan, Pursialan ja Porrassalmen pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat vuosina 2021–2025. Hanhikankaan pohjavesialueen suojelusuunnitelma on hyväksytty Mikkelin kaupunginvaltuustossa 28.8.2023, Pursialan pohjavesialueen suojelusuunnitelma 10.6.2024 ja Porrassalmen pohjavesialueen suojelusuunnitelma 8.9.2025. Pohjavesialueisiin vaikuttavia toimenpiteitä ja suojelusuunnitelmien toteuttamista seurataan Mikkelin pohjavesien suojelun yhteistyöryhmässä.

Etelä-Savon ELY-keskus tiedotti syyskuussa 2024 Pursialan pohjavesialueen liuotinainepitoisuuksien kasvusta. Etelä-Savon ELY-keskus, Mikkelin vesilaitos ja Mikkelin kaupunki ovat selvittäneet liuotinaineiden esiintymistä Urpolan alueen pohjavedessä. Liuotinaineita esiintyy alueen pohjavedessä viitearvot ylittävinä pitoisuuksina ja pitoisuuksissa on viime vuosien aikana todettu kasvua. Liuotinaineita on todettu myös muualla Pursialan pohjavesialueella pienempinä pitoisuuksina. Riski pohjaveden laadulle ja vedenhankinnalle on tunnistettu mutta nykytilanteessa haittaa vedenotolle ei arvioida olevan. Pohjavedessä Urpolan alueella havaittu liuotin, tetrakloorieteeni, on ollut yleisesti käytetty aine kemiallisissa pesuloissa, mutta sitä on käytetty liuottimena myös muissa tarkoituksissa, kuten metalliosien rasvan poistossa. Urpolan alueella on toiminut useita mahdollisia päästölähteitä. Merkkejä liuotinaineista on todettu myös Urpolanlammen vedessä, mutta pitoisuudet lammessa ovat hyvin pieniä. Mikkelin kaupunki laati vuonna 2025 rahoitushakemuksen Pirkanmaan ELY-keskukselle liuotinaineiden levinneisyyden ja päästölähteen selvittämistä varten. Toistaiseksi rahoitusta lisätutkimuksiin ei ole saatu.

Pursialan pohjavesialueella on tehty useita pohjavesialueen hydrogeologiaa selvittäviä tutkimuksia. Vuonna 2026 valmistui Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) laatima Pursialan pohjavesialueen kolmiulotteinen rakenne-, virtaus- ja kulkeutumismalli. Kulkeutumismallilla arvioitiin pohjavesialueella sijaitsevan kreosoottiöljypilaantuman kulkeutumista vedenottamolle erilaisissa vedenoton ja tekopohjaveden muodostumisen tilanteissa. Selvitys vahvisti nykyisen imeytysaltaan keskeisen merkityksen haitta-aineiden kulkeutumisen hallinnassa.

Vuonna 2026 käynnistyi Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoittama kalliopohjavesihanke, jossa GTK selvittää Mikkelin Kaituenmäen alueella sijaitsevan kallioruhjevyöhykkeen soveltuvuutta yhdyskunnan vedenhankintaan. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa

Mikkelin kaupungin vedenhankinnan toimintavarmuutta erilaisissa poikkeustilanteissa sekä kehittää syvä- ja kalliopohjavesien tutkimuskonseptia myös muualla Suomessa hyödynnettäväksi.

Mikkelin pintavesien tila

Mikkelin alueella suurempien reittivesien selkävedet ovat ekologiselta tilaltaan pääosin hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Vesienhoidon ohjelmakaudella 2022–2027 noin 10 % Mikkelin alueen vesimuodostumista oli hyvää huonommassa tilassa. Vesienhoidon 4. ohjelmakauden vuosille 2028–2033 tehty luokitus julkistetaan vuoden 2026 lopulla. Ennakkotietojen perusteella luokkajakauma tulee noudattamaan pääosin edellisen luokituskerran jakaumaa. Ohjelmakaudella 3 luokituksessa sovellettiin useamman luokitustekijän yhdenaikaiseen tarkasteluun ja kokonaisharkintaan perustuvaa ekologisen tilan luokitusta. Ohjelmakaudelle 4 tehtävässä tilaluokituksessa siirrytään malliin, jossa heikointa tilaa indikoiva biologinen luokitustekijä määrittää ekologisen tilan luokituksen. Ennakkotietojen perusteella tämä tulee heikentämään yksittäisten vesimuodostumien tilaa varsinkin pistekuormitetuilla alueilla. Vastaavia menetelmällisiä muutoksia on tehty myös aikaisemmilla vesienhoidon ohjelmakausilla. Vesimuodostumien rajaus, tyypittely ja luokittelu tehdään hoitotoimenpiteiden kohdentamista varten. Ohjelmakausien välillä tapahtuneiden luokkamuutoksien ei voida katsoa edustavan niinkään vesistöjen tilassa tapahtunutta kehitystä, vaan kyse on enemmänkin luokituksen tarkentumisesta hoitotarpeen ja hoitotoimien kohdentamisen tarkentumisesta.

EU:n vesipuitedirektiivin mukainen vesistöjen ekologisen tilan luokitus tehdään kuuden vuoden välein. Neljättä ohjelmakautta varten tehdyssä luokituksessa vesimuodostumien rajoja muutettiin ja luokitusta varten koottiin aiempaa kattavammin biologisia aineistoja. Tällä hetkellä kaikki virkistyskäytön kannalta merkittävät vesimuodostumat Mikkelissä on luokiteltu ekologisen havaintoaineiston pohjalta. Luokitus ei koske pienempiä vesistöjä. Muutokset vesistöjen tilassa näkyvät hitaasti, useiden vuosien kuluessa. Seuraavalla vesienhoidon luokituskierroksella tarkennetaan vesimuodostumien tyypittelyä koskevaa laskentamallia niin, että ihmistoiminnan vaikutus vesistöjen tummumiseen otetaan aiempaa paremmin huomioon toimenpiteiden tarvetta arvioitaessa. Tummuminen vaikuttaa vesistöissä mm. valaistus- ja lämpötilaoloihin.

Vesistöjen tilaa heikentävä ihmistoiminnan vaikutus näkyy pääosin valuma-alueiden latvoilla olevissa pienissä vesistöissä ja suurten vesistöjen suojaisilla lahtialueilla. Vaikutukset aiheutuvat pääosin hajakuormituksesta (maa- ja metsätalous, haja-asutus), ja ovat selkeimmin havaittavissa maaperältään turvevaltaisilla valuma-alueilla. Mikkelin osalta vesienhoidon toimenpiteet ovat kohdistuneet pääosin Mikkelin alapuolisen Saimaan ja Kyyveden keskusaltaan lähivaluma-alueille, joilla suurin osa ekologiselta tilaltaan hyvää huonommassa kunnossa olevista vesimuodostumista sijaitsee. Mikkelin osalta vesienhoidon painopistealueet kohdistuvat suhteellisen hyvin virkistyskäytön ja siihen tukeutuvan elinkeinotoiminnan kannalta tärkeimmille alueille.

Haastetta tuleville kuormitusta vähentäville toimille aiheuttaa ilmastonmuutos, jonka ennustetaan lisäävän vesistöihin kulkeutuvan kuormituksen määrää ja vesistöjen tummumiskehitystä. Tehtävässä onnistuminen edellyttää menestyksekästä hajakuormituksen hillintää varsinkin ojitetuilla turvemailla. Mikkelissä on meneillään useita valuma-aluekunnostusta hyödyntäviä vesienhoidon edistämis- ja toteuttamishankkeita. Vuonna 2026 käynnissä ovat mm. Mikkelin alapuolisen Saimaan kunnostushanke ja Vesiviisas maaseutu -hanke, jotka tukeutuvat menetelmällisesti valuma-alueen kunnostukseen. Kovalansuon ennallistamishanke Mikkelissä on valmistunut vuonna 2026 ja Kyyveden osakaskunnan vetämä uomaeroosion hillitsemiseen ja kosteikkorakentamiseen tähtäävä hanke on toteutusvaiheessa Kyyveden Tervalahti-Oininki-alueilla. Myös Mikkelin kaupungin hallinnoimat hulevesien hallintaan keskittyneet MIKO- ja HAITTA -hankkeet ovat toteutuneet.

Jatkossa taajama-alueiden alueidenkäyttöön liittyviä hulevesien hallintahankkeita tulisi pyrkiä kytkemään yhteen toiminnallisesti samalla valuma-alueella toteutettaviin vesienhoitoon liittyviin maaseudun vesienhallintahankkeisiin. Tilaa tarvitsevat teollisuusalueet sijoittuvat tyypillisesti yhdyskuntien ja maaseudun vaihettumisvyöhykkeille liikennereittien varrelle. Tällöin aluekohtaisella vesienhallinnan suunnittelulla on saavutettavissa merkittävää yhteishyötyä molempien alueiden vesienhallinnan kannalta. Vapaaehtoisella ekologisella kompensaatiolla ja ennallistamisasetuksen mukaisilla toimilla on mahdollista turvata samalla sekä vesiensuojelun että luontopohjaisten ekosysteemipalvelujen vaatimia tilatarpeita muuttuvassa ympäristössä. Näitä menetelmiä ollaan ottamassa osaksi kaupungin suunnittelukäytäntöä.

Vuoteen 2027 loppuvalla vesienhoidon 3. ohjelmakaudella asetetut vesien tilatavoitteet tulisi olla saavutettu. Näin ei käytännössä tule täysimääräisesti tapahtumaan, ja vuonna 2028 alkavalla ohjelmakaudella siirrytään harkitsemaan päätöksiä siitä, onko tilatavoitteista mahdollista poiketa. Tämän hetken arvion perusteella Mikkelin osalta poikkeamispäätöksiä tullaan harkitsemaan vesistöjen ekologisen tilan osalta varsinkin niille valuma-alueille, joilla merkittävä osa vesistöjen tilaa heikentävästä vaikutuksesta aiheutuu toteutuneiden maankäyttöpäätösten aiheuttamasta laajasta hajakuormituksesta.

Vesistön kemiallisen tilan osalta tällaisia painetekijöitä ovat mm. ihmistoiminnassa laajasti käytetyt pysyvät ja kaukokulkeutuvat kemikaalit, kuten bromatut bifenyylieetterit (PBDE) ja elohopea. Nämä painetekijät ovat tyyppiesimerkkejä ihmistoiminnan vaikutuksista, joiden lisääntymistä normeihin pohjautuva ohjaus- ja sääntelyjärjestelmä ei ole vielä pystynyt riittävästi hillitsemään. Vesienhoidon ohjelmassa on kyse Euroopan unionin tasolla sovitusta yhteisestä suunnittelu- ja ohjausjärjestelmästä. Kuntatasolla tämä vesienhoidon toimeenpanovaihe näkyy varsinkin hallintoyksiköiden selvillä olo velvollisuuden ja toimintaan liittyvän raportoinnin kasvuna, mutta toisaalta myös tutkimus- ja kehityshankkeille suunnattuna lisääntyvänä rahoituksena.

Talousveden laatu

Vuonna 2026 talousveden laatuvaatimukset ovat täyttyneet kaikissa vesilaitosten viranomaisvalvonnan tutkimuksissa. Jos laatutavoitteissa on ollut lyhytaikaisia poikkeamia, niiden syyt on selvitetty ja poistettu.

Sinilevätilanne / uimarannat

Vuonna 2026 yleisten uimarantojen uimavesinäytteiden tulokset täyttivät laatuvaatimukset. Sinileväkukintoja esiintyi muutamilla uimarannoilla. Tilannetta seurattiin tihennetyllä valvonnalla ja rannoilla tiedotettiin tarpeen mukaan asiasta. Runsaampia leväkukintoja havaittiin muutaman kerran, mutta ne olivat kestoltaan lyhytaikaisia ja haitat uimareille jäivät melko vähäisiksi.

Ilmanlaatu

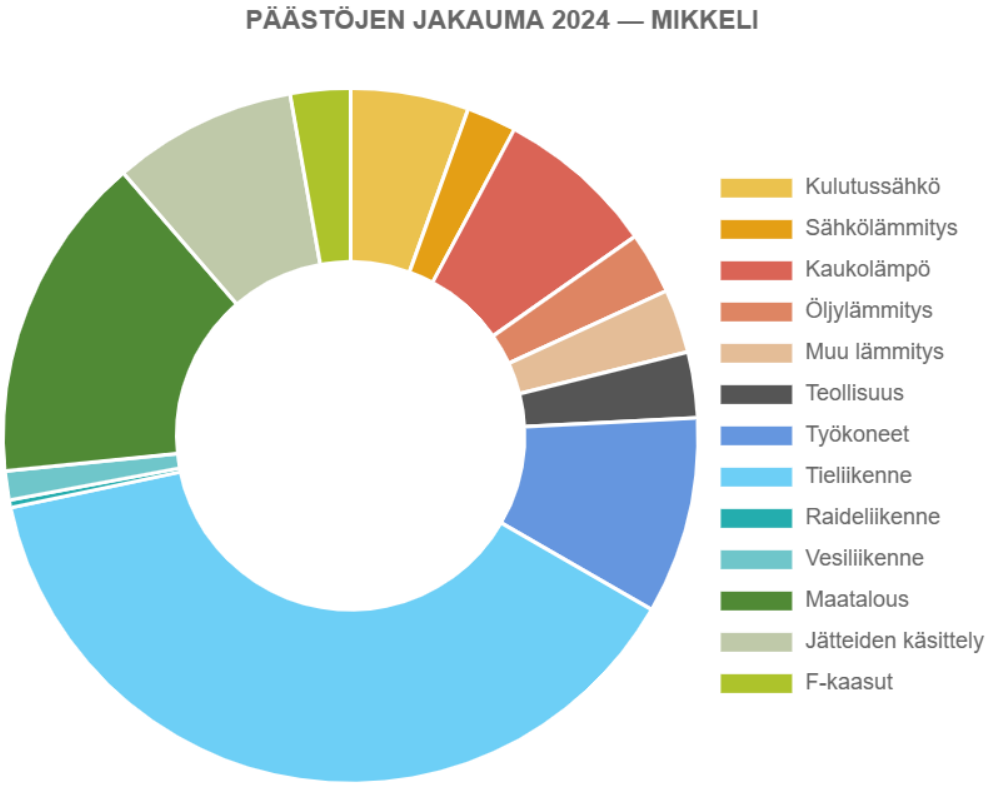
Ilmanlaadun seurantaa on tehty Mikkelissä yhteistyössä Savonlinnan kaupungin ja alueella toimivien energiantuotantolaitosten kanssa. Viimeisin jatkuvatoiminen mittausjakso Mikkelissä alkoi 7.1.2026. Asemalla mitataan vuonna 2026 hengitettävien hiukkasten (PM_{10}), pienhiukkasten ($PM_{2,5)}$ ja typpioksidin (NO_2) pitoisuuksia. Vuonna 2027 mitataan hengitettävien ja pienhiukkasten pitoisuuksia. Mikkelissä ilmanlaatuun vaikuttavista päästöistä suurin osa muodostuu liikenteestä. Ympäristöluvanvaraisista laitoksista merkittävin on Etelä-Savon Energia Oy:n Pursialan voimalaitos. Hengitettävän pölyn pitoisuudet ovat suurimmillaan keväällä maalis-huhtikuussa, kun hiekoitushiekkaa poistetaan kaduilta. Ilmanlaatuindeksinä arvioituna ilmanlaatu Mikkelissä on ollut vuonna 2026 tammi-heinäkuussa 77 % ajasta hyvää. Aikaisempana mittausjaksona 2020–2021 ilmanlaatuindeksinä arvioituna Mikkelin ilmanlaatu on ollut yli 90 % ajasta hyvää.

Kasvihuonekaasupäästöt

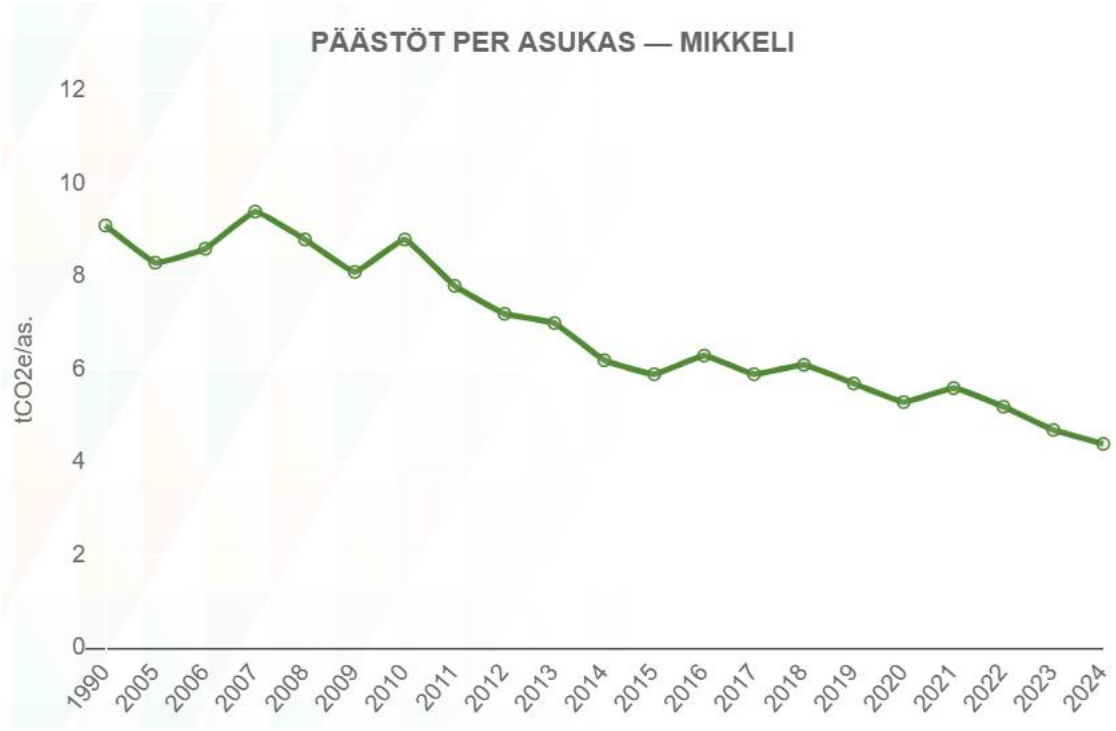
Suomen ympäristökeskuksen viimeisimmän päästölaskennan tulokset ovat valmistuneet toukokuussa 2026. Laskentatiedot kattavat vuodet 2005–2024. Vuodesta 2005 lähtien kuntien kokonaispäästöt ovat laskeneet 39 prosenttia, ja asukaskohtaiset päästöt 43 prosenttia. Tuulivoiman osuus sähkön tuotannossa on kasvanut edelleen, mikä on vaikuttanut sähkön päästöjen pienenemiseen. Myös kaukolämmön tuotannon päästöt ovat pienentyneet fossiilisten polttoaineiden käytön vähenemisen myötä. Lisäksi rakennusten erillislämmityksen ja öljylämmityksen päästöt ovat jatkaneet vähenemistään. Koko Suomen tasolla suurimmat päästölähteet olivat edellisvuosien tapaan tieliikenne (30,9 % kokonaispäästöistä), maatalous (23,6 %) ja kaukolämpö (11,4 %). Tieliikenteen päästöt kasvoivat noin kaksi prosenttia verrattuna vuoteen 2023. Kasvu selittyy pääosin liikennepolttoaineiden bio-osuuden pienenemisellä.

Mikkelin kokonaispäästöt vuonna 2024 olivat 229.1 kt CO_2 ekv. Suurimmat päästölähteet Mikkelissä olivat tieliikenne (38,4 %), maatalous (15,3 %) ja työkoneet (9,2 %). Asukaskohtaiset päästöt Mikkelissä vuonna 2024 olivat 4,4 t CO_2 ekv. / as. Mikkelissä kokonaispäästöt ovat laskeneet 6 % edellisestä vuodesta. Vuodesta 2005 vuoteen 2024 Mikkelin kokonaispäästöt ovat laskeneet yhteensä 49 % ja asukaskohtaiset päästöt 47 %. Asukaskohtaiset päästöt Mikkelissä olivat vuonna 2024 alhaisemmat kuin koko maan kuntien keskiarvo (4,8 t CO_2 ekv. / as.). Kokonaispäästöjen kehitys vertailuvuodesta (2005) on ollut myönteisempää ja asukaskohtaisten päästöjen kehitys heikompaa kuin muissa kaupunkimaisissa kunnissa keskimäärin.

Laskennan tuloksia voi tarkastella osoitteessa: https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/.

Kuva 1. Päästöjen jakautuminen sektoreittain Mikkelissä vuonna 2024 (Suomen ympäristökeskus 2026).

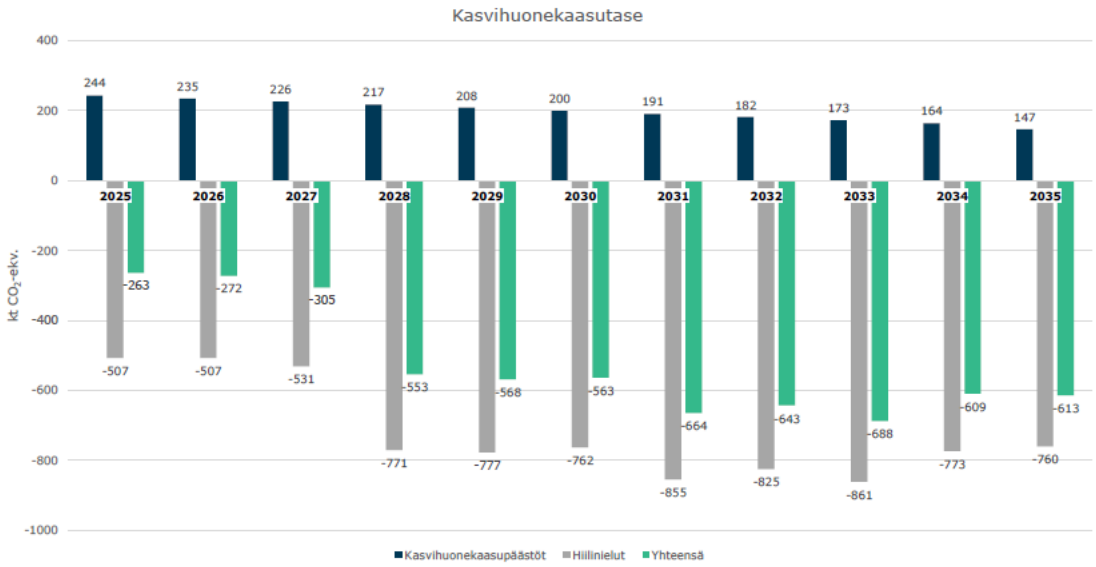
Kuva 2. Asukaskohtaisten päästöjen kehitys Mikkelissä vuosina 2005–2024 (Suomen ympäristökeskus 2026).

Hiilineutraalisuustavoitteen arviointi

Mikkelin kaupunki on asettanut vuonna 2021 hyväksytyssä ilmasto-ohjelmassa tavoitteeksi saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2035 mennessä. Tavoite on Suomen kansallisen tavoitteen mukainen ja vertailuvuotena käytetään vuotta 1990. Hiilineutraalisuus syntyy siitä, että kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään 70 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2035 mennessä ja loput 30 % päästöistä sidotaan maankäyttösektorin hiilinieluihin.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut tilasi Sitowise Oy:ltä laskelman Mikkelin hiilitaseesta ja arvion hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisesta vuoteen 2035 mennessä. Laskelma valmistui keväällä 2025. Laskelman mukaan Mikkeli on saavuttanut niukasti hiilineutraalisuuden vuonna 2025 sillä Mikkelin metsät ja muut kasvipeitteiset alueet pystyvät sitomaan kaikki Mikkelin kasvihuonekaasupäästöt. Mikkelillä on hyvät mahdollisuudet olla hiilineutraali myös vuonna 2035. Vaikka metsien ja muun maankäyttösektorin hiilitunnusten kehittyminen vaikuttaa tällä hetkellä suotuisalta, tulevaisuuden kehitykseen liittyy epävarmuustekijöitä. Hiilitunnusten kehittyminen on voimakkaasti yhteydessä metsien puuston tilavuuden kehitykseen. Valtakunnan tasolla puuston tilavuus on kääntynyt kasvuun vuonna 2017 ja lähtenyt taas laskuun vuonna 2024. Hiilineutraalisuus edellyttää, että puuston tilavuus pidetään hyvällä tasolla ja päästöjä pystytään edelleen vähentämään.

Mikkeli on hiilineutraali vuonna 2035 sillä olettamalla, että Mikkelin kaupungin omistamia metsiä hoidetaan Mikkelin uuden, vuonna 2025 hyväksytyn metsäsuunnitelman linjausten mukaisesti ja hakkuukertymä on metsäsuunnitelman mukainen. Muiden kuin Mikkelin kaupungin omistamien metsien osalta laskelmissa on otettu lähtökohdaksi, että metsiä hoidetaan ja hakkuukertymät ovat Tapion hyvän metsänhoidon suositusten mukaiset. Laskelmissa hiilitunnusten kehittymistä tarkasteltiin myös kahdella vaihtoehtoisella skenaariolla, joista toisessa hakkuukertymä oli pienempi ja toisessa suurempi kuin ns. perusskenaariossa. Lisäksi toisessa skenaariossa suojelualueiden pinta-alaa nostettiin siten, että kaikki metsäsuunnitelmaa varten tehdyssä inventoinnissa metsien monimuotoisuusohjelma Metsoon soveltuvaksi luokitellut kohteet oli merkitty suojelualueiksi eikä niille esitetty mitään toimenpiteitä. Laskentatulosten mukaan suojelualueiden lisääminen em. tavalla ei vaikuttaisi merkittävästi nykyisen hakkuumäärän ylläpitämisen edellytyksiin.

Kuva 3. Mikkelin alueen arvioitu kasvihuonekaasutase kasvihuonekaasut ja hiilinielut huomioiden vuosien 2025–2035 välillä.

Melu

Pahin melun aiheuttaja Mikkelissä on tieliikenne. Meluhaitta-alueet Mikkelissä ovat valtateiden varsilla. VT 5:n ja VT 13:n varsille on tehty valtateiden perusparannushankkeiden yhteydessä melusuojauksia, jotka ovat vähentäneet tieliikenteestä aiheutuvaa meluhaittaa. VT 5:n aiheuttamasta meluhaitasta tehdään kuitenkin säännöllisesti ilmoituksia mm. lähinnä VT 5:ä sijaitsevilta Launialan asuinalueen alueilta.

Kaupunkikehitys

Mikkeli

Vuoden 2026 alkupuolella Mikkelin väkiluku oli jonkin verran alle 52 000 asukasta. Kantakaupungin asukasluku on noin 39 000. Tilanne on tyypillinen ns. liitoskuntien osalta: väestö lisääntyy kantakaupungissa, vaikka kunnan väkiluku pienenee. Kaupungin sisäinen muuttoliike on noin 3 000–3 500 asukasta.

Aluekeskuksia kehitetään sopeuttavasti asuin- ja toimintaympäristöinä keskustaajaman tiivistyessä. Vahvuutena on monipaikkaisuus ja etätyömahdollisuudet. Ne vahvistavat kaupungin elinvoimaa, väkeä muuttaa aluekeskuksiin kantakaupungin lisäksi. Tavoitteena tulisi olla, että vuonna 2040 Mikkelissä on asukkaita saman verran kuin 2020-luvun alkuvuosina. Tähän pyritään edistämällä etätyömahdollisuuksia ja helpottamalla lupakäytäntöjä ns. kakkosasumisen muuttamiseksi vakituisiksi asunnoiksi – voimassa olevan lainsäädännön sekä järkevä infrarakentamisen rajoissa. Kaupunki tutkii erityistä monipaikkaisuusseutujen määrittelyä, jotka tukeutuvat aiempiin kuntakeskuksiin.

Yleiskaava

Maankäyttöä ohjataan yleiskaavoilla. Kaupungissa on useita, eriaikaisia osayleiskaavoja. Kantakaupungin osayleiskaava on vuodelta 2019. Se on tuore ja toimiva, kaavan tavoitevuosi on 2040. Kantakaupungin yleiskaava yhdessä maapoliittisen ohjelman kanssa linjaa maankäytön tavoitteita.

Koko kunnan alueelle on aloitettu vaiheosayleiskaavan toteuttaminen vuonna 2026. Se etenee energiaintensiivisten teollisuudenalojen sekä rantarakentamista koskevalla tarkastelulla vuonna 2027. Vaiheosayleiskaavalla ei ole oikeusvaikutteista roolia rakentamiseen, mutta se ohjaa paremmin alemman tason ranta- ja rantaosayleiskaavoja sekä maaseutumaisten alueiden maankäytön potentiaalia. Strategisessa yleiskaavassa tullaan myös määrittelemään erityisten monipaikkaisuusseutujen sijoittumista osaksi Mikkelin kaupungin kaupunki- ja infrarakennetta.

Asuminen

Asumisen keskittyminen kaupungin keskustaan (ns. sisäkaupunkialueelle) ja sen reuna-alueille jatkuu. Kerrostaloasumista mahdollistetaan ydinkeskustan sisäkaupungin alueille, kävely- ja pyöräilyetäisyyksien päähän Hallitustorilta. Saimaan ranta-alueet ja rauhallisemmat sijainnit ovat pääasiassa varattu omakotitalorakentajille. Ranta-Launialan pientaloalueen tontin luovutukset jatkuvat 2027.

Satamalahden kehittäminen aloitetaan asemakaavoituksella. Alueen rakentamismahdollisuuksia on aiemmin selvitetty ideasuunnitelmalla. Satamalahden Docklands-alueen kaavoitus jakaantuu kolmeen osaan. Tavoitteena on, että varsinaisen Sataman alueella voitaisiin kaavoittaa asumista noin 3 000 asukkaalle, julkiselle rakentamiselle sekä liiketoiminnoille. Satamalahden kehittämisen ohjausryhmä johtaa työtä hyvällä otteella.

Ydinkeskustan alue (nk. CBD-alue) on maankäytön vyöhykemallissa tiivis ja myös muut hintavyöhykkeiden (vyöhykkeet I—VI) rajaukset ovat tarkoituksenmukaiset kantakaupungin alueella. Kaupunki kasvaa keskustassa tiivistymällä. Se on kaavataloudellisesti ja ekologisesti resurssiviisasta. Mikkelin kaupungin aluekeskukset ja laajat maaseutumaiset alueet mahdollistavat asumisen myös luonnonläheisessä maaseutuympäristössä. Myös niille on kysyntää.

Vapaa-ajan asujien määrä ja viipymien kesto Mikkelissä ovat edelleen korkealla. Vapaa-ajan asukkaiden ostovoima näyttäytyy merkittävänä mahdollisuutena Mikkelin kaupungin elinvoimalle – tämä korostuu erityisesti kesäaikana ja vaatii myös tarkastelua alueellisesti merkittävien kaupallisten alueiden kehittämisessä.

Liike-elämä ja työpaikat

Liikepaikkarakentamiselle on osoitettu useita kohdealueita sujuvien liikenneyhteyksien äärellä. Vuonna 2027 Veturitallien hanke saadaan kiinteistövaihdon vaiheeseen ja alue myydään esisopimuksen mukaisesti hankekehittäjälle. Puhistamo-alueen kehittäminen jatkuu hankekumppanin valinnalla. Myös Kirjalan liikealueen rakentuminen alkaa vuonna 2027.

Teolliselle toiminnalle erilliskohteena Visulahden teollisuuden korttelialueet ovat kaikki luovutettu joko vuokraamalla tai myynnillä. Myös EcoSairilan teollisuustontit Metsä-Sairilan kaupunginosassa on yhtä tonttialuetta lukuun ottamatta varattu tai luovutettu. Kaupunki on aloittanut merkittävien ja laajojen teollisuusalueiden maankäytön suunnittelun. Tavoitteena ovat laajojen, noin 50–150 hehtaarin, tilaa vievän teollisuusalueiden kaavoituksen tekeminen. Näitä alueita on kartoitettu kaupungin pohjois- ja eteläpuolilta. Uusien teollisuusalueiden perustamisen haasteena on alueellisten sähköjakeluyhtiöiden hitaanpuoleinen reagointi yritysten ja kaupungin tarpeisiin. Energiaintensiivisten teollisuusalueiden kysyntä on pysynyt viime vuosina korkeana. Kaupunki pyrkii toteuttamaan teollisuudelle sopivia sijoittumiskohteita ensisijaisesti omalle maalleen, mutta edistää myös yksityisten kaavahankkeiden etenemistä määrätietoisesti.

Osaaminen

Nuorisoikäluokka pienenee Suomessa. Etelä-Savossa ja Mikkelissä tämä tapahtuu keskimääräistä nopeammin. Etelä-Savossa oman lisähaasteen tuo työllisten ikärakenteen painottuminen useilla toimialoilla yli 50-vuotiaisiin, minkä vuoksi eläköitymisten synnyttämä työvoimatarve elinkeinoelämässä tulee olemaan suuri. Ikärakenteen muutos lisää tarvetta pitää osatyökykyiset mukana työelämässä. Koulutuksen avulla voidaan myös edistää osatyökykyisten kuntoutusta ja osallisuutta.

Myös elinkeinot ovat murroksessa. Uudet teknologiat ja työskentelytavat muuttavat elinkeinoelämän osaamistarpeita ja koulutuksen järjestäjien on pystyttävä ennakoimaan paitsi eri toimialojen seuraavien vuosien työvoiman tarvetta, myös näiden työntekijöiden tarvitsemaa osaamista. Työura voi koostua myös useista erilaisista tehtävistä, joille on eri osaamistarpeet. Tämä korostaa moniosaajien tarvetta työelämässä. Koulutuksen osalta tämä vaatii erilaisia opiskelu ja oppimismahdollisuuksia sekä räätälöidympiä koulutuskokonaisuuksia.

Mikkelissä on kuitenkin monipuolisesti oppilaitoksia kaikissa koulutusasteissa. Osa koulutustoimijoista toimii eri rajapinnoilla. Esimerkiksi liikelaitos Otaviassa toimii valtakunnallinen Nettilukio ja Otavan Opisto, joka on tarjonnut monipuolista koulutusta yli 130 vuoden ajan. Liikelaitos tekee myös tulevaisuuden tutkimusta ja kouluttaa sekä hyödyntää tekoälyä opetuksessa.

Etelä-Savon ammattiopisto tarjoaa koko maakunnan alueella monipuolista koulutusta sekä peruskoulun päättäneille että aikuisille. Tutkinnonosakoulutuksen merkitys on kasvanut merkittävästi, mikä tukee erinomaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön Osuvampaa aikuiskoulutusta -julkaisun (https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-251-8) antamia suuntaviivoja. Opiskelijavuosimäärä vuoden 2027 valtionosuuksien perusteena arvioidaan olevan 2267, eli 127 opiskelijavuotta vähemmän kuin vuoden 2025 suoritepäätökseen (2394). Kansainvälisten opiskelijoiden osuus on noin 10 %. Mikkelissä toimii myös toisen asteen ammatillista koulutusta antava Suomen Nuoriso-opisto ja Mikkelin kesäyliopisto, jonka tehtävänä on järjestää eteläsavolaisille monipuolisesti avoimia yliopisto-opintoja ja korkeakoulutasoista täydennyskoulutusta. Tutkimus- ja kehittämistyön osalta Mikkelissä nousevat esille erityisesti Mikkelin yliopistokeskuksen toimijat ja ammattikorkeakoulu. Maakunnan TKI-ydinryhmään on nostettu mukaan toisen asteen koulutuksen edustus alueen elinvoimaryhmän keskustelujen pohjalta.

Mikkelin yliopistokeskus (MUC) koostuu Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston ja LUT-yliopiston Mikkelissä toimivista yksiköistä. MUC:n toiminta painottuu T&K-toimintaan, jossa yliopistoilla on Mikkelissä valtakunnallisesti erikoistuneita ja samalla Mikkelin painopistealoja tukevia osaamisaloja. Vakinaista henkilökuntaa yliopistoilla on noin 120 ja lisäksi Mikkelissä käy vierailevia tutkijoita. Yliopistojen toiminnan rahoituspohja on kokonaisuudessaan varsin monipuolinen ja onnistumisia on tullut erityisesti suorissa EU-rahoituksissa. Tiedekasvatuksen Tiedepolku etenee laajan yhteistyöverkoston pohjalta. Aalto-yliopiston International Business -kandidaattiohjelma siirtyi elokuussa 2026 Otaniemeen vieden Mikkelistä pois yli 250 opiskelijaa. Uutta toimintaa on muodostumassa kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden ympärille, jossa merkittävimpänä uutena avauksena Helsingin yliopiston Ruralia-instituuttiin Mikkeliin perustettu

ruokaturvan ja lääkevarmuuden hallinnan professuuri. Keskustelua käydään myös kansalaisyhteiskunnan kriisinkestävyys -teeman kehittämisessä. Yliopistotoiminnan kehittämistä on selvitetty laajemmin LUT:n tekemässä selvityksessä sekä Mikkelin ja Savonlinnan tilaamassa selvityksessä.

Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu (Xamk) tukee osaltaan maakunnan koulutustason nostamista tarjoamalla lähes 50 amk-koulutusta ja yli 30 YAMK-koulutusta kahdeksalla koulutusalalla. Uusia tutkinto-ohjelmia käynnistetään alueen tarpeiden mukaisesti. Xamk toteuttaa Suomen ammattikorkeakouluista vahvimmin aluekehitystä hyödyntämällä TKI-toiminnassaan alueellisia, kansallisia ja kansainvälisiä rahoituslähteitä. Viime vuosina Xamk on saanut myös kansainvälisesti ja kansallisesti kilpailtua tutkimusrahoitusta.

4 Talousarvion ja taloussuunnittelun perusteet

4.1 Mikkelin kaupungin strategia

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee kuntalain 37 §:n mukaan määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Mikkelin kaupunkistrategia 2026–2030 visionaan *"Mikkeli – Kansainvälinen puhtaan veden ja kokonaisturvallisuuden päämaja Saimaalla*." on hyväksytty valtuustossa 13.4.2026. Samalla hyväksyttiin Mikkelin kaupungin arvoiksi Reilu, Rohkea, Rakentava ja Turvallinen.

Strategian visiota, painopisteitä, Mikkelin arvoja ja edellisellä valtuustokaudella hyväksyttyjen Mikkelin kasvuohjelman ja Hyvän elämän ohjelman toimenpiteitä kuvataan talousarviossa ja toimintasuunnitelmissa. Hyvän elämän ohjelma on samalla kaupungin lakisääteinen hyvinvointikertomus. Mikkelin kasvuohjelman ja Hyvän elämän ohjelman seuranta ja raportointi valtuustolle toteutetaan valtuuston hyväksymien seurantamittareiden avulla erillisenä raportointina. Valtuustotason seurantamittareiden tavoitetaso on asetettu valtuustokaudeksi.

Palvelualueille lautakuntatasolle on laadittu strategian tavoitteenasettelua ja seurantaa varten strategiakortit, joihin on kirjattu strategiaan perustuvat talousarvion 2027 konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet. Lautakuntatason toimenpiteiden seuranta toteutetaan lautakunnissa. Toimenpiteiden toteutumista seurataan talousseurannan yhteydessä hyödyntäen valtuustotason mittareita sekä täydentäen mittareita tarvittaessa laadullisella arvioinnilla toimenpiteiden etenemisestä.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma
Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma laaditaan vuosittain yhteistoimintamenettelyssä osana talousarvioprosessia. Suunnitelma on lakisääteinen ja se konkretisoi henkilöstöpolitiikan tavoitteet vuositasolla määrittelemällä tarkemmin muun muassa henkilöstöresurssien kehittämistarpeet, osaamisen kehittämisen painopisteet sekä koulutuksen kohdentamisen.

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelun avulla määritellään kaupungin strategian mukainen ja palvelutuotannon vaatima määrällinen ja laadullinen henkilöstötarve. Tämän suunnittelun tavoitteena on strateginen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma varmistamaan, että Mikkelin kaupungin palveluja tuottaa oikea määrä osaavaa henkilöstöä. Suunnittelu kytkeytyy kiinteästi kaupungin palvelutoiminnan suunnitteluun ja ennakoi muuttuvia henkilöstön osaamistarpeita, henkilöstön määrää ja rakennetta sekä henkilöstön sijoittumista ja kohdentumista palveluprosesseihin ja yksiköihin.

Vuonna 2027 Mikkelin kaupungin osaamisen kehittämisessä korostetaan tekoälyn strategista ja ennakoivaa hyödyntämistä ml digitaaliset työvälineet osana laadukasta palvelutuotantoa, työyhteisö- ja vuorovaikutustaitoja, työhyvinvoinnin tukemista, tuloksellista työn organisointia ja johtamista sekä organisaation varautumista ja kriisinkestävyyttä.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmasta laaditaan erillinen asiakirja, joka tuodaan valtuuston hyväksyttäväksi.

4.2 Laskentaperuste

Verotulot
Kuntalain 111 §:n mukaan valtuuston on viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätettävä kunnan tuloveroprosentista, kiinteistöveroprosenteista sekä muiden verojen perusteista. Verotusmenettelylain 91 a §:n mukaan kunnan tulee ilmoittaa Verohallinnolle tuloveroprosenttinsa suuruus viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä. Kiinteistöverolain 11 §:n mukaan kunnanvaltuusto määrää kiinteistöveroprosenttien suuruuden vuosittain etukäteen samalla, kun se vahvistaa varainhoitovuoden tuloveroprosentin. Myös kiinteistöveroprosentit tulee ilmoittaa viimeistään edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

Sote-uudistuksen jälkeen vuonna 2023 Mikkelin tuloveroprosentti oli 9,36 %. Tällöin kaikilta kunnilta leikattiin veroprosenttia 12,64 prosenttiyksiköllä. Vuodelle 2024 tuloveroprosentit tuli määrittää 0,1 prosenttiyksikön tarkkuudella, jolloin Mikkelin tulovero pyöristettiin 9,4 prosenttiin. Vuosina 2025–2026 tuloveroprosentti säilyi 9,4 prosentissa.

Kuntien talousnäkymät säilyvät edelleen haastavina ja se luo laajasti paineita veroprosentin korotukselle. Samaan aikaan kun kunnat pyrkivät sopeuttamaan talouttaan, on myös kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti ollut kasvussa viime vuosina. Yleinen taloussuhdanne sekä valtionosuusuudistuksen kariutuminen ainakin toistaiseksi aiheuttavat osaltaan korotuspaineita myös Mikkeliin. Mikkelin veroprosentti on kuitenkin jo tällä hetkellä valtakunnallisessa vertailussa melko korkea, ja tämän johdosta **kunnallisveroprosentti esitetään pidettäväksi ennallaan 9,4 prosentissa myös vuonna 2027.**

Myös kiinteistöverot esitetään pidettäväksi nykyisellä tasollaan talousarviovuonna 2027. Kiinteistöveron tuoton perusteena on talousarvion laadinnassa käytetty seuraavia kiinteistöveroprosentteja, jotka ovat käyttötarkoituksen mukaan ryhmiteltynä:

	2027	2026
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,37 %	1,37 %
Maapohjan kiinteistöveroprosentti	1,37 %	1,37 %
Vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosentti	0,62 %	0,62 %
Muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti	1,50 %	1,50 %
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00 %	4,00 %
Yleishyödyllisten yhteisöjen veroprosentti	0,00 %	0,00 %
Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti	3,10 %	3,10 %

Mikkelin kaupungin osalta verotuloennuste on seuraavan taulukon mukainen. Verotulojen budjetoinnissa on hyödynnetty Kuntaliiton syyskuussa 2026 päivittämää veroennustekehikkoa, joka perustuu valtiovarainministeriön syksyn 2026 kuntatalousohjelmassa esitettyihin arvioihin verotulojen kehityksestä. Veroprosenttien on tässä yhteydessä arvioitu pysyvän vuoden 2026 mukaisella tasolla myös suunnitelmavuosina. Kasvuohjelmalla tavoitellaan vielä nämäkin luvut ylittävää kasvua kaupungin verotuloihin. Varovaisuuden periaatteen noudattamisen vuoksi näitä tavoitteita ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa ole sisällytetty tuloarvioihin.

	TP2025	Enn. 2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
Kunnallisvero	103 511	108 684	110 665	113 789	117 161	119 504
Muutos %	*0,1*	*5,0*	*1,8*	*2,8*	*3,0*	*2,0*
Yhteisövero	12 868	13 493	14 417	15 027	15 637	15 950
Muutos %	*-2,5*	*4,9*	*6,8*	*4,2*	*4,1*	*2,0*
Kiinteistövero	22 693	22 273	22 987	22 987	22 987	22 987
Muutos %	*-2,5*	*-1,9*	*3,2*	*0,0*	*0,0*	*0*
Yhteensä	**139 072**	**144 451**	**148 069**	**151 802**	**155 785**	**158 441**
Muutos %	*-0,6*	*3,9*	*2,5*	*2,5*	*2,6*	*1,7*

Kaupunkistrategian mukaan Mikkelin tavoite on parantaa vetovoimaansa turvaamalla palvelut ja edistämällä kestävää talouspolitiikkaa, jonka myötä kuntaverotusta kevennetään vaiheittain valtuustokauden aikana.

Valtionosuudet

Kuntien valtionosuudet koostuvat hallinnollisesti kahdesta eri osasta, joiden myöntäjinä toimivat valtiovarainministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtionosuudet ovat kunnalle kokonaisuutena ns. yleiskatteista tuloa, mikä tarkoittaa sitä, että kunta saa vapaasti käyttää sille myönnetyt valtionosuudet peruspalvelujensa rahoittamiseen parhaaksi katsomallaan tavalla. Valtionosuuksien käytöstä ei raportoida erikseen. Kunnan valtionosuus koostuu peruspalvelujen valtionosuudesta, verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta sekä opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoituksesta.

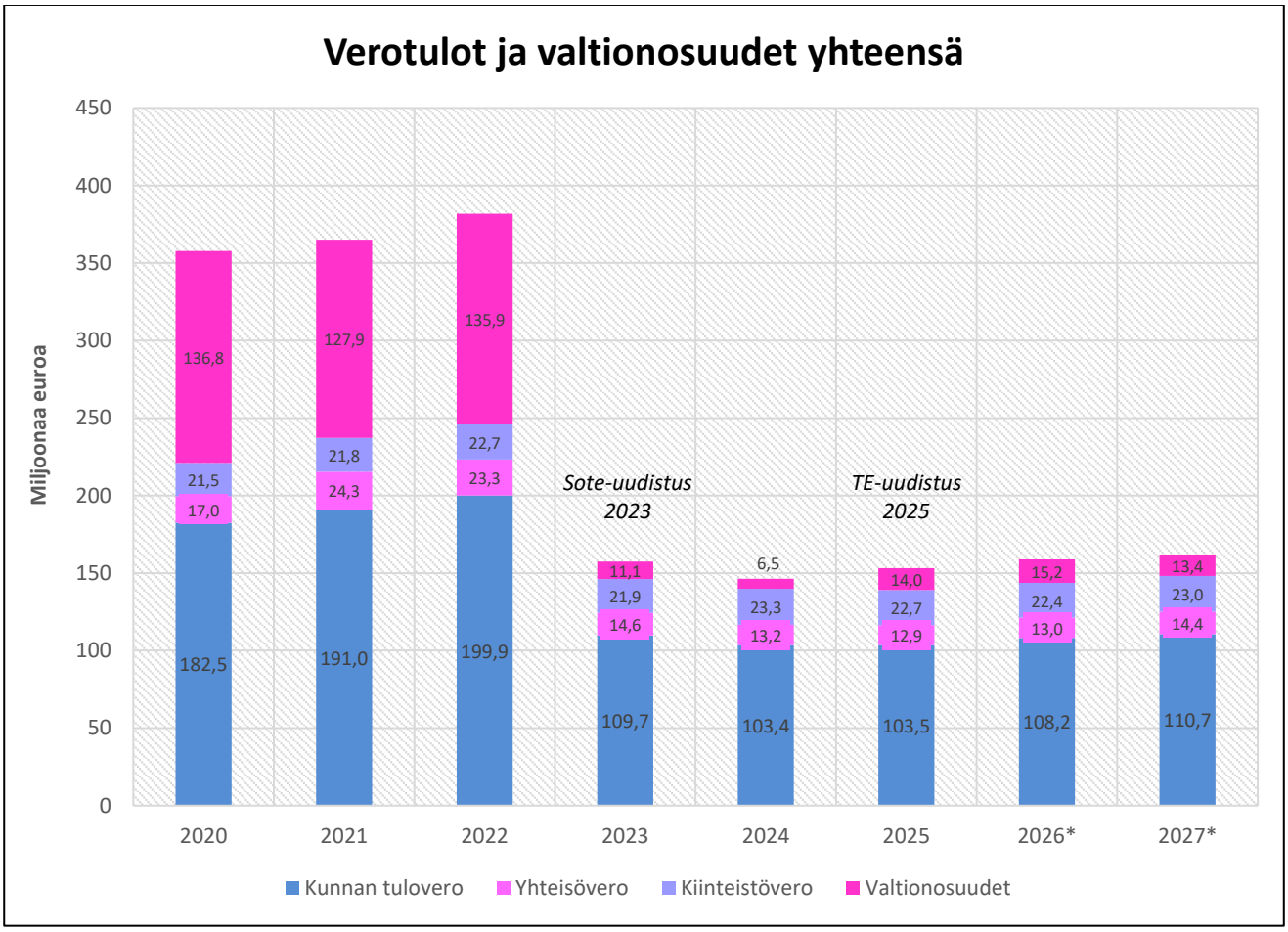
Valtionosuusjärjestelmä on edelleen merkittäviltä osin sidoksissa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta edeltäneisiin, vuosien 2021–2022 poikkeuksellisiin sote-kustannuksiin, minkä vuoksi kuntien valtionosuusrahoitus ei kaikilta osin vastaa nykyisiä tehtäviä eikä kohtele kuntia tasapuolisesti. Järjestelmään sisältyvät sote-siirtoerät heikentävät rahoituksen ennakoitavuutta, läpinäkyvyyttä ja kannustavuutta sekä aiheuttavat merkittäviä ja perusteettomia eroja kuntien välille. Nykyjärjestelmän on arvioitu sisältävän myös perustuslaillisia ongelmia. Professori Tuomas Ojanen on häneltä keväällä 2026 tilatussa, niin kunta- ja alueministerille kuin oikeuskanslerillekin toimitetussa lausunnossaan katsonut, että valtionosuusjärjestelmä ei kaikilta osin turvaa kunnallisen itsehallinnon rahoitusperiaatteen eikä asukkaiden yhdenvertaisuuden toteutumista, ja että tilanne muodostuu kokonaisuutena arvioiden ongelmalliseksi perustuslain näkökulmasta. Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on välttämätöntä, jotta rahoitusperusteet vastaisivat nykyistä kuntien tehtäväkenttää, turvaisivat kuntien taloudelliset toimintaedellytykset ja vahvistaisivat alueellista yhdenvertaisuutta.

Sote-uudistuksen myötä Mikkelin kaupungin valtionosuuksien määrä onkin painunut alhaiseksi uudistuksen jälkeenkin osaksi valtionosuusjärjestelmää jääneiden, Mikkelin kohdalla voimakkaasti negatiivisten sote-erien takia. Uudistus asetti kunnat eriarvoiseen asemaan, ja Mikkeli on yksi niistä kaupungeista, jotka ovat kärsineet sen vaikutuksista, vaikka sote-uudistuksen piti lähtökohtaisesti helpottaa kuntien talouspaineita. Mikkelin valtionosuuksien määrä asukasta kohden vuonna 2027 on vain 260 euroa, kun valtakunnallinen keskiarvo on 742 euroa/asukas.

Tarve valtionosuusjärjestelmän uudistamiselle on tunnistettu, ja maan nykyinenkin hallitus valmisteli sen uudistamista. Valtionosuusjärjestelmän uudistus kuitenkin kaatui loppuvuodesta 2025, ja sen toteutumista joudutaan odottamaan seuraavaan vaalikauteen. Mikkelin kannalta edullisella tavalla toteutuessaan valtionosuusjärjestelmän uudistus voisi tuoda kaupungin vuosittaiseen käyttötalouteen useamman miljoonan helpotuksen. Viimeisessä julkaistussa valtionosuusuudistuksen neuvotteluiden kompromissilaskelmaversiossa,

josta neuvoteltiin juuri ennen uudistuksen kaatumista, Mikkelin valtionosuudet olisivat nousseet noin neljällä miljoonalla eurolla. Mikkelin kannalta olisi erittäin tärkeää, että valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistus saataisiin toteutettua lähivuosina. Mikkeli osallistuu aktiivisesti aiheeseen liittyvään edunvalvontatyöhön.

1 000 euroa	TP2025	TA2026	Ennuste 2026	TA 2027
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta	-5 797	-4 071	-3 987	-6 453
josta sote-erien vaikutus yhteensä	*-20 782*	*-20 103*	*-17 975*	*-17 248*
Verotuloihin perustuva vos-tasaus	11 805	10 832	10 806	10 723
Verotulomenetysten korvaus	4 893	4 869	4 766	5 621
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	3 116	3 321	3 522	3 522
Yhteensä	14 017	14 950	15 106	13 413

Käyttötalouden menoperusteet

Kaupunginhallitus vahvisti talousarvioraamin päätöksellään 1.6.2026 § 184 ja valtuutti talouspalvelut antamaan lautakunnille ja johtokunnille talousarvion valmisteluohjeen. Esittelytekstissä todettiin, että sisäisiä eriä tarkennetaan talousarviovalmistelun edetessä, mutta ne eivät luonteensa vuoksi aiheuta muutoksia koko kaupungin tason toimintakatteeseen. Talousarvioraamissa toimintakate oli -144,7 miljoonaa euroa ja sen perusteella alustavasti laskettu arvio tilikauden lopputulemasta nollatuloksessa (5000 euroa ylijäämäinen).

Talousarvioesitys on 49 tuhatta euroa ylijäämäinen. Talousarvioesityksen toimintakate on hieman talousarvioraamissa päätettyä heikompi, noin - 145 miljoonaa euroa. Tämä johtuu ylöspäin tarkennetusta TMT-maksun budjettivarauksesta. Myös valtionosuudet ovat raamivaiheessa arvioitua matalammat. Asetetun tavoitteen mukaisesti talousarvioesitys saatiin kuitenkin säilytettyä ylijäämäisenä verotuloennusteen kohentumisen sekä rahoitustuottojen ja -kulujen tarkennusten myötä.

Sisäiset erät
Kustannusten jakoperusteissa on mukailtu Valtionvarainministeriön ylläpitämän Kunta-AURA-talousraportoinnin käsikirjan suosituksia. Palvelualueilta veloitettavista sisäisistä eristä talouspalveluiden veloitukset on laskettu yksiköiden ulkoisten toimintakulujen perusteella. Hankintapalveluiden jakoperusteessa on huomioitu ulkoiset ostot sekä aineet ja tarvikkeet. Jakoperusteissa ulkoisista toimintakuluista on käytetty yksiköiden vuoden 2026 talousarvioon varatun mukaisia kustannuksia.

Mahdollisimman suuri osa tietohallintoon liittyvistä palvelutuottajien laskuista kohdistetaan suoraan yksiköille aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Ne yhteiset tietohallintopalveluiden kulut, jotka eivät ole suoraan kohdistettavissa aiheutumisperusteen mukaisesti, kirjataan keskitetysti tietohallinnon kuluksi ja vyörytetään ulkoisena kuluna palvelualueille keskimääräisten käyttäjämäärien suhteessa. Tietohallinnon palvelutuotannon kustannukset on puolestaan jaettu palvelualueille sisäisinä veloituksina henkilöstömäärän suhteessa. Palvelualueen sisällä kustannus on jaettu edelleen yksiköille henkilöstömenojen suhteessa.

Henkilöstöpalveluiden veloitus on jaettu palvelualueille henkilöstömäärän suhteessa. Palvelualueen sisällä kustannus on jaettu edelleen yksiköille henkilöstömenojen suhteessa. Jyvitettävä kulu pitää sisällään mm. työnantajapalvelut ja ulkoisen palvelutuottajan palvelumaksut palkanlaskennan osalta. Henkilöstömäärän osalta jakoperusteena on käytetty tilinpäätöksessä 2025 esitettyjä henkilöstömääriä.

Ruoka- ja puhtauspalveluiden hinnoittelu perustuu toiminnan kustannuksiin ilman katetta. Ruoka- ja puhtauspalveluiden hintaan vaikuttavat suoraan asiakkaan tarvitseman palvelun laatu, määrä ja tuottamisajankohta.

Vahtimestaripalvelut veloitetaan sisäisesti toteutuneiden palkkamenojen ja muiden palvelun tuottamiseen suoraan kohdistuvien menojen perusteella ilman katetta. Kustannukset kohdistetaan yksiköille sen mukaisesti, missä kohteissa vahtimestaripalveluita käytetään.

Sisäiset vuokrat lasketaan Haahtela-tilahallintaohjelmalla. Laskutus perustuu tehtyihin vuokrasopimuksiin. Sisäinen vuokra koostuu ylläpitovuokrasta sekä pääomavuokrasta. Sisäisiä vuokria ei koroteta vuodelle 2027.

Sisäiset tukipalveluiden veloitukset tehdään talousarviovuoden aikana pääsääntöisesti talousarvioon varattujen summien mukaisesti. Tukipalveluiden veloitukset tarkistetaan viimeistään tilinpäätösvaiheessa vastaamaan toteumia siten, että perusteetonta katetta ei synny. Osa sisäisistä eristä on luonteeltaan palvelualueiden keskinäisiin sopimuksiin perustuvia myyntejä ja ostoja.

4.3 Kaupungin talouden kehitysnäkymät

Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myynnillä vuonna 2024 on ollut merkittävä positiivinen vaikutus kaupungin taloustilanteeseen; kertyneet kumulatiiviset alijäämät on saatu katettua, ja tuloutuneiden varojen käyttö kaupungin lainasalkun keventämiseen ja sijoitustoimintaan tuo helpotusta talouteen vähentyneiden korkokustannusten ja sijoitustuottojen kautta. Energiaomaisuusjärjestely ei kuitenkaan yksinään ratkaise kaikkia kaupungin talouden haasteita. Työtä käyttötalouden menojen ja tulojen tasapainon saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi tarvitaan edelleen.

Mikkelin kaupungin omissa käsissä olevien ratkaisujen ohella mahdollisuudet taloustilanteen pysyväksi oikaisemiseksi ovat pitkälti riippuvaisia toimintaympäristön kehityksestä. Syksyllä 2025 kaatunut valtionosuusuudistus ei tuo kaivattua oikaisua Mikkelin valtionosuusrahoitukseen ainakaan kovin pian, sillä uudistusta joudutaan nyt odottamaan seuraavaan vaalikauteen. Nykyisessä valtionosuuksien laskentapohjassa olevat negatiiviset sote-erät pienentävät Mikkelin valtionosuuksia edelleen 17,2 miljoonalla eurolla vuonna 2027. Mikkeli jatkaa aktiivista edunvalvontatyötä oikeudenmukaisemman valtionrahoituksen puolesta, jotta se osaltaan mahdollistaisi kestävän talouden tasapainotilan ja antaisi edellytyksiä kehittää kaupungin palveluita ja elinvoimaa.

Yleinen suhdannekehitys puolestaan määrittelee pitkälle työllisyystilanteen ja verotulokertymän kehittymistä, ja näillä valtakunnallisilla tekijöillä on suora vaikutus Mikkelin kaupungin talouteen, vaikka niitä toki pyritään jatkuvasti myös oman toiminnan keinoin alueellamme kohentamaan. Samalla valtion rahoitusleikkaukset nakertavat tulopohjaa.

Toimintaympäristön kansainvälistyminen on tunnistettu yhdeksi lähitulevaisuuden merkittävistä muuttujista ja mahdollisuuksista, jolla on myös taloudellinen aspekti. Kaupunkiin aikaisemmin saapuneet sekä tulevaisuudessa saapuvat vieraskieliset ihmiset on ensiarvoisen tärkeää kotouttaa suomalaiseen yhteiskuntaan sekä Mikkelin kaupunkiin, riippumatta heidän kansallisuudestaan taikka Mikkeliin saapumisen syistä. Mikkelin kansainvälinen tunnettuus, houkuttelevuus ja pitovoima ovat edellytyksiä kansallisessa ja kansainvälisessä kilpailussa menestymiselle ja muun muassa eri alojen työvoimapulan ratkaisemiselle. Monikulttuurinen arki tarkoittaa, että myös vieraskieliset löytävät palveluiden piiriin ja integroituvat mahdollisimman kiinteästi Mikkeliin. Kansainväliset palvelut edistävät vieraskielisten työllistymistä ja alueen yritysten kansainvälistymistä.

Kaupungin omalta toiminnalta edellytetään jatkossakin hyvin tiukkaa kulukuria, sillä käyttötalouden liikkumavara on varsin kapea. Tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeässä roolissa on myös kaupungin kasvuohjelman toimenpiteiden määrätietoinen toteuttaminen alueen elinvoiman edistämiseksi. Keskeistä on tunnistaa kaupungin tulevaisuuden kannalta keskeisimmät mahdollisuudet ja kohdistaa niihin panostuksia harkitusti ja keskittäen. Ajan hengen mukaisesti datakeskukset näyttäytyvät pitkälti elinvoimaa edistävien hankkeiden kärjessä, ja tässä kovassa kilpailussa Mikkeli on aktiivisesti mukana.

Merkittävimmän haasteen kaupungin palvelurakenteen ja -verkon, ja siten myös talouden kannalta aiheuttaa alueen väestökehitys eli asukasmäärän jatkuva vähentyminen ja iäkkäämmän väestönosan suhteellisen osuuden jatkuva kasvu lasten ja nuorten sekä työikäisten määrän vastaavasti vähentyessä. Mikkelin on kyettävä sopeutumaan ennakoiden käynnissä olevaan väestömuutokseen ja sen myötä väistämättä seuraaviin muutoksiin palvelutarpeessa. Esimerkiksi lasten määrän varsin jyrkäksi ennustetulla vähenemisellä on merkittävä ja suora vaikutus mm. varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, kun näiden palveluiden piirissä olevien lasten määrä väistämättä pienenee.

Vuoden 2027 talousarvio on niukasti ylijäämäinen, käytännössä nollatuloksessa (+ 49 000 e). Suunnitelmavuosina 2028–2030 tuloslaskelma on 0,2–0,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Käyttötalous on siten taloussuunnitelmakaudella tavoitellusti tasapainossa, mutta liikkumavara on toiminnan volyymi huomioiden hyvin kapea. Tulevaisuudenkuvaan sisältyy epävarmuustekijöitä, ja pienikin muutos heikompaan suuntaan kääntää vuositason näkymän nopeasti alijäämäiseksi. Suhdanneherkkien verotulojen ohella myös valtionosuuksien määrään liittyy epävarmuutta. Myös TE-uudistuksen myötä lisääntynyt rahoitusvastuu työttömyysetuuksista lisää kaupungin talouden suhdanneherkkyyttä ja kasvattaa siten riskejä.

Talouden tasapainotustoimenpiteet

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt lukuisia eri talouden tasapainotusohjelmia vuosina 2018–2023. Ennen viimeisintä vuonna 2023 laadittua ohjelmaa (KV 11.12.2023 § 137) hyväksyttyjä säästöohjelmia ovat kaupunkirakenneselvitys (KV 18.6.2018 § 71), palvelusuunnitelma (KV 18.3.2019 § 35), talous- ja tulevaisuusohjelma (KH linjapäätös, 22.6.2020 § 231) sekä 28.3.2022 § 44 hyväksytty Palvelut ja tulevaisuus -ohjelma. Lisäksi vuoden 2022 talousarvion yhteydessä vahvistettiin useita eri säästötoimia.

Mikkelin kaupunki on toteuttanut vuosien 2018–2025 aikana erilaisia talouden tasapainotustoimenpiteitä 37,5 miljoonan euron edestä. Yksityiskohtaiset toimenpiteet eurotietoineen ovat luettavissa tilinpäätöksistä kappaleesta 1.7.2, jossa sopeutustoimien toteutumista on raportoitu. Vuoden 2026 talousarvio sisältää säästötoimia noin 1,6 miljoonalla eurolla, joista kesäkuun 2026 seurannan perusteella arvioidaan toteutuvan noin 1,2 miljoonaa, lentoasemaa koskevan 350 000 euron säästötavoitteen siirtyessä vuoden 2027 puolelle. Toimenpiteiden toteutuessa suunnitellusti kohoaa kokonaissäästösumma vuosien 2018–2027 aikana yli 39 miljoonaan euroon, mikä osoittaa kaupungin tehneen pitkäjänteistä työtä taloutensa tasapainoon saamiseksi.

Aikaisemmin hyväksytyistä säästöohjelmista kohdistuu vuodelle 2027 säästönä ainoastaan lentoaseman säästötoimenpide, joka on viivästynyt vuodella. Lentokenttätoimintojen järjestämiseen liittyen on ko. toimenpiteen johdosta käyty yhteistoimintaneuvottelut. Osana vuoden 2027 talousarviovalmistelua on myös tarkasteltu lomituspalveluiden hallinnon järjestämistä nykyistä tehokkaammin, sillä toimintaan saatava rahoitus on laskemassa nykyisestä tasosta. Myös tähän liittyen on käyty yhteistoimintaneuvottelut. Talouden tasapaino edellyttää jatkossakin jatkuvaa talouden tehostamista ja palveluverkon tarkastelua.

Jatkossa huomion tulisi kohdistua palvelurakenteisiin, palveluverkkoon ja uudenlaisien toimintatapojen kehittämiseen. Palveluverkkoratkaisuissa on huomioitava erityisesti väestökehityksen vaikutukset palvelutarpeeseen. Taloussuunnitelmakaudella käynnistyväksi suunnitellulla itäisen alueen päiväkoti- ja kouluverkkoratkaisun investointikokonaisuudella on keskeinen merkitys sivistyspalveluiden palveluverkkokokonaisuuden kehittämisessä ja toiminnan tehostamisessa. Loka-marraskuussa omana erillisenä palveluverkkoratkaisunaan on päätöksenteossa Launialan päiväkodin lakkauttaminen. Yksikkö on pieni, hoidossa olevia lapsia on yksikössä tarjolla olevia paikkoja vähemmän ja lapset mahtuvat alueen muiden päiväkotien vapaille paikoille, joten kyseessä on tarkoituksenmukainen ja tyypillinen palveluverkon tehostamistoimenpide.

Talouskehityksen tausta

Kaupungin reaalitalous oli 4–5 miljoonaa euroa alijäämäinen vuosina 2013–2015, kun taas vuosina 2016–2017 kaupungin taloudellinen tilanne oli tasapainossa. Vuoden 2018 tilinpäätös oli 13,3 miljoonaa alijäämäinen ja taseeseen muodostui 8,5 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Vuoden 2019 tilinpäätöksessä Mikkelin kaupungin kumulatiivinen alijäämä oli 42,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 käyttötalous oli lähes 9,5 miljoonaa ylijäämäinen pääasiassa koronatukien ja harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen eli poikkeuksellisten erien vaikutuksesta. Kumulatiivisen alijäämän määrä pieneni positiivisen tuloksen ansiosta noin 32,7 miljoonaan euroon. Vuoden 2021 tilinpäätös oli lopulta ennusteita parempi, 3,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Tuolloin kumulatiivisen alijäämän määräksi taseessa muodostui 33,55 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä kumulatiivinen alijäämä kasvoi 40,8 miljoonaan euroon. Vuonna 2023 kumulatiivinen alijäämä pieneni 21,1 miljoonaan, kun mm. sote-uudistuksen verohännät nostivat kaupungin tuloksen jopa 19,7 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi.

Pääasiallinen syy vuotta 2023 edeltäneiden vuosien alijäämäisille tuloksille oli sote-palvelut tuottaneen Essote-kuntayhtymän erittäin voimakas sote-kustannuslaskutuksen kasvu. Ensimmäisestä toimintavuodesta 2017 kuudenteen ja viimeiseen toimintavuoteen 2022 Essoten vuosikustannusten taso nousi 179 miljoonasta eurosta 251 miljoonaan euroon, eli peräti 72 miljoonaa euroa. Mikkeli toteutti useita säästöohjelmia, mutta ne eivät riittäneet kattamaan sote-menojen hurjaa kasvua. Mikkelin kaupunki täytti teknisesti kriisikunnan kriteerit vuoden 2023 tilinpäätöksessään, kun vuodesta 2018 alkaen kertynyttä alijäämää ei saatu kuntalain edellyttämässä määräajassa katetuksi. Tilanne kuitenkin korjaantui 2024 tilinpäätöksessä, kun energiaomaisuusjärjestely saatiin toteutetuksi alkuvuoden 2024 puolella. Kriisikuntakriteerien täyttyminen ei johtanut Mikkelin osalta valtiovarainministeriön ohjaaman arviointimenettelyn käynnistymiseen, sillä lopullisia tilinpäätöstietoja VM:lle raportoitaessa energiaomaisuusjärjestely oli jo toteutettu ja sen vuodelle 2024 kirjautuneet korjaavat talousvaikutukset vahvistettu.

Vuoden 2024 tilinpäätös oli historiallisen vahva Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myymisen johdosta. Tilinpäätös oli 131,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen vielä 27 miljoonan euron investointivarauksen jälkeen. Taseessa vuodesta 2018 olleet kumulatiiviset alijäämät saatiin viimein katettua ja käännettyä 110 miljoonan euron ylijäämäpuskuriksi. Omistusjärjestelystä tuloutuneilla varoilla kaupunki pienensi lainakantaansa 100 miljoonalla eurolla, loput kassaan tuloutuneista noin 191 miljoonasta eurosta kohdistettiin sijoituksiin, joiden markkina-arvo on kasvanut varsin lupaavasti. Kumulatiivisten alijäämien kattaminen ei olisi ollut mahdollista ilman toteutettua energiaomaisuusjärjestelyä, varsinkaan kun tiedossa oli myös seuraavien vuosien haastava näkymä. Ratkaisun myötä kaupungin korkokulut ovat aiempaa pienemmät keventyneen lainasalkun ansiosta, ja sijoitusomaisuudesta on mahdollista saada tuloja palvelutuotannon rahoittamiseen.

Vuoden 2025 tilinpäätös muotoutui ennakko-odotuksia paremmaksi ollen 2,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Ylijäämäpuskuri kasvoi entisestään, kun kuntatalouden haastavasta toimintaympäristöstä huolimatta Mikkelin kaupunki ylsi positiiviseen tulokseen. Merkittävimpänä syynä ylijäämäiselle tilikaudelle oli toimintakatteen toteutuminen selvästi ennakoitua parempana. Verotuottojen ja valtionosuuksien ennakoitua heikompi kehityskään ei painanut tulosta tappiolle. Vuodelle 2026 budjetointia tarkennettiin toimintatuottojen ja kulujen osalta, joten saman ilmiön toistuminen vuonna 2026 on epätodennäköistä. Kun verotulokehitys ja valtionosuudet eivät ennakoi olennaista kasvua vuodelle 2026 tai sitä seuraaville lähivuosille, on talouden toimintaympäristö ja ylijäämäisten tilikausien saavuttaminen jatkossa haastavaa.

Taloussuunnitelmakauden 2027–2030 investointien rahoituksesta

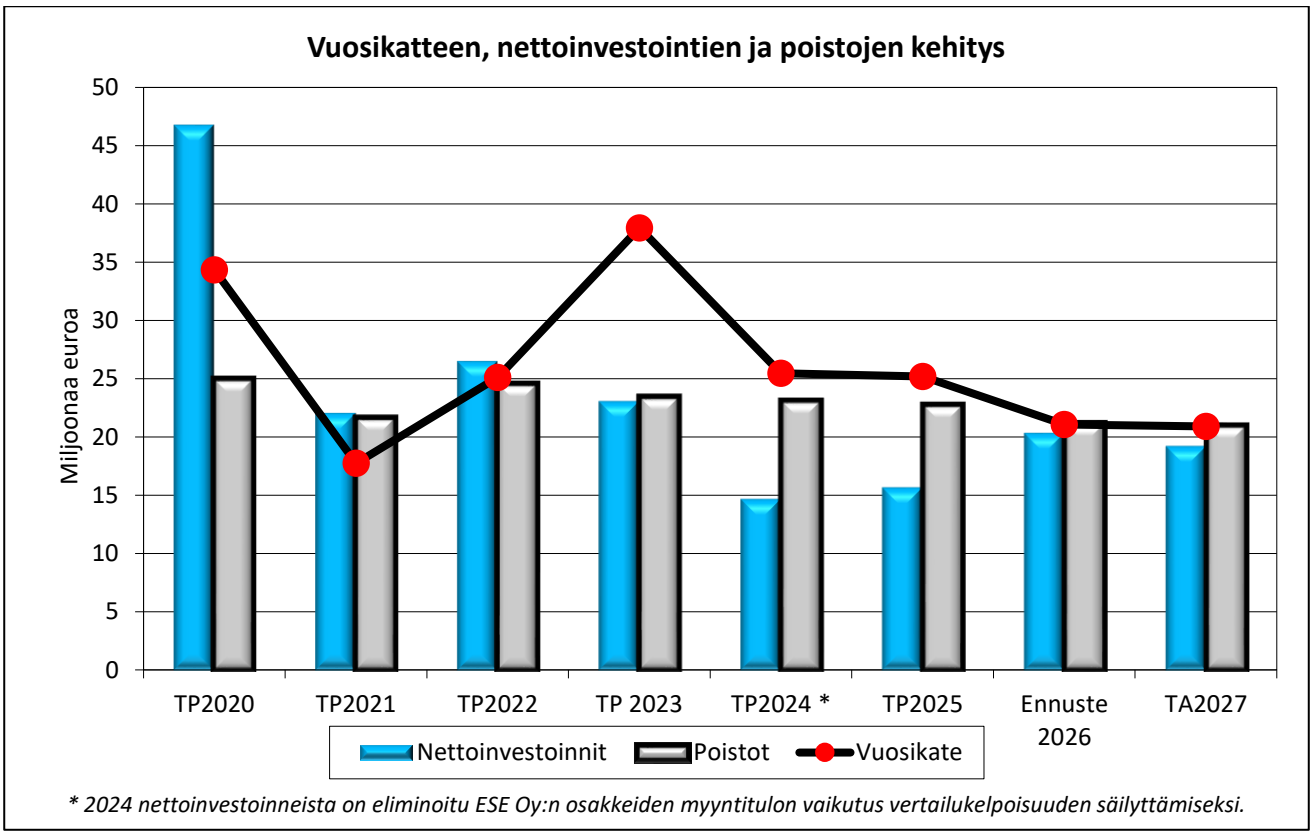
Tuloslaskelmassa vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Investointien rahoitus tulorahoituksella ilman lainamäärän kasvattamista edellyttäisi, että vuosikate olisi vähintään vuotuisten nettoinvestointien suuruinen. Nettoinvestoinnit ovat talousarviovuonna 2027 noin 19,2 miljoonaa euroa, joka jää tuloslaskelman vuosikatetta matalammaksi. Nettoinvestoinnit ovat myös 21,0 miljoonan euron suunnitelman mukaisia poistoja pienemmät.

Investointien rahoitus on keskeinen osa talouden pitkän tähtäimen hallintaa. Aiempien vuosien korkea investointitaso on kasvattanut kaupungin lainamäärää, johon toki myös konsernipankkitoiminta ja alijäämäinen käyttötalous ovat myös osaltaan vaikuttaneet. Lainamäärää kohtuullisti vuonna 2024 toteutettu 100 miljoonan euron suuruinen ylimääräinen lainojen takaisinmaksu, joka mahdollistui energiaomaisuusjärjestelyistä tuloutuneilla varoilla. Paine lainamäärän nousulle kuitenkin muodostaa edelleen koko suunnitelmakaudelle haasteen; vuosien 2027–2030 keskimääräinen vuosikatetaso asettuu noin 21 miljoonaan euroon, kun investointiohjelman keskimääräinen nettoinvestointitaso on puolestaan lähes 27 miljoonaa euroa vuodessa. Tulorahoitus ei siis suunnitelmakaudella riitä investointien kattamiseen. Nettoinvestointien keskiarvon nostaa korkeaksi investointiohjelmassa suunnitelmavuosille 2029 ja 2030 kaavaillut itäisen alueen päiväkoti- ja kouluverkon rakentamishankkeet. On selvää, että investointilistaa on suunnitelmavuosien osalta vielä priorisoitava ja karsittava, jotta nettoinvestointien mitoitus on taloudellisesti kestävällä tasolla.

Investointisuunnitelmassa tulee huomioida käyttötalousvaikutusten lisäksi myös kaupungille kertynyt korjausvelka riskienhallintaa painottaen. Vuosikatteen saamiseksi kestävälle tasolle investointien rahoituksen turvaamiseksi tulee koko suunnitelmakaudella sitoutua aktiiviseen käyttötalousmenojen hillintään ja kasvua tukevien toimenpiteiden edistämiseen. Samaan aikaan myös nettoinvestointien määrä on kyettävä suhteuttamaan realistisesti kaupungin taloudellisiin resursseihin. Mikäli nettoinvestoinnit ovat vuosikatetta suuremmat, tarvitaan niiden rahoittamiseen vierasta pääomaa.

Kaupungin velkamäärän arvioidaan olevan vuoden 2027 lopussa noin 213 miljoonaa euroa eli noin 4 131 euroa asukasta kohden. Vuoden 2025 tilinpäätöksessä kaupungin lainamäärä oli 209 miljoonaa euroa, vuoden 2026 lopun arvioitu lainamäärä on 211,3 miljoonaa. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä lainakannan suuruus oli vielä 315 miljoonaa euroa eli 6 068 euroa asukasta kohden.

Lainakannan kasvun suhteen on syytä huomata, että konsernirahoitus- ja takausperiaatteiden (KV 17.6.2019 § 78) mukaisesti toteutettava konsernipankkitoiminta nostaa kaupungin tarvitseman lainarahoituksen määrää, ja myös lainakanta on konsernipankkitoiminnan takia korkeampi. Luvut eivät siten ole suoraan vertailukelpoisia muiden kuntien tietoihin. Jatkossa konsernipankkitoiminnan hyödyllisyys ja tarkoituksenmukaisuus eli saavutettavat hyödyt suhteessa toiminnan edellyttämään työmäärään tulee arvioida uudelleen. Mikäli todetaan, että konserni ei saavuta toiminnalla enää olennaista kokonaisetua, voidaan esittää konsernipankkitoiminnan supistamista uusien konsernilainojen osalta. Tämä ratkaisu ei toteutuessaan vaikuttaisi aikaisemmin myönnettyihin konsernilainoihin, mutta se hillitsisi emokaupungin lainamäärän kasvua ja siihen liittyvien tunnuslukujen heikkenemistä sekä hallinnollista työtä.

** 2024 nettoinvestoinneista on eliminoitu ESE Oy:n osakkeiden myyntitulon vaikutus vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi.*

4.4 Riskienhallinta

Kuntalaissa säädetään kunnan ja kuntakonsernin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Kuntalain 39 §:n mukaan kaupunginhallituksen on huolehdittava kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoimisesta hyväksyttyjen ohjeiden mukaisesti.

Kaupunginhallitus päättää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevista ohjeista sekä vastaa tilinpäätöksen toimintakertomuksessa annettavasta sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestämisen selonteosta. Mikkelin kaupungin viranhaltijoista koostuvan konserniohjausryhmän tehtävänä on koordinoida ja kehittää kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksyttyjen ohjeiden mukaisesti. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasoilla osana toimintarutiineja. Kaikkien tulosalueiden ja tulosyksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt joulukuussa 2017 kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Niillä luodaan hyvän hallinto- ja johtamistavan mukaiset puitteet kaupunkikonsernin ohjaus- ja johtamisjärjestelmän järjestämiseen ja yhdenmukaistamiseen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmasta.

Mikkelin kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen (KH 21.6.2021 § 276) tarkoituksena on varmistaa ja edistää sisäisen valvonnan käytännön toteutusta Mikkelin kaupunkikonsernissa sekä tiedottaa sisäisen valvonnan merkityksestä, velvoitteista ja vastuista koko henkilöstölle. Mikkelin kaupungin konserniohjeen mukaisesti kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita tulee noudattaa myös konserniyhtiöissä. Ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuita sekä tehtäviä toimenpiteitä ja toimintaan liittyviä raportointivelvoitteita.

Mikkelin kaupunkikonsernissa riskeillä tarkoitetaan epävarmuustekijöitä, tapahtumia tai tapahtumaketjuja, joiden toteutuessa kaupunkikonserni tai sen osa ei saavuta sille asetettuja tavoitteita ja/tai kokee huomattavia menetyksiä. Kaupunkikonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sekä sisäisiä että ulkoisia riskejä.

Riskienhallintaprosessi perustuu:

- riskin tunnistamiseen ja kuvaamiseen
- riskin toteutumisen vaikutusarviointiin (merkittävyyteen) ja riskin toteutumisen todennäköisyyteen
- mahdollisuuteen hallita riskiä eri menetelmillä (valvonta)
- riskeistä raportoimiseen ja riskien seurantaan

Talousarviota 2026 laadittaessa syksyllä 2025, tunnistettiin merkittäviksi riskeiksi valtionosuusuudistuksen kaatuminen. Vielä marraskuun lopulla 2025 oli toiveita uudistuksen etenemisestä ja riski näytti hälvenevän, mutta melko nopeasti valtion taholta uutisoitiinkin uudistuksen kaatumisesta. Poliittista yhteisymmärrystä ei löytynyt, ja asiaan palataan seuraavalla vaalikaudella.

Vuosi sitten sote-kiinteistöjen tulevaisuus oli auki, kun neuvottelun hyvinvointialueen palvelutuotannossa toimivien kiinteistöjen osalta mahdolliset vuokraus-/myyntineuvottelut olivat kesken. Asia ei ole vielä saanut lopullista ratkaisua, mutta pääosin kyseiset kiinteistöt myytäneen hyvinvointialueelle, jolloin yhtiöittämisvelvoitteeseen ja kiinteistöjen hallintaan liittyvät riskit poistuvat tulevaisuudesta.

Myös geopoliittisesti sekä kauppapoliittisesti rauhaton tilanne tunnistettiin vuosi sitten myös taloudelliseksi riskitekijäksi. Vuoden 2026 aikana korkotaso onkin kääntynyt uudelleen nousuun Lähi-Idän sotatilanteen ja Hormuzinsalmen sulun myötä. Yhä jatkuva epävarmuus ja poukkoilevuus syö uskoa tulevaan kasvuun, ja tämä osaltaan heijastuu työllisyystilanteen heikkouteen myös Suomen kaupungeissa.

Arvioitaessa vuodelle 2027 kohdistuvia riskejä, on tunnistettava hybridivaikuttamiseen liittyvät riskit. Mikäli Mikkelin kaupungin alueelle kohdistuu hybridivaikuttamista, voi sillä olla suoria ja epäsuoria vaikutuksia kaupungin toimintaan ja talouteen. Mikkeli kiinnittää koko ajan lisääntyvässä määrin huomiota valmius- ja varautumistoimiin, jotta mahdollisiin riskeihin on varauduttu ja niihin reagoidaan tehokkaasti.

Mikkelin kaupungin sijoitusvarallisuus ja sijoitustoiminta antavat mahdollisuuksia kaupungin käyttötalouden vahvistamiseen sekä kaupungin sijoitusomaisuuden kartuttamiseen. Sijoituksiin liittyy aina globaaleihin markkinoihin kytkeytyviä mahdollisuuksia sekä riskejä. Mikkelin kaupungin sijoitusvarallisuuden markkina-arvo on talousarviota valmisteltaessa syyskuun 2026 lopun tilanteessa on 103,3 miljoonaa euroa. Sijoitusten arvo on noussut elokuun 2024 lähtötilanteesta noin 12,4 miljoonaa euroa, eli noin 14,3 prosenttia. Kehitys on ollut ennakoidun mukaista ja sijoitustoimintaa on toteutettu sijoitussuunnitelmaa sekä siinä määriteltyjä riskienhallinnan periaatteita noudattaen. Markkinariskejä hallitaan sijoitussuunnitelmaa noudattavalla sijoitustoiminnan toteuttamisella ja sen mukaisella kattavalla hajautuksella sekä pitkän aikavälin sijoitushorisontilla.

Metsäsairila Oy:n sekä ESE-Energia Oy:n omistaman Biosairila Oy:n rahoituksesta EU-komissiolle tehty valtiontukikantelu on edelleen käsittelyssä Euroopan komissiossa. Vaikka asian ratkaisu on yhä avoin, voidaan tilanteesta yleisesti todeta, että kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnassa tulee aina huomioida huolellisesti EU:n valtiontukisääntely jo erilaisten tukitoimien valmisteluvaiheessa. Valtiontukien säätelyn kannalta ei ole merkitystä, onko kysymyksessä yksityinen vai julkisomisteinen yritys. Valtiontukisäännöksiä sovelletaan myös kuntien ja kuntayhtymien omistamiin yrityksiin. Koska valtiontuet ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä, on annettavalle tuelle löydettävä aina tukisääntelyn näkökulmasta hyväksyttävä peruste.

Strategisissa riskeissä suurin haaste on väestörakenteen muutoksen ja huoltosuhteen heikkenemisen aiheuttama muutospaine palvelurakenteisiin ja palveluiden saatavuuteen. Operatiivisissa riskeissä keskeistä on henkilöstöresurssien hallinta. Henkilöstökulujen kasvun hillitsemisellä on tärkeä rooli talouden tasapainottamisen onnistumisessa, ja tämän osalta tasapainottamista on tehty määrätietoisesti jo edeltävinä vuosina. Henkilöstökulujen kasvun hillitsemisestä kerrotaan tarkemmin talousarviokirjan kohdassa 4.6. Jatkuvan talouden tasapainottamisen rinnalla on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota henkilöstön työssä viihtymiseen, työkuorman hallintaan ja sairauslomien ennaltaehkäisyyn. Mikäli Mikkelin kaupungin julkisuuskuva työnantajana näyttäytyy negatiivisena, aiheuttaa se merkittävän riskin rekrytointien onnistumiselle. Työvoimapula vaivaa useita aloja ja kilpailu osaajista on kovaa. Myös kaupungin toiminnassa resurssi- ja osaamisvaje näyttäytyvät riskinä.

Vahinkoriskeiltä suojaudutaan muun muassa vakuuttamalla ja irtaimistohallinnalla. Kaupungilla on käytössään kilpailutettu vakuutusmeklari, jonka kanssa vakuutusmäärät ja vakuutusten kattavuus tarkistetaan vuosittain.

Kaupungin taloudenhoidon kannalta merkittävä riski on myös kiinteistöjen ja kunnallistekniikan korjausvelka. Korjausvelan määrä muodostuu rakennusten teknisen arvon vähenemisestä rakennusten kulumisen vuoksi. Laskennallisen korjausvelan määrää vähenee tehtyjen peruskorjausinvestointien vaikutuksesta. Rakennukseen kohdistuva korjausvelka poistuu myös silloin, kun rakennus puretaan tai myydään.

Korjausvelan määrä päivitettiin edellisen kerran vuoden 2025 alussa. Vuoden 2025 aikana kiinteistökannassa ei tapahtunut merkittäviä realisointeja, minkä vuoksi korjausvelan kasvu on jatkunut maltillisena. Nykyisellä investointitasolla sekä rakennusten purkamiseen osoitetuilla määrärahoilla korjausvelan määrää ei kuitenkaan saada vähennettyä.

Korjausvelkalaskelma päivitetään seuraavan kerran vuoden 2026 lopun tilanteen mukaiseksi. Tällöin laskelmasta voidaan poistaa Naistingille, hyvinvointialueelle ja Mikalolle siirtyneet rakennukset. Kyseinen laaja kiinteistöjen myynti vaikuttaa korjausvelkalaskelman tuloksiin merkittävästi.

MIKKELIN KAUPUNGIN KIINTEISTÖJEN KORJAUSVELAN KEHITTYMINEN		
VUOSI	**euroa**	**euroa, ilman C- salkkua eli realisoitavia rakennuksia**
2012	60 milj. euroa	28 milj. euroa
2013	61 milj. euroa	30 milj. euroa
2014	66 milj. euroa	32,5 milj. euroa
2015	70,5 milj. euroa	35,3 milj. euroa
2016	73,9 milj. euroa	38,5 milj. euroa
2017	83,1 milj. euroa	45,4 milj. euroa
2018	90,6 milj. euroa	51,9 milj. euroa
2019	96,2 milj. euroa	50,4 milj. euroa
2020	98,4 milj. euroa	53,5 milj. euroa
2021	102,0 milj. euroa	59,7 milj. euroa
2022	111,8 milj. euroa	67,3 milj. euroa
2023	106,5 milj. euroa	72,8 milj. euroa
2024	109,9 milj. euroa	75,6 milj. euroa

Katujen korjausvelan päivitetty määrä vuonna 2026 on 12,0 M euroa. KoVe- eli korjausvelkalaskurin ennusteen mukaan tarvittava lisämääräraha vuodelle 2027 (korjausvelan määrän säilyttämiseksi vuoden 2026 tasolla) olisi 2,6 M euroa.
KoVe-laskurissa on yhteensä 1612 katua ja kevyen liikenteen väylää. Niistä 421 kappaletta (26 %) ovat alle tavoitetasonsa, eli ne kasvattavat korjausvelan määrää. Tiestön kunnon tavoitetasot ovat 50—90 % perustuen siihen mistä väylästä ja väylätyypistä on kyse.
Korjausvelan määrä on se rahasumma, joka tarvitaan teiden ja väylien tavoitetason saavuttamiseksi. Tämän takia katujen kunnostukseen budjetoitu raha ei vähennä täysimääräisesti korjausvelkaa. Uudelleen päällystämisen vaikutus korjausvelan vähenemiseen on 27 prosenttia. Lisäksi korjausvelkaa kertyy siltojen, viheralueiden sekä hulevesiverkostojen kunnon heikentymisestä. Näiden tekijöiden rahallisiin arviointeihin ei ole valmista laskentamallia ja niiden vaikutus KoVe-laskentaan on spekulatiivista.

Vesihuoltoverkoston saneeraus- ja kuntotutkimusselvitys on valmistunut syksyllä 2025. Selvityksen perusteella Mikkelin Vesilaitoksella on vesihuoltoverkostojen saneerausvelkaa noin 74 miljoonaa euroa. Lisäsi saneerausvelkaa on vedenottamoilla, jätevesipumppaamoilla ja jäteveden puhdistamoilla. Vuoden 2026 voimaantulleen uuden vesihuoltolain mukaisesti vesihuoltolaitosten on tehtävä vuoden 2027 loppuun mennessä omaisuudenhallintasuunnitelma, jossa on esitettävä vesilaitoksen omaisuuden hallinta, saneerausvelan ja vesilaitoksen talouden hallintasuunnittelu. Tämä on erittäin laaja kokonaisuus ja työn valmistelua ja toteuttamista on käsitelty useammassa vesilaitosten koulutustilaisuuksissa. Käytännössä saneerausvelan hallinta tarkoittaisi investointitason merkittävää nostamista tulevina vuosina.

4.5 Henkilöstö

Vuoden 2027 talousarviossa palkat ja palkkiot ovat 85,3 miljoonaa euroa (TA2026 82,6 milj. euroa, TP2025 79,1 milj. euroa). Talouden tasapainottaminen edellyttää edelleen palkkamenojen kasvun hillitsemistä. Henkilöstösuunnittelun tulee olla strategiasidonnaista siten, että kaupungilla on optimaaliset henkilöstörakenteet ja -mitoitukset. Myös työtehtävien ja työaikojen hyvällä suunnittelulla ja työaikajärjestelmien tehokkaalla käytöllä pyritään palvelujen tehokkaampaan ja tarkoituksenmukaisempaan järjestämiseen.

Kunta-alan sopimusratkaisu syntyi keväällä 2025 ja on kolmivuotinen ajalle 1.5.2025–29.2.2028. Vuodelle 2027 korotus on keskimäärin 2,72 prosenttia ja vuodelle 2028 on arvioitu nykyisen ja seuraavan työmarkkinaratkaisun tuovan noin 2,82 prosenttia ja vuodelle 2029 2,5 prosenttia.

Henkilösivukulut vuoden 2027 taloussuunnittelussa:

palkkaperusteinen eläkevakuutusmaksu (KuEL)	18,00 %
(sis. työkyvyttömyyseläkemaksu 0,85 %)	
palkkaperusteinen eläkevakuutusmaksu (VaEL)	18,18 %
(sis. työkyvyttömyyseläkemaksu 0,94 %)	
kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu	1,83 %
työttömyysvakuutusmaksu	1,26 %
tapaturmavakuutusmaksu	0,60 %
maatalouslomittajilla	2,00 %
taloudellinen tuki (ryhmähenkivakuutus)	0,03 %

Palkkojen sivukuluprosentit ovat tässä vaiheessa alustavia ennusteita ja niitä tarkistetaan tarvittaessa myöhemmin.
Tasausmaksun ennakoitu määrä vuonna 2027 on 2 368 515 euroa (2026 on 2 459 428,68 euroa, v. 2025 vahvistettu tasausmaksu 2 423 421,84 euroa). Tasausmaksulla katetaan niitä pitkän aikavälin eläkemenoja, joihin palkkaperusteinen eläkemaksu ei riitä. Tasausmaksu

jaetaan hyvinvointialueiden ja kuntien kesken siinä suhteessa, joka on hyvinvointialueiden ja kuntien osuus niiden julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitetuista työansioista lain voimaantullessa. Tasausmaksu ei perustu henkilöihin eikä palkkakuluihin ja tasausmaksua maksetaan kuukausittain.

Henkilöstö- ja koulutussuunnittelu
Henkilöstö- ja koulutussuunnittelun avulla määritellään kaupungin strategian mukainen ja palvelutuotannon vaatima määrällinen ja laadullinen henkilöstötarve. Tämän suunnittelun tavoitteena on luoda strateginen henkilöstö- ja koulutussuunnitelma varmistamaan, että Mikkelin kaupungin palveluja tuottaa oikea määrä osaavaa henkilöstöä. Suunnittelu kytkeytyy kiinteästi kaupungin palvelutoiminnan suunnitteluun ja ennakoi muuttuvia henkilöstön osaamistarpeita, henkilöstön määrää ja rakennetta sekä henkilöstön sijoittumista ja kohdentumista palveluprosesseihin ja yksiköihin.

Optimaalisen henkilöstöresurssin lisäksi myös henkilöstömenojen ennakointi on tärkeässä roolissa. Henkilötyövuosien ja henkilöstökulujen kehitystä seurataan kuukausittain ja mahdollisiin poikkeamiin reagoidaan. Henkilöstömenojen kurissa pitäminen vaatii kriittistä tarkastelua sen suhteen, täytetäänkö avautuvia tehtäviä vai voidaanko tehtävien uudelleenjärjestelyn tai sisäisen täyttämisen kautta saavuttaa säästöjä. Eläköitymisen ja mahdollisen muun poistuman myötä tarkastellaan erityisesti hallinnon ja tukipalvelutehtävien täyttötarpeet. Täyttölupaa haettaessa on päivitettävä rohkeasti tehtävänkuvia vastaamaan paremmin tulevaisuuden haasteita. Täyttöluvan saaminen edellyttää aina ajantasaisen tehtävänkuvauksen olemassaoloa, talousarvioon varattujen määrärahojen riittävyyttä sekä perusteluja esimerkiksi tuottavuuden, tehokkuuden, mitoituksen tai vaikuttavuuden näkökulmista.

Henkilöstölisäyksiä suunnitellaan pääsääntöisesti vain sellaisiin tehtäviin, joihin tulee ulkopuolinen rahoitus, esimerkkinä hankkeet tai palvelut, jotka kunta tuottaa, mutta valtio rahoittaa pääosin kokonaisuudessaan.

Sairauspoissaolokustannuksia ja työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuvia maksuja pyritään aktiivisesti vähentämään muun muassa varhaisen välittämisen mallin aktiivisella käytöllä, poissaolojen hälytysjärjestelmän käytöllä, korvaavan työn mallin hyödyntämisellä, tehokkailla uudelleensijoitustoimilla sekä tukemalla työntekijän työhön paluuta työkykyä tukevia toimia hyödyntämällä. Työtä keventämällä tai työtehtäviä muokkaamalla työkykyä voidaan ylläpitää, ja työntekijä voi jatkaa työssä pidempään.

Pitemmällä aikavälillä, hyväksytyn henkilöstöpolitiikan periaatteiden mukaisesti, laaditaan organisaatiotason osaamiskartoitus (nykytila + tulevat tarpeet) valtuustokauden aikana ja hyödynnetään sitä mm. korvausrekrytoinneissa. Tällöin tavoitteena on mm asiakaslähtöisen osaamisen kehittäminen tulevaisuuden kunnan muuttuvien palvelutarpeiden mukaisesti. Lyhyemmällä aikavälillä, osana järjestelmällisemmin toteutettuja kehityskeskusteluja, henkilöstön osaamistarpeet kartoitetaan ja niitä kehitetään ennakoivasti, huomioiden kaupungin järjestämien palveluiden vaatiman osaamisen tulevaisuuden tarpeet. Myös osaamisen täysimääräinen hyödyntäminen ja laaja-alaisuus ovat tärkeässä asemassa henkilöstöresurssien käytön tehostamiseksi. Kehityskeskustelut ja osaamisen johtaminen tapahtuvat digitaalisen OSS-järjestelmän sovellutusten avulla.

Johtamisen ja esimiestyön kehittämisessä painotetaan osallistavaa valmentamista ja henkilöstön vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä. Uusien esihenkilöiden tueksi on luotu mentorointijärjestelmä. Se on otettu käyttöön vuonna 2026. Koulutusta laajennetaan koskemaan muuta henkilöstöä. Avoin ja vuorovaikutteinen keskustelukulttuuri mahdollistaa toimintamallien ja prosessien kehittämisen yhdessä henkilöstön kanssa. Erikseen tehtävässä henkilöstö- ja koulutussuunnitelmassa esitellään muun muassa tarkemmin henkilöstömäärää ja -rakennetta sekä toimenpiteitä työkyvyn ylläpitämiseksi ja ammatillisen osaamisen vaatimuksissa tapahtuvia muutoksia.

5 Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne ja ohjaus

5.1 Konserniin kuuluvat yhteisöt

Kaupunkikonsernilla tarkoitetaan kuntalain 6 §:n mukaan kaupungin sekä yhden tai useamman juridisesti itsenäisen yhteisön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jossa kaupungilla eli emoyhteisöllä on yksin tai yhdessä muiden konserniin kuuluvien yksiköiden kanssa on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n tarkoittama määräämisvalta yhdessä tai useammassa yhteisössä, joita kutsutaan tytäryhteisöiksi. Mikkelin kaupunki ja sen liikelaitokset yhdessä kaupungin tytäryhteisöjen kanssa muodostavat kaupunkikonsernin. Määräysvalta merkitsee kaupungin mahdollisuutta ohjata tytäryhteisöjen toimintaa niin, että konsernin tavoitteet ja edut tulevat otetuksi huomioon.

Kuntalain 114 §:ssä on säädetty konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta ja sisällöstä sekä niihin liittyvistä poikkeuksista. Kuntakonsernin tulee laatia täydellinen konsernitilinpäätös, joka sisältää konsernitaseen, konsernituloslaskelman ja konsernin rahoituslaskelman sekä liitetiedot. Mikkelin kaupunkikonsernin lainakanta vuoden 2025 tilinpäätöksessä oli noin 485 miljoonaa euroa (493 milj. euroa vuonna 2024).

Kaupunginvaltuusto päättää kuntalain 14 §:n mukaan kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Valtuusto antaa tytäryhteisöjen ohjausta ja valvontaa koskevia periaatteita kunnan konsernijohdolle, ja valtuuston asettamat tavoitteet ohjaavat kunnan edustajien toimia tytäryhteisöjen toimielimissä. Kyseiset tavoitteet eivät kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä; tavoitteiden asettaminen on luonteeltaan välillistä ja pääomistajan tahdon esille tuomista.

Talousarviossa asetetaan tytäryhteisökohtaiset vuoden 2026 toiminnalliset tavoitteet merkittäville tytäryhteisöille. Strategiakorteissa esitetyt tavoitteet on johdettu Mikkelin kaupunkistrategian tavoitteista, minkä lisäksi on määritetty myös muita tytäryhteisöjen toiminnan kannalta keskeisiä tavoitteita. Kaupungin edustajien tulee toimia tytäryhteisöjen päätöksentekoelimissä kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjeita.

Merkittävien tytäryhteisöjen toiminnasta raportoidaan kaupungin kesäkuun talouden seurantaraportin yhteydessä ja tilinpäätöksessä. Niiden tytäryhtiöiden, joille on talousarviokirjassa asetettu tavoitteita, tulee vierailla vähintään kerran vuodessa konsernijaoston kokouksessa joko konsernikuulemisen muodossa tai muiden yhtiötä koskevien ajankohtaisten päätösasioiden yhteydessä.

Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja muut yhteisöt

Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat yhteisöt muodostavat kuntakonsernin, jossa on 1.1.2027 alkaen yhteensä 9 merkittävää osakeyhtiötä ja 14 asunto- tai kiinteistöyhtiötä, joiden katsotaan omistusosuudeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöksi tai -yhteisöksi. Lisäksi kaupungilla on suoraa omistusta 10 osakkuusyhteisössä. Kaupunki on osallisena myös kahdessa kuntayhtymässä sekä neljässä säätiössä, joista kahdessa kaupungilla on määräysvalta.

Kaupunkikonserniin tuli vuoden 2026 aikana yksi tytäryhtiö lisää, kun Mikkelin kaupunki osti 33-prosenttisesti omistamansa osakkuusyhtiön Mikkelin Mikaeli Oy:n koko osakekannan. Kaupunki omistaa nyt yhtiöstä 100 prosenttia.

Konsernirakenne 31.12.2026	**kaupunki**	**konserni**	
Tytäryhteisöt			
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	51,00 %		
- ESE-Energia Oy		51,00 %	
- ESE-Tekniikka Oy		51,00 %	
- ESE-Verkko Oy		51,00 %	
- Haukivuoren Lämpö Oy		51,00 %	
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %		
Metsäsairila Oy	100,00 %		
- Biosairila Oy		80,75 %	(Metsäsairilan ja ESE-Energian omistus)
Mikalo Oy	100,00 %		
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %		
Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy	80,65 %		
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	71,40 %		
- KasvuEsedu Oy		71,40 %	
Mikkelin Mikaeli oy	100 %		
Mikkelin Ravirata Oy	75,47 %		
Mikkelin Matkailu Oy	100,00 %		

	kaupunki	konserni
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt		
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	100,00 %	
Mikkelin Jäähalli Oy	75,90 %	100,00 %
As. Oy Pirttitie III	100,00 %	
Kiint. Oy Jääkärinkatu 31 (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %
Kiint. Oy Kyyhkylä (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %
Kiint. Oy Koppelonpesä (ESEn tytär)		100,00 %
As. Oy Tuppura	97,00 %	
As. Oy Hirvipari	95,69 %	
Kiint.Oy TeknoGraani (Naistinki Oy:n tytär)		75,64 %
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %	
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %	
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	58,63 %	
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %	
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	51,56 %	

Kuntayhtymäosuudet		
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	72,30 %	
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %	

Osakkuus-/omistusyhteysyhteisöt	**kaupunki**	**konserni**
Kiint. Oy Otavan Ketola	47,26 %	
Kiint. Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,02 %	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	36,20 %	
Saimaa Stadiumi Oy	35,42 %	
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %	
As. Oy Orijärven Kyläpuisto	26,64 %	
Kiint. Oy Laaninkulma	25,27 %	
Kiint. Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %	
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	20,00 %	
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 %
Koskienergia Oy (ESEn osakkuusyhtiö)		22,95 %

Säätiöt, joissa kaupunki on mukana
Haukivuoren Vanhustentalosäätiö
Kyyhkylä-säätiö
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö
Suomen elinkeinoelämän keskusarkiston säätiö

Omistusyhteysyhteisöä pidetään osakkuusyhteisönä, kun kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteysyhteisön osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Kaupungilla voi olla huomattava vaikutusvalta ja mahdollisuus vaikuttaa yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvaltaa.

5.2 Omistajastrategia ja konserniohjaus

Omistajastrategia KV 6.10.2025 § 127 toimii konserniohjauksen perustana. Omistajastrategian tarkoitus on määritellä omistamisen periaatteet ja linjata omistajaohjauksen pitkän tähtäimen tavoitteet, sekä siten vahvistaa poliittista ohjausta sekä konsernijohdon työtä. Lisäksi sen tarkoitus on tukea tytäryhteisöjen toimintaa selkeyttämällä yhtiökohtaisesti omistajan strateginen tahto. Omistajastrategiaa päivitetään tarvittaessa, mutta lähtökohtaisesti sen on tarkoitus kestää yli valtuustokausien. Tytäryhtiöiden toiminnan on mukailtava omistajastrategiassa sekä kulloinkin voimassa olevassa valtuustostrategiassa määriteltyjä linjauksia.

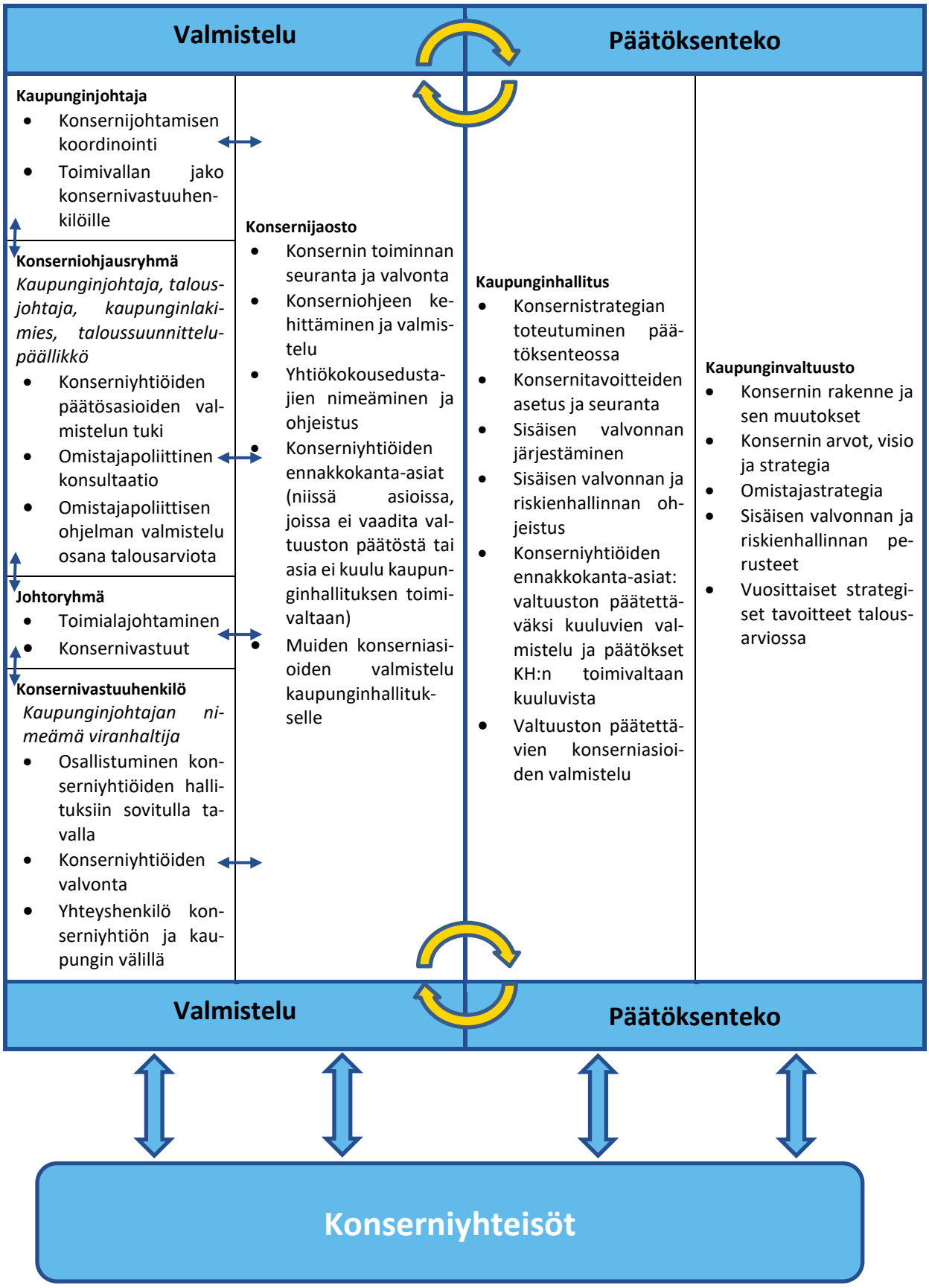
Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Tärkein ohjaava asiakirja on konserniohje. Konserniohjeen velvoittavien linjausten lisäksi omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksissa tai vastaavissa elimissä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisetu.

Konsernivalvonta tarkoittaa tytäryhteisöjen tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seurantaa, analysointia ja raportointia sekä riskienhallintajärjestelmien toimivuuden arvioimista. Merkittävimmille tytäryhtiöille on kaupungin talousarviossa määritelty yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet. Eri yhtiöiden seuranta- ja ohjausvastuu on nimetty kaupunginjohtajan päätöksellä johtaville viranhaltijoille, jotka näin ollen toimivat vastuuyhtiöidensä *konsernivastuuhenkilöinä*.

Konserniohjausprosessi
Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmistellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisölle nimetyn konsernivastuuhenkilön kesken. Konsernijaosto on antanut lähetekeskustelutyyppisen evästyksen konsernivastuuhenkilöille ennen tavoitteiden asetantaa. Näin omistajan tahtotilan ilmaus ulottuu myös yhtiöille asetettavien talousarviotavoitteiden valmisteluun. Konsernitavoitteiden toteutumisesta raportoidaan vuosittain siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluvan vuoden tavoitteiden toteutuminen. Kaupunginhallitus antaa konsernitilinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin toiminnasta ja taloudesta. Valtuusto arvioi konsernin tavoitteiden toteutumista vuosittain tilinpäätöksessä.

Tytäryhtiöt vierailevat konsernijaostossa esimerkiksi konsernikuulemisen tai konserniohjeen edellyttämien ennakkokantakäsittelyjen myötä vähintään kerran vuodessa. Kokousvierailujen lisäksi konserniyhtiöiden ja konsernijaoston kesken järjestetään keväisin konsernipäivä, jossa merkittävimmät tytäryhtiöt esittelevät edellisen vuoden tavoitteiden saavuttamista konsernijaostolle tilinpäätösten valmistuttua. Tämän lisäksi syksyisin pyritään järjestämään toinen konsernipäivä, jossa käydään läpi omistajaohjauksen ajankohtaisia asioita. Konserniohjausprosessi sekä vastuu on pyritty tiivistetysti kuvaamaan seuraavalla sivulla.

Konserniohjausprosessia on havainnollistettu seuraavalla sivulla olevalla prosessikaaviolla.

Valmistelu
Päätöksenteko
Kaupunginjohtaja
Konsernijohtamisen koordinointi
Toimivallan jako konsernivastuuhenkilöille
Konserniohjausryhmä
Kaupunginjohtaja, talousjohtaja, kaupunginlakimies, taloussuunnittelupäällikkö
Konserniyhtiöiden päätösasioiden valmistelun tuki
Omistajapoliittinen konsultaatio
Omistajapoliittisen ohjelman valmistelu osana talousarviota
Johtoryhmä
Toimialajohtaminen
Konsernivastuut
Konsernivastuuhenkilö
Kaupunginjohtajan nimeämä viranhaltija
Osallistuminen konserniyhtiöiden hallituksiin sovitulla tavalla
Konserniyhtiöiden valvonta
Yhteyshenkilö konserniyhtiön ja kaupungin välillä
Konsernijaosto
Konsernin toiminnan seuranta ja valvonta
Konserniohjeen kehittäminen ja valmistelu
Yhtiökokousedustajien nimeäminen ja ohjeistus
Konserniyhtiöiden ennakkokanta-asiat (niissä asioissa, joissa ei vaadita valtuuston päätöstä tai asia ei kuulu kaupunginhallituksen toimivaltaan)
Muiden konserniasioiden valmistelu kaupunginhallitukselle
Kaupunginhallitus
Konsernistrategian toteutuminen päätöksenteossa
Konsernitavoitteiden asetus ja seuranta
Sisäisen valvonnan järjestäminen
Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus
Konserniyhtiöiden ennakkokanta-asiat: valtuuston päätettäväksi kuuluvien valmistelu ja päätökset KH:n toimivaltaan kuuluvista
Valtuuston päätettävien konserniasioiden valmistelu
Kaupunginvaltuusto
Konsernin rakenne ja sen muutokset
Konsernin arvot, visio ja strategia
Omistajastrategia
Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet
Vuosittaiset strategiset tavoitteet talousarviossa
Valmistelu
Päätöksenteko
Konserniyhteisöt

6 Tytäryhteisöjen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Kaupunki määrittelee 9 merkittävälle tytäryhtiölle valtuustoon nähden sitovat tavoitteet. Näiden yhtiöiden tehtävänä on palvelutuotannon hoitaminen tai kaupungin kehittämistoimintaan keskeisesti osallistuminen. Konsernivastuuhenkilöiden tulee toimia kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjetta.

6.1 Etelä-Savon Energia -konserni

Omistus	Mikkelin kaupunki 51 %, abrdn plc 49 %
Toimiala	Sähkön- ja lämmöntuotanto, sähkönsiirto
Toimitusjohtaja	Janne Saarela

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030
Energia-alalla on meneillään voimakas energiamurros, jossa sähköistyminen, energiantuotannon päästövähennykset, kokonaisturvallisuus sekä digitalisaatio muuttavat liiketoimintaympäristöä merkittävästi. Muutokset luovat samanaikaisesti uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja lisäävät investointi-, osaamis- ja varautumisvaatimuksia.

Suomen ja EU:n ilmasto- ja energiapolitiikka ohjaavat energiantuotantoa kohti vähäpäästöisiä ratkaisuja. Kaukolämmön tuotannossa korostuvat polttamiseen perustuvien ratkaisujen vähentäminen, energiatehokkuus, sähköistyminen, hukkalämpöjen hyödyntäminen sekä lämpöpumpputeknologiat.

Etelä-Savon Energian strategian mukaisesti tuotannon päästöjä vähennetään merkittävästi ja tuotantorakennetta uudistetaan kohti lähes päästötöntä kaukolämpöä. Tämä edellyttää huomattavia investointeja tuotantojärjestelmiin ja energiatehokkuuden kehittämiseen.

Teollisuuden sähköistyminen, liikenteen sähköistyminen, datakeskukset sekä muut vihreän siirtymän investoinnit lisäävät merkittävästi sähkön kysyntää ja sähköverkon kapasiteettitarpeita.
Mikkelin kaupungin tavoitteena on houkutella uusia yrityksiä ja investointeja alueelle. Tämä kasvattaa ESE-Verkon merkitystä alueellisen elinvoiman mahdollistajana. Sähköverkon kehittämisessä korostuvat ennakointi, investointikyky sekä riittävän siirtokapasiteetin varmistaminen uusille asiakkaille.

Energiainfrastruktuuri on yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria. Euroopan turvallisuustilanteen muutokset sekä kasvavat kyberuhat lisäävät energia-alan varautumis- ja turvallisuusvaatimuksia. ESE:n rooli osana Mikkelin alueen kokonaisturvallisuutta vahvistuu. Toimitusvarmuuden, huoltovarmuuden, fyysisen turvallisuuden, kyberturvallisuuden ja jatkuvuudenhallinnan kehittäminen on keskeinen osa konsernin toimintaa koko suunnittelukaudella.

Energiateknologian, digitalisaation sekä kyberturvallisuuden osaajista käydään yhä kovempaa kilpailua. Henkilöstön osaamisen kehittäminen, työnantajakuvan vahvistaminen ja oppilaitosyhteistyö ovat keskeisiä menestystekijöitä strategian toteuttamisessa.

Yhteenvetona vuosina 2027–2030 ESE:n toimintaympäristöä määrittävät erityisesti energiamurros, sähköistyminen, kokonaisturvallisuuden vahvistuminen sekä Mikkelin elinvoimaa tukevat investoinnit. ESE:n strateginen rooli kaupungin omistamana energiayhtiönä korostuu, sillä ESE-konserni toimii samanaikaisesti kokonaisturvallisuuden toteuttajana, vihreän siirtymän mahdollistajana sekä alueellisen kasvun ja kilpailukyvyn rakentajana.

Toimintaympäristön kompleksisuus ja toimintaympäristön nopeat muutokset vaativat yhtiön johdolta ja hallitukselta normaalien velvollisuuksien lisäksi kykyä seurata aktiivisesti toimintaympäristön muutoksia ja tarvittaessa reagoita muutoksiin. Yhtiön johto, hallitus ja omistajat jatkavat yhtiön aktiivista kehittämisestä.

Tulostavoitteet vuonna 2027

Tavoite	**Mittari**
Taloudellinen menestys	Käyttökate ≥ 23 M€, kokonaisosinko ≥ 3,5 M€. Investoinnit strategiamukaisen raamin sisällä 12 M€ vuonna 2027.
Toimitusvarma lämpö ja sähkö	Kaukolämmön keskeytysaika ≤ 50 min/kiinteistö ja sähkön keskeytysaika < 5 min/asiakas. Varautumis- ja valmiussuunnitelmat päivitetty. Kriittisen infran pääsynhallinta uudistettu ja ohjeistettu.
Asiakkaan paras kumppani	Asiakastyytyväisyys vähintään 8,5/10 kaukolämmön hinta enintään ±2 % verrokkiryhmän keskiarvosta.

Polttamisen vähentäminen	Polttoainekustannukset -2 M€ vuoden 2026 tasosta Kaukolämmön päästökerroin < 25 kgCO2/MWh Sähkökattila- ja kaukolämpöakkuhankkeen 2. vaiheen investointipäätös tehty Compute Nordic datakeskuksen hukkalämmön talteenoton hankekehitys tehty
Hyvinvoiva henkilöstö ja työturvallisuus	0 työtapaturmaa osaamis- ja koulutussuunnitelmat toteutuvat

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Ylläpidetään lämmön ja sähkön korkeaa toimitusvarmuutta sekä kehitetään kriittisen infran fyysistä turvallisuutta, kyberturvaa ja varautumista. Vastuutaho: ESE-konserni/Janne Saarela	Kaukolämmön keskeytysaika ≤ 50 min/kiinteistö ja sähkön keskeytysaika < 5 min/asiakas vuosittaiset varautumisharjoitukset kriittisen infran ja tiedon pääsynhallinnan uudistus (lukitukset) ja ohjeistus.
Tarjotaan kilpailukykyistä, asiakaslähtöistä ja vähäpäästöistä energiaa koko alueen sujuvan arjen tueksi. Vastuutaho: ESE-konserni/Janne Saarela	Asiakastyytyväisyys ≥ 8,5/10 kaukolämmön hinta ±2 % valtakunnallisesta keskiarvosta kaukolämmön päästökerroin laskee vuosittain kohti <5 kg CO2e/MWh 2031 mennessä. Vuoden 2027 tavoite <25 kg CO2e/MWh

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Osallistutaan soveltuvin osin oppilaitosyhteistyöhön ja tarjotaan opiskelijoille opinnäytetöitä	1–2 oppilaitosyhteistyöhanketta vuoden 2027 aikana.
Kehitetään henkilöstön osaamista tuotannon sähköistymisessä, polttamisen vähentämisessä, datan hyödyntämisessä ja turvallisuudessa.	turvallisuus- ja kyberkoulutusten suoritusaste 100 %

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Kasvatetaan 110 kV sähköverkon kapasiteettia vuoteen 2031 ja kehitetään energiaratkaisuja, jotka mahdollistavat datakeskukset, tuotannon sähköistymisen sekä vihreän siirtymän investoinnit.	Ensimmäinen osuus Huusharju-Visulahti toteutettu 2027 aikana, koko investointiohjelma 2031 mennessä.
Toteutetaan uutta tuotantostrategiaan investoimalla toiseen sähkökattila ja kaukolämpöakkuyhdistelmään sekä datakeskuksen hukkalämmön talteenoton hankekehitys. Investoinnit tähtäävät polttamalla tuotetun kaukolämmön vähentämiseen, päästövähennyksiin ja tuotantokustannusten pienentämiseen.	Sähkökattila ja kaukolämpöakkuhankkeen 2. vaiheen investointipäätös tehty 2027 aikana ja datakeskusten hankekehitysvaihe valmis 2027 aikana.

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	TA 2026	Toteumaennuste 2026	TS 2027
Liikevaihto	60 675	66 500	65 300	67 500
Käyttökate	17 108	19 000	21 500	23 000
Tilikauden voitto/tappio	0,2	700	2 500	3 000
Osinko	1 785	1530	1 785	1 785
Investoinnit	12 370	12 000	12 500	12 000
Ulkoinen velka	150 000	154 000	150 000	150 000
Omavaraisuusaste				
Etelä-Savon Energia Oy	72,7 %	72 %	72 %	72 %
ESE-Energia Oy	63,4 %	62 %	64 %	64 %
ESE-Verkko Oy	46,8 %	43 %	45 %	45 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	87	89	89	91
vakituinen, kpl	83	87	87	89
määräaikainen, kpl	4	2	2	2

Merkittävimmät toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	Riskiin varautuminen
Energiantuotannon ja -jakelun häiriöt	Verkkojen ja tuotantolaitosten suunnitelmallinen kunnossapito, varalaitteistot, toimitusvarmuusinvestoinnit, jatkuvuussuunnittelu sekä säännölliset varautumisharjoitukset.
Kyberturvallisuus- ja tietoturvauhat	Kyberturvallisuuden jatkuva kehittäminen, henkilöstön koulutus, valvonta- ja suojausjärjestelmien ylläpito.
Energiamarkkinoiden hintavaihtelut ja polttoaineiden saatavuus ja hintataso.	Hankintojen hajauttaminen, suojauspolitiikka, tuotantorakenteen monipuolistaminen sekä kustannustehokkuuden jatkuva kehittäminen.
Strategian mukaisten investointien toteutumisriski	Vaiheittainen investointimalli, huolellinen hankesuunnittelu, taloudelliset arvioinnit sekä aktiivinen teknologia- ja markkinaseuranta.
Rahoitukseen liittyvät riskit	Pitkäjänteinen rahoitussuunnittelu, riittävä maksuvalmius, lainaportfolion hallinta ja investointien priorisointi.
Osaavan henkilöstön saatavuus ja avainosaamisen säilyminen	Oppilaitosyhteistyö, henkilöstön osaamisen kehittäminen, seuraajasuunnittelu sekä vetovoimainen työnantajakuva.
Lainsäädännön ja viranomaisohjauksen muutokset	Aktiivinen sääntelyseuranta, toimialayhteistyö, edunvalvonta (mm. ET ja PaVo) sekä ennakoiva strateginen suunnittelu.

6.2 Etelä-Savon Koulutus Oy (Esedu)

Omistus	Mikkelin kaupunki 71,4 %, Pieksämäen kaupunki 28,6 %
Toimiala	Yhtiön toimialana on ylläpitää kulloinkin voimassa olevassa lainsäädännössä tarkoitettua ammatillista koulutusta sekä lukiokoulutusta (vaihtoehtoisesti toisen asteen koulutusta) sille toimiluvassa/järjestämisluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Yhtiö voi harjoittaa myös toimialansa puitteissa muuta koulutustoimintaa. Lisäksi yhtiö järjestää toisen asteen koulutuksen tasoista aikuiskoulutusta sekä koulutustaan tukevaa palvelu-, majoitus-, ravintola-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Yhtiö voi toimintaansa varten omistaa ja hallita osakkeita, osuuksia ja kiinteistöjä sekä käydä niillä kauppaa ja vuokrata niitä sekä vastaanottaa avustuksia ja lahjoituksia.
Toimitusjohtaja	Arja Flinkman

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030

Kaikenlaiset häiriö- ja kriisitilanteet yleistyvät. Opiskelupolkujen kehittäminen ammattiopistoista korkeakouluihin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Valtionosuusrahoitus pienenee ennakoidusti. Valtionosuusrahoitus suuntautuu entistä vahvemmin peruskoulun päättäneisiin sekä vailla toisen asteen tutkintoa oleviin kokonaisten tutkintojen osalta. Tutkinnonosa-tarjonnan merkitys lisääntyy alueen elinvoiman ja kilpailukyvyn ylläpitämiseksi. Yhteistyö tässä työelämän kanssa tiivistyy entisestään. Toteutamme Kohti osuvampaa aikuiskoulutusta -julkaisun linjausten mukaisesti. Kansainvälisyyden merkitys tulee kasvamaan.

Tulostavoitteet vuonna 2027

Tavoite
Vuoden 2027 opiskelijavuositavoite on 2410, joka vastaa valtakunnallista osuuttamme.
Opiskelijapalautteiden keskiarvo 4.
työolobarometrin keskiarvo 3,9.
Koulutuksen myynti 600 000 euroa.
avustukset ja tuet 1,7 miljoonaa euroa.
Tilikauden tulos noin -440 000 euroa.

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Esedu osana Mikkelin kaupungin varautumis- ja valmiussuunnittelua	Osallistuminen yhteiseen suunnitteluun

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Turvallisuuskoulutuksen avaaminen alueen asukkaille ja yrityksille, Esedu	yksi tutkinnonosa tarjottu
Oppimisen tuen uudistus viety käytäntöön Esedulla, Esedu	uudistus viety käytäntöön
Oppivelvollisten keskeyttäminen, Esedu	oppivelvollisten keskeyttämisprosentti 0
Oppimispolkujen nivelvaiheiden sujuvoittaminen, päävastuu Esedu, omistajat ja korkeakoulut	aloitus- ja päättökyselyn palaute yli 4
Oppilaitosyhteistyö-opas toteutettu yhteistyössä Kauppakamarin kanssa, Esedu	opas julkaistu
Työelämän aamukahveilla kehitetään yhdessä yritysten ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä, Esedu	uudenlaisia yhteistyömalleja muutama
Vihreä siirtymä huomioitu kaikilla Esedun koulutusaloilla, Esedu	kestävän tulevaisuuden kehittämissuunnitelma tehty kaikille aloille
I-alueen (etelä-Karjala, Pohjois-Karjala, Kymenlaakso, etelä-Savo, pohjois-Savo) korkeakoulupolut	opintopolkuja käytössä

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Kone- ja tuotantotekniikan sekä talotekniikan ja ajoneuvoalan tilaratkaisut tehty vastaamaan tulevaisuuden tarpeita, Esedu ja Mikko Oy	Tilaratkaisut käynnistetty ja osin toteutettu
Hanketoiminta tukee työelämän kehittämistä monipuolisesti	Hankevolyymi 1,7 M€

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	TA 2026	Toteumaennuste 2026	TS 2027
Liikevaihto	30 503	29 699	29 756	29 352
Tilikauden voitto/tappio	2 356	-314	-49	-427
Osinko				
Investoinnit	1 868	1 500	1 500	1 500
Ulkoinen velka	3 839	5 800	5 800	5 800
Sisäinen velka				
Konsernitilin limiitti	3 000	3 000	3 000	3 000
Omavaraisuusaste	77,3 %	64,0 %	64,0 %	64,0 %
Henkilöstö yhteensä, kpl vakituinen, kpl määräaikainen, kpl	258 244 14	259 243 16	259 245 14	262 244 18

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	Riskiin varautuminen
Epidemia	Etäopetusmahdollisuudet kunnossa
Droonivaara	Sisäiset ohjeistukset tehty
Kyberhyökkäys	Toimintamalli testattu
Rahoituksen väheneminen	Hallittu henkilöstöpolitiikka

6.3 Kiinteistökehitys Naistinki Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Kiinteistöjen hallinta, vuokraaminen, ylläpito ja investoinnit.
Toimitusjohtaja	Kyösti Ylijoki

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030
Ennakointi on nykytilanteessa erittäin vaikeaa. Talouden ja toimeliaisuuden lisääntyminen näyttäisi nyt trendiltä, mutta maailman käänteet voivat herkästi vaikuttaa niihin.

Tulostavoitteet vuonna 2027

Tavoite
Ylijäämäkiinteistöjen kehittäminen, purku tai myynti
Myyntitulojen käyttö uudisrakentamiseen
Taseen vahvistaminen ja tuloksen pitäminen hyvänä

STRATEGIAKORTIT

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Yritysten kokemus Naistingin yritysmyönteisyydestä ja toimintaympäristön ennakoitavuudesta	>4,0/5,0
Naistingin toimitiloissa toteutuneiden yritysinvestointien määrä	16 miljoonaa euroa

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	TA 2026	Toteumaennuste 2026	TS 2027
Liikevaihto	8 650	8 700	9 250	10 200
Tilikauden voitto/tappio	227	250	350	400
Osinko	113	200	200	200
Investoinnit	2 000	5 000	4 000	2 000
Ulkoinen velka	16 200	14 000	14 000	12 000
Sisäinen velka	19 800	23 000	21 000	21 000
Konsernitilin limiitti	2 000	2 000	2 000	2 000
Omavaraisuusaste	19 %	21 %	21 %	22 %
Henkilöstö yhteensä, kpl vakituinen, kpl määräaikainen, kpl	7 7 0	7 7 0	7 7 0	7 7 0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	Riskiin varautuminen
Korkojen nousu	N. 90 % lainakannasta on korkosuojattu
Vahinko-/onnettomuusriski	Ennakointi ja vakuutusturva
Henkilöstö-/osaamis-/kuormitusriski	Jatkuvasti laajeneva työtehtäväjako
Asiakkuusriski	Pitkät sopimukset, heterogeeninen asiakaskunta
Sopimus- ja hankintariski	Kilpailutukset ja standardoidut alan sopimusmallit

6.4 Metsäsairila Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Jätehuolto ja jätteiden hyötykäytön edistäminen
Toimitusjohtaja	Ville Kakkonen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030
Jätehuoltoalan toimintaympäristö muuttuu vuosina 2027–2030 erityisesti kiertotalouden, digitalisaation, ympäristövaatimusten seurauksena. EU:n ja kansallisen lainsäädännön kierrätys- ja materiaalitehokkuustavoitteet lisäävät paineita materiaalien hyödyntämiseen ja uusien palveluiden kehittämiseen.

Asiakkaiden odotukset sähköisistä palveluista ja asioinnin sujuvuudesta kasvavat. Toimialueella väestökehitys ja yleisen kustannustason nousu korostavat kustannustehokkaiden palveluratkaisujen merkitystä.

Vihreän siirtymän investoinnit, biokaasuliiketoiminta sekä kiertotalouden uudet liiketoimintamahdollisuudet luovat edellytyksiä palvelujen ja yhteistyöverkostojen kehittämiselle.

Huoltovarmuuden, kokonaisturvallisuuden ja varautumisen merkitys korostuu yhteiskunnan toimintavarmuuden turvaamisessa.

Tulostavoitteet vuonna 2027

Tavoite
Metsäsairila Oy tulos ennen veroja vähintään 50 000 € / kannattava toiminta
Metsäsairila Oy jätemaksujen taso valtakunnallista keskiarvoa / kustannustehokkaat palvelut
BioSairila Oy tulos ennen veroja vähintään 150 000 €

Lisää/poista rivejä tarpeen mukaan

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Osallistava viestintä alueen tapahtumissa	Tapahtumien lukumäärä (2026: 6kpl)

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Yhteistyön kehittäminen alueen oppilaitosten kanssa	Harjoittelupaikkojen ja opinnäytetöiden lukumäärä (2026: 7 kpl)
Digitaalisen palveluiden kehittäminen asiakaspalvelussa (pl. Lajitteluasemat)	Digitaalisten palvelutapahtumien osuus asiakaspalvelutapahtumista (2025: 68,9 %) ja Itsepalvelutapahtumien osuus (2025: 27,5%)

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Muovin keräyspisteverkoston laajentaminen	Keräyspisteiden lukumäärä (2026: 11 pistettä)

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	**TA 2026***	**Toteumaennuste 2026***	**TS 2027**
Liikevaihto	9 180	12 500	11 200	11 500
Tilikauden voitto/tappio	1 538	216	250	200
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	765	500	750	1200
Ulkoinen velka	4 456	6 421	5921	4953
Sisäinen velka	1 500	1 500	1500	1500
Konsernitilin limiitti	2 000	3 000	3000	3000
Omavaraisuusaste	15 %	12 %	10 %	15 %
Henkilöstö yhteensä, kpl vakituinen, kpl määräaikainen, kpl	26 23 3	31 28 3	28 26 2	28 27 1

*Vuodesta 2026 alkaen tehdään konsernitilinpäätös, jonka vuoksi vuoden 2025 luvut eivät ole vertailukelpoisia.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	Riskiin varautuminen
Lainsäädännönmuutokset	Aktiivinen lainsäädännön seuranta, vaikutusten ennakkoarviointi, toimintatapojen päivitys sekä henkilöstön koulutus. Yhteistyö toimialaverkostojen kanssa muutoksiin varautumiseksi.
Palvelujen toimintahäiriöt	Kuljetus- ja palveluketjujen häiriöt voivat vaikuttaa palvelujen saatavuuteen. Toimintaa turvataan yhteistyöllä palveluntuottajien kanssa sekä varautumissuunnittelulla.
Kustannustason vaihtelut	Polttoaineiden, energian, kuljetusten, jätteenkäsittelypalveluiden ja muiden palveluiden kustannusmuutokset voivat vaikuttaa toiminnan taloudelliseen ennustettavuuteen ja toiminnan jatkuvuuteen. Kustannustason vaihtelun vaikutuksiin pyritään varautumaan ennakoidusti talouden suunnittelussa ja hankintasopimuksissa yhteistyökumppaneiden kanssa.

6.5 Mikalo Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Asuntojen vuokraus. Yhtiö on perustettu sosiaalista vuokraustoimintaa harjoittavaksi, joka vuokraa asuntoja arava- ja korkotukilakien edellyttämien käyttö- ja luovutusrajoitusten mukaisesti. Yhtiö hoitaa omalta osaltaan kunnan asunto- ja aluepoliittisen velvoitteen, jossa kunnan on luotava alueelleen yleiset edellytykset asunto-olojen kehittymiselle sekä järjestää kohtuulliset asumisolot.
Toimitusjohtaja	Tommi Kuvaja

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030
Alueen väestökehityksen muutos jatkuu; väestö sekä ikääntyy että vähenee. Yhden henkilön ruokakuntien määrä lisääntyy, jolloin isoja asuntoja tarvitaan aikaisempaa vähemmän. Ihmiset muuttavat keskustaajamaan ja niiden läheisyyteen. Asuntojen kysyntä kohdistuu alueille, joissa palvelut ovat toimivia tai niitä on tarjolla. Tulevaisuudessa alueen ikääntyvän väestön määrä kasvaa. Väestömuutoksen vuoksi erityisesti laajojen kerrostaloalueiden kysyntä vuokra-asunnoista vähenee. Nykyinen asuntokanta on sijainnillisesti hajallaan eikä ole määrällisesti suhteessa kysyntään. Yhtiön talouden tasapainon saavuttamiseen ja säilyttämiseen vaikuttaa merkittävästi hallittu kiinteistökannan sopeuttaminen yhtiön tarvetta vastaavaksi.

Opiskelija-asuntojen osalta Aalto yliopiston vetäytyminen Mikkelistä sekä opiskelijan asumistuen muuttuminen luovat paineita asuntojen tyhjäkäynnin lisääntymiseen ja sitä kautta yhtiön talouteen.

Yhtiön tärkeimmät tavoitteet pidemmällä aikavälillä ovat kilpailukykyinen vuokrataso, paremmin kysyntää vastaava asuntokanta, asukastyytyväisyys, talouden tasapaino sekä maksuvalmiuden säilyminen.

Valtion korkotukirahoituksen loppumisen myötä toteuttavat hankkeet on jatkossa rahoitettava markkinaehtoisella rahoituksella.

Tulostavoitteet vuonna 2027

Tavoite
Kohtuuhintaisen vuokratason säilyttäminen (alle markkinahinnan)
Maksuvalmiuden säilyttäminen hyvällä tasolla
Asuntokannan optimoinnin jatkaminen
Käyttöaste 87 %

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Mikalo Oy tarjoaa vuokra-asumisen vaihtoehtoja eri elämänvaiheisiin	Käyttöaste 87 %

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Aktiivinen markkinointi vuokra-asumisen joustavuudesta ja nopea reagointi asiakkaan tarpeeseen	Käyttöaste ja asukastyytyväisyys (NPS)

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	**TA 2026**	**Toteumaennuste 2026**	**TS 2027**
Liikevaihto	26 728	27 887	25 600	27 202
Tilikauden voitto/tappio	51	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	9 945	3 000	4 000	1 700
Ulkoinen velka	59 320	57 498	56 679	54 842
Sisäinen velka	2 623	1 921	1 880	1 366
Konsernitilin limiitti	1 500	1 500	1 500	1 500
Omavaraisuusaste	39 %	35 %	37 %	36 %
Henkilöstö yhteensä, kpl vakituinen, kpl määräaikainen, kpl	89 84 5	77 77 0	66 66 0	66 66 0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	**Riskiin varautuminen**
Äkillinen ja laaja kiinteistövahinko	PTS ja riittävä vakuutusturva
Yleisen kustannustason nousu	Maksuvalmiuden ja rahoituksen turvaaminen
Talouden taantuman syveneminen	Asukastyytyväisyys

6.6 Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Asuminen
Toimitusjohtaja	Tommi Kuvaja

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030
Asuntojen kysyntä keskittyy keskusta-alueelle palvelujen ääreen. Nykyisen kiinteistökannan ikääntyessä myös ylläpidon kustannukset kohoavat, kun taas toisaalta taloudelliset resurssit määrittävät toteuttamisen rajat. Suunnittelukaudella uutta asumisoikeusrakentamista ei julkisella rahoituksella tueta. Yhtiön nykyinen kiinteistökanta vastaa hyvin organisaation kokoa ja toiminnallisia tarpeita.

Tulostavoitteet vuonna 2027

Tavoite
Vastiketaso säilyy alle yleisen vuokratason (lakisääteinen).

STRATEGIAKORTIT

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Asumisoikeuden vetovoimaisuuden kasvattaminen ja tunnettuuden lisääminen asumisen vaihtoehtona.	Käyttöaste 94 %

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	**TA 2026**	**Toteumaennuste 2026**	**TS 2027**
Liikevaihto	2 101	2 130	2 100	2 118
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	0	0	0
Ulkoinen velka	5 488	5 094	5 100	4 550
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	48 %	45 %	45 %	45 %
Henkilöstö yhteensä, kpl vakituinen, kpl määräaikainen, kpl	0 0 0	0 0 0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	**Riskiin varautuminen**
Äkillinen ja laaja kiinteistövahinko	PTS ja riittävä vakuutusturva
Yleisen kustannustason nousu	Maksuvalmiuden ja rahoituksen turvaaminen
Talouden taantuman syveneminen	Asukastyytyväisyys

6.7 Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy

Omistus	Mikkelin kaupunki 80,65 %, Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu 17,74 %, LUT-Yliopisto 1,61 %
Toimiala	Mikkelin alueen elinkeinoelämän ja Mikkelin innovaatioympäristön edistäminen
Toimitusjohtaja	Timo Paakki

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030
Mikkelin ja Mikkelin seudun toimintaympäristöön vaikuttavat vuosina 2027–2030 samanaikaisesti kansainvälisen talouden epävarmuus, Suomen talouden maltillinen elpyminen, investointien kasvu sekä väestö- ja työvoimarakenteen muutos. Suomen talouden ennakoidaan palaavan asteittain kasvu-uralle, jota tukevat erityisesti yksityiset investoinnit ja viennin vahvistuminen. Kasvun odotetaan kuitenkin jäävän historiallisesti verrattuna melko maltilliseksi, ja yritysten toimintaympäristöön kohdistuu edelleen geopoliittisia, energiaan ja kansainväliseen kauppaan liittyviä riskejä. Etelä-Savossa yritysrakenne säilyy pienyritysvaltaisena, mikä korostaa yritysten uudistumisen, tuottavuuden, TKI-toiminnan, kansainvälistymisen ja yritysten välisten verkostojen merkitystä.

Mikkelissä merkittävimmät uudet kasvumahdollisuudet liittyvät suuriin teollisiin ja digitaalisen infrastruktuurin investointeihin, vihreään siirtymään sekä turvallisuus- ja puolustussektorin vahvistumiseen. Datakeskushankkeet ovat edenneet valmistelusta konkreettiseen toteutukseen ja muodostavat onnistuessaan kaupungille uuden mittaluokan investointi- ja liiketoimintakokonaisuuden. Samalla Naton pohjoisen alueen maavoimajohtoportaan vakiintuminen Mikkeliin ja uuden esikuntarakennuksen toteuttaminen vahvistavat kaupungin asemaa kansainvälisenä turvallisuus- ja puolustusalan keskittymänä. Kehitys voi avata paikallisille yrityksille uusia markkinoita muun muassa rakentamisessa, energia-, teknologia- ja palveluliiketoiminnassa sekä puolustus- ja kaksikäyttöteknologioissa. Mikkelin ja Etelä-Savon muut pitkäjänteiset vahvuudet – vesi- ja kiertotalousosaaminen, metsäbiotalous, ruoka, matkailu sekä digitalous – tarjoavat lisäksi pohjaa uusille kasvuyrityksille ja kansainväliselle liiketoiminnalle.

Yritysten rahoitusympäristö muuttuu. Yksityisen rahoituksen rinnalla julkisen rahoituksen merkitys investointien riskien jakajana, tutkimus- ja kehitystoiminnan vauhdittajana sekä kansainvälisen kasvun mahdollistajana korostuu. Business Finlandin rahoitusta suunnataan aiempaa voimakkaammin kunnianhimoiseen T&K-toimintaan, skaalautumiseen ja kansainväliseen kasvuun, ja vuonna 2027 T&K-rahoituksen myöntövaltuuden on tarkoitus nousta lähes miljardiin euroon. Finnvera puolestaan vahvistaa investointi-, kasvu-, vienti- sekä puolustus- ja kaksikäyttösektorin rahoitusta. Samalla rahoitus on entistä valikoivampaa ja vaikuttavuusperusteisempaa, mikä lisää yritysten tarvetta laadukkaaseen hankesuunnitteluun ja eri rahoituslähteiden yhdistämiseen.

Julkisen aluekehitysrahoituksen toimintamalli muuttuu merkittävästi suunnittelukauden aikana. EU nykyinen rakennerahastokausi päättyy vuonna 2027, ja vuodesta 2028 alkavan uuden rahoituskehyksen valmistelu on käynnissä. Komission ehdotuksissa rahoitusta kootaan nykyistä laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja sidotaan vahvemmin strategisiin tavoitteisiin, investointeihin ja mitattaviin tuloksiin. Samalla kilpailu rahoituksesta sekä kansallisesti että suoraan EU ohjelmista kasvaa. Itäisen Suomen erityisasema EU ulkoraja- ja turvallisuusalueena sekä turvallisuuteen, huoltovarmuuteen ja strategiseen kilpailukykyyn kohdistuvat eurooppalaiset panostukset voivat tarjota Mikkelille uusia mahdollisuuksia, mutta niiden hyödyntäminen edellyttää aktiivista kansallista edunvalvontaa, kansainvälisiä kumppanuuksia ja vahvaa suoran EU-rahoituksen hakukykyä.

Alueen pitkän aikavälin keskeinen haaste on väestön ikääntyminen ja työikäisen väestön väheneminen. Etelä-Savon väkiluvun ennakoidaan edelleen alenevan, vaikka viime vuosien positiivinen nettomaahanmuutto on osittain tasapainottanut kehitystä. Osaavan työvoiman saatavuus, kansainvälisten osaajien kiinnittyminen alueelle sekä opiskelijoiden jääminen Mikkeliin korostuvat siten yritysten kasvun edellytyksinä.

Kokonaisuutena elinvoimatyö muuttuu vuosina 2027–2030 entistä vahvemmin investointien, yritysten kasvun, osaavan työvoiman, kansainvälistymisen ja rahoituksen kokonaisvaltaiseksi edistämiseksi. Julkisen talouden tiukkuus lisää samalla vaatimusta toiminnan vaikuttavuudesta ja resurssien kohdentamisesta toimenpiteisiin, joilla syntyy yrityksiä, investointeja, työpaikkoja ja verotuloja. MikseiMikkelin rooli korostuu alueen yritysten kasvun ja uudistumisen tukijana, investointien aktiivisena hankkijana, yritysten ja rahoittajien yhdistäjänä sekä Mikkelin vahvuuksiin perustuvien liiketoiminta- ja osaamiskeskittymien rakentajana.

Tulostavoitteet vuonna 2027

Tavoite
Sijoittuneiden yritysten määrä: 14 yritystä
Maksullisen majoituksen majoitusmyynti: 17 000 000 €

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Miksei vahvistaa matkailun, tapahtumien ja vapaa-ajan asumisen elinvoimavaikutuksia sekä vapaa-ajan asukkaiden osallistumista alueen palvelujen käyttöön. Vastuutaho: MikseiMikkeli.	Matkailutulo: 89 000 000 € Majoitusvuorokausien määrä: 253 000 vrk
Miksei edistää turvallisuusalan yritys- ja innovaatioekosysteemin rakentumista osana Mikkelin kokonaisturvallisuuden profiilia. Vastuutaho: MikseiMikkeli.	Turvallisuusteeman yritysverkoston koko: 10 yritystä

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Miksei vahvistaa yritysten, Xamkin, Esedun ja muiden koulutusorganisaatioiden yhteistyötä osaajatarpeiden tunnistamiseksi ja ratkaisemiseksi. Vastuutaho: MikseiMikkeli.	Yritys-oppilaitosyhteistyön tapahtumien määrä: 8 kpl Yritysten osaajatarpeiden syötteet: on/ei
Miksei tukee yritysten digitaalista uudistumista sekä tekoälyn hyödyntämistä liiketoiminnassa. Vastuutaho: MikseiMikkeli.	Kehittämispalveluihin osallistuneiden yritysten määrä: 80 kpl
Miksei edistää uusien työpaikkojen syntymistä yhteistyössä työllisyyspalvelujen kanssa investointien ja yritysten kasvun kautta. Vastuutaho: MikseiMikkeli	Uusien työpaikkojen määrä (asiakasyritykset ja sijoittuneet yritykset): 250 kpl

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Miksei toteuttaa aktiivista invest-in-toimintaa ja sijoittumispalveluja erityisesti kaupungin kärkialoilla (yhteiskuntaturvallisuus, matkailu ja vapaa-ajan asuminen, datatalous, puhtaan veden ratkaisut, vihreä siirtymä ja kiertotalous). Vastuutaho: MikseiMikkeli.	Uusien investointien arvo: 500 000 000 € Sijoittuneiden yritysten määrä: 14 kpl Investointien synnyttämät työpaikat: 250 kpl
Miksei vahvistaa kasvuhakuisten yritysten palveluja ja käynnistää kohdennetun kasvuohjelman alueen yrityksille. Vastuutaho: MikseiMikkeli.	Kasvuhakuisten (sis. kansainvälistyvien) asiakasyritysten määrä: 90 kpl Asiakasyritysten liikevaihdon kehitys: 15 % Yritysasiakkaiden NPS: 80
Miksei rakentaa ja vahvistaa valittuja elinvoimaekosysteemejä (yhteiskuntaturvallisuus, matkailu ja vapaa-ajan asuminen, datatalous, puhtaan veden ratkaisut, vihreä siirtymä ja kiertotalous) yhteistyössä yritysten, oppilaitosten ja TKI-toimijoiden kanssa. Vastuutaho: MikseiMikkeli.	Ekosysteemiyritysten määrä: 50 kpl Ulkopuolisen kehittämis- ja TKI-rahoituksen määrä: 12 MEUR Ekosysteemiyritysten käynnistämien yhteishankkeiden määrä: 1 per käynnistynyt ekosysteemi

Strategisten tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että niiden käytännön tekemisen mahdollistavat hankkeet saavat rahoittajan hyväksynnän.

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	TA 2026	Toteumaennuste 2026	TS 2027
Liikevaihto	4465	5 500	5000	5500
Tilikauden voitto/tappio	-10	0	-50	-50
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	0	0	0
Ulkoinen velka	1675	1 000	1000	1200
Sisäinen velka	669	500	500	600
Konsernitilin limiitti	1500	1 500	1500	1500
Omavaraisuusaste	16	15 %	14 %	13
Henkilöstö yhteensä, kpl	38	42	45	50
vakituinen, kpl	17	19	19	20
määräaikainen, kpl	21	23	26	30

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	Riskiin varautuminen
Hankerahoituksen saatavuus ja strateginen kohdentuminen. Hankerahoituksen osuus MikseiMikkelin toiminnan kokonaisvolyymista on merkittävä, jopa noin 75 prosenttia. Rahoitusohjelmien muutokset, kilpailun kiristyminen ja rahoittajien painotukset voivat vaikuttaa hankkeiden määrään, sisältöön ja ajoitukseen. Riskinä on myös, etteivät rahoitusinstrumenttien tavoitteet kaikilta osin vastaa yhtiön omistajan ja hallituksen strategisia painotuksia.	Riskiin varaudutaan ennakoivalla hankevalmistelulla, rahoituslähteiden monipuolistamisella sekä varmistamalla hankkeiden strategianmukaisuus ennen niiden hakemista.
Merkittävien investointien toteutumiseen liittyvä epävarmuus. Mikkeliin suunniteltujen investointien etenemiseen vaikuttavat yritysten omien päätösten lisäksi muun muassa yleinen talous- ja rahoitustilanne, infrastruktuuri, luvitus sekä kansainvälinen toimintaympäristö. Investointien viivästyminen tai toteutumatta jääminen voi heikentää tavoiteltujen työpaikka- ja elinvoimavaikutusten syntymistä**.**	Riskiin varaudutaan ylläpitämällä monipuolista investointiputkea, aktiivisella invest-in-toiminnalla sekä edistämällä investointien toteutumisedellytyksiä yhteistyössä kaupungin ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa.
Yritysten kasvu- ja investointiedellytysten heikkeneminen. Talouden epävarmuus, rahoituksen saatavuus, kustannuskehitys ja kansainvälisen kysynnän muutokset voivat vähentää yritysten halukkuutta investoida, kehittää toimintaansa tai rekrytoida. Tämä voi hidastaa uusien työpaikkojen, yritysten ja investointien syntymistä.	Riskiin varaudutaan ennakoivilla yrityspalveluilla sekä tukemalla yritysten uudistumista, rahoituksen hyödyntämistä, tuottavuutta ja kansainvälistymistä.
Toiminnan vaikuttavuuden riippuvuus ulkopuolisten toimijoiden päätöksistä. MikseiMikkelin tavoitteiden toteutuminen riippuu osittain yritysten, rahoittajien, viranomaisten ja muiden yhteistyökumppaneiden päätöksistä ja aikatauluista. Kaikkiin lopputuloksiin yhtiöllä ei siten ole suoraa vaikutusmahdollisuutta.	Riskiin varaudutaan vahvalla sidosryhmäyhteistyöllä, aktiivisella edunvalvonnalla sekä ylläpitämällä riittävän laajaa yritys-, hanke- ja investointikantaa.

6.8 Mikkelin Ravirata Oy

Omistus	Mikkelin kaupunki 75,47 %, Etelä-Savon Hevosjalostusliitto ry 13,74 %, Pro Agria Etelä-Savo ry 3,72 %, Mikkelin läänin Maataloussäätiö 2,72 %, Suur-Savon Osuuspankki 0,98 %, Puumalan Hevosjalostusseura ry 0,71 %, Mäntyharjun kunta 0,50%, Tilitoimisto Ollikainen 0,31 %, Mikkelin Hevosystäväinseura ry 0,34 %, Osuuskauppa Suur-Savo 0,28 %, Suomen Hevosenomistajien Keskusliitto ry 0,20 %, Mäntyharjun Hevosystäväinseura ry 0,16 %, Etelä-Savon Hevosenomistajat ry 0,14 %,Suomen Hippos ry 0,11 %, Juvan Hevosystäväinseura ry 0,11 %, Osuuskunta Tuottajain Maito 0,09 %, Itä-Savon Hevosystäväinseura ry 0,08 %. Lisäksi 452 pienempää omistajaa, suurimmaksi osaksi yksityishenkilöitä, joilla yhteensä 1,25 %:n omistusosuus.
Toimiala	ravirata
Toimitusjohtaja	Kari Tiainen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030
Toimintaympäristössä tapahtuu merkittävä muutos, kun rahapelitoiminta vapautuu lisenssimarkkinaan 1.7.2027. Suomen Hippos ry on perustanut yhdessä ruotsalaisen ATG-peliyhtiön kanssa uuden rahapeliyhtiön Hippos-ATG Oy:n, joka on hakenut pelilisenssiä.

Ravitalouden rahoitus on supistunut vuodesta 2017 (40 M€) vuoteen 2027 (28 M€) noin 30 %, mikä on vaikuttanut myös raviratojen toiminta- ja palkintotukiin sekä sitä kautta myös Mikkelin Ravirata Oy:n talouteen. Uuden peliyhtiön arvellaan tuovan lisätuottoja lajiin aikaisintaan ensimmäisen kokonaisen toimintavuoden jälkeen eli vuonna 2029.

Suomen Hippos ry on keskusjärjestönä linjannut kahdeksan (8) ympärivuotisesti raveja järjestävää raviratataa, joihin Mikkeli ei kuulu. Asia ei ole sinänsä Mikkelin Ravirata Oy:lle ongelma, koska kilpailukauden halutaankin painottuvan Mikkelissä kesäkauteen, mutta jatkossa myös toimintatuet voivat painottua noille kahdeksalle raviradalle.

Mikkelin Ravirata Oy on aktiivisena selvittämässä yhteistyö- ja jopa yhteisyritysmahdollisuutta Kouvolan ja Lappeenrannan raviratojen taustayhteisöjen kanssa. Tavoitteena on yhteisen raveja järjestävän yhtiön perustaminen kolmen raviradan kesken.

Tulostavoitteet vuonna 2027

Tavoite
Mikkelin raviradalla järjestetään vuonna 2027 yhteensä 15 ravit, päätapahtumana edelleen St Michel 16.-18.7.2027.
Mikkelin Ravirata Oy parantaa tulostaan mm. organisaatiota keventämällä, liiketoimiaan kehittämällä ja säästötoimia jatkamalla. Raviratojen saama toimintatuki laskee myös vuonna 2027. Tavoitteena on tästä huolimatta nollatulos vuonna 2027.
Rahoitusasemaa pyritään parantamaan mm. omaisuuden myynnillä.

STRATEGISTEN TEEMOJEN STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Ravikoulu raviradalla	Kursseille osallistuneiden määrä, nykyinen määrä 80/vuosi
Ravirata-alue pidetään käyttökunnossa hevosenomistajien harjoittelua ja kilpailuja varten	Toteutuneet ravipäivät, harjoitusravipäivät ja radankäyttömaksun maksaneiden valmentajien lukumäärä, Nykyiset määrät: ravipäivät 15, harjoitusravit 20, radankäyttömaksun maksaneet 45
Talkootapahtumat raviradalla	Toteutuneiden talkoiden määrä. Nykyinen määrä: 10

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Oppilaitosyhteistyö yläkoulujen kanssa	ohjelmallinen hevospäivä 7. luokkalaisille
Oppilaitosyhteistyö Esedun ja XAMK:in kanssa	toteutuneet yhteistyöprojektit/tapahtumat

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Yhteistyö Kalevankankaan muiden toimijoiden kanssa	Toteutunut yhteistyö: tapahtumien/projektien lukumäärä
Onnistunut kolmipäiväinen St Michel -tapahtuma	kävijämäärä, aluetalousvaikutukset

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	**TA 2026**	**Toteumaennuste 2026**	**TS 2027**
Liikevaihto	808	900	750	750
Tilikauden voitto/tappio	-92	0	-80	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	8	20	10	10
Ulkoinen velka	832	530	882	780
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	700	1 000	700	700
Omavaraisuusaste	52 %	55 %	50	52
Henkilöstö yhteensä, kpl vakituinen, kpl määräaikainen, kpl	6 6 0	6 6 0		5 5 0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	**Riskiin varautuminen**
Tapahtumien, eritoten St Michelin, sääriskit.	Ennakkolipunmyynnin edistäminen. Kumppanuusmyynnin parantaminen.
Pienen organisaation henkilöriskit.	Prosessien ym. dokumentointi, kirjattu varahenkilöjärjestelmä.
MMM:n tuen lasku	Säästötoimet, muiden liiketoimintojen tehostaminen

6.9 Mikkelin Mikaeli Oy

Omistus	100 %
Toimiala	Kulttuuri / tapahtumatuotanto
Toimitusjohtaja	Juha Heikkilä

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2027–2030
Yleinen mahdollinen epävarma taloudellinen ja yhteiskunnallinen tilanne heijastuu Mikaelin toimintaan ja samalla Ihmisten vapaa-ajasta sekä ostovoimasta on entistä kovempi kilpailu. Nämä yhdessä aiheuttavat riskin tapahtumien lipunmyynnin onnistumiselle.
Suurempi peruskorjaus sulkee talon, mikä aiheuttaa merkittäviä muutoksia operatiiviseen toimintaan. Tämä on kuitenkin välttämätöntä toteuttaa sillä rakennuksen ja kaluston puutteellinen kunto on jo nyt turvallisuus- ja maineriski. Myös ääni- ja valotekniikka on käyttöiän päässä ja vaatii suuremmat vuosittaiset investoinnit sekä pikaisen kokonaisvaltaisen uudistamisen.

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Mikkelin Mikaelin tehtävä on tarjota elämyksiä ja luoda hyvinvointia	Kävijätavoite vuodelle 2027 vähintään 40 000 hlöä, konsertteja n. 100 kpl, tapahtumia yhteensä n. 150 kpl.

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Mikkelin Mikaeli osallistuu Kalevankankaan kehittämisalustan toteuttamiseen	Järjestetään yhdessä Kalevankankaan toimijoiden kanssa Active Life- ohjelman mukaisesti 1–2 tapahtumaa vuodessa.
Mikkelin Mikaeli toteuttaa tapahtumia, jotka houkuttelevat alueelle matkailijoita	Ulkopaikkakuntalaisten yleisöaste

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2025	**TA 2026**	**Toteumaennuste 2026**	**TS 2027**
Liikevaihto	592	669	680	700
Tilikauden voitto/tappio	-27	21	-10	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	0	0	0
Ulkoinen velka	0	-	0	0
Sisäinen velka	0	-	0	0
Konsernitilin limiitti	0	-	0	0
Omavaraisuusaste	- 49 %	-	-	-
Henkilöstö yhteensä, kpl vakituinen, kpl määräaikainen, kpl	4 3 1	4 3 1	4 3 1	4 3 1

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riski	Riskiin varautuminen
Yleinen taloudellinen ja yhteiskunnallinen tilanne heijastuu Mikaelin toimintaan.	Mikaelin toiminta on kustannustehokasta ja kulurakenne on joustava eri tilanteissa.
Ihmisten vapaa-ajasta sekä ostovoimasta on entistä kovempi kilpailu	Myynnin ja markkinoinnin tehostaminen, heikkoa kuluttajamyyntiä kompensoidaan yritysmyynnillä. Tapahtumien saavutettavuutta parannetaan (joukkoliikenne, lipunmyynti, tilojen esteettömyys).
Teknisen laitteiston puutteellinen kunto on turvallisuus- ja maineriski.	Teknisen laitteiston päivityssuunnitelma.
Suurempi peruskorjaus sulkee talon, mikä aiheuttaa merkittäviä muutoksia operatiiviseen toimintaan	Rakennuksen peruskorjaussuunnitelma.

Käyttötalousosa

- Talousarvio 2026
- Toimielinten palvelusuunnitelmat, strategiakortit toimenpiteineen sekä sitovat määrärahat

7 Talousarvio 2027 – Mikkelin kaupunki yhteensä

1 000 euroina	TP2025 Tulot	v.o.k.	TP2025 Menot	TP2025 Tkate	Alkup. TA2026 Tulot	v.o.k.	Alkup. TA2026 Menot	Alkup. TA2026 Tkate	Muutettu TA2026 Tulot	v.o.k.	Muutettu TA2026 Menot	Muutettu TA2026 Tkate	RAAMI 2027* Tulot	v.o.k.	RAAMI 2027* Menot	RAAMI 2027* Tkate	TA 2027 Tulot	v.o.k.	TA 2027 Menot	TA 2027 Tkate
Keskusvaalilautakunta	**60**		**206**	**-146**			**4**	**-4**			**4**	**-4**	**100**		**124**	**-24**	**100**		**124**	**-24**
Tarkastuslautakunta			**72**	**-72**			**90**	**-90**			**90**	**-90**			**91**	**-91**			**83**	**-83**
Kaupunginvaltuusto			**301**	**-301**			**278**	**-278**			**278**	**-278**			**278**	**-278**			**272**	**-272**
Konserni- ja elinvoima-palvelut	**16 931**	**55**	**41 740**	**-24 754**	**16 862**		**43 124**	**-26 262**	**16 862**		**42 348**	**-25 487**	**16 899**	**0**	**43 212**	**-26 313**	**17 043**		**44 024**	**-26 981**
josta hallinto- ja elinvoi-mapalvelut ilman RuPua	8 035	55	32 753	-24 663	7 349		33 639	-26 290	7 349		32 863	-25 514	7 269		33 591	-26 322	**7 530**		**34 556**	**-27 026**
josta ruoka- ja puhtauspalvelut	8 896		8 987	-91	9 513		9 485	28	9 513		9 485	28	9 630		9 621	9	**9 513**		**9 468**	**45**
Mikkelin seudun ympäristö-lautakunta	**1 229**		**2 460**	**-1 231**	**1 185**		**2 618**	**-1 433**	**1 185**		**2 618**	**-1 433**	**1 224**		**2 720**	**-1 496**	**1 244**		**2 741**	**-1 497**
Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	**6 557**	**2**	**119 168**	**-112 609**	**6 512**		**124 428**	**-117 916**	**6 512**		**123 353**	**-116 841**	**6 585**		**125 886**	**-119 302**	**6 580**		**125 724**	**-119 143**
Sivistyslautakunta	3 611		99 619	-96 008	3 348		103 588	-100 239	3 348		102 813	-99 464	3 419		104 551	-101 133	**3 414**		**104 351**	**-100 937**
Hyvinvointilautakunta	2 946	2	19 549	-16 601	3 164		20 840	-17 677	3 164		20 540	-17 377	3 166		21 335	-18 169	**3 166**		**21 372**	**-18 206**
Kaupunkikehitys-lautakunta	**50 871**	**366**	**51 757**	**-521**	**47 734**	**280**	**52 201**	**-4 188**	**47 734**	**280**	**51 801**	**-3 788**	**46 498**	**280**	**51 228**	**-4 450**	**46 675**	**280**	**51 317**	**-4 362**
Peruskaupunki yht.	**75 647**	**423**	**215 703**	**-139 633**	**72 292**	**280**	**222 743**	**-150 170**	**72 292**	**280**	**220 492**	**-147 920**	**71 306**	**280**	**223 539**	**-151 954**	**71 642**	**280**	**224 284**	**-152 362**
Liikelaitos Otavia	7 841		6 979	**863**	7 662		7 261	**401**	7 662		7 261	**401**	8 061		7 609	**452**	8 012		7 497	**515**
Mikkelin Vesiliikelaitos	15 569	6	8 433	**7 142**	14 416	15	9 265	**5 167**	15 216	15	9 015	**6 217**	16 162	8	9 340	**6 830**	16 163	8	9 303	**6 867**
Mikkelin seudun työllisyys-lautakunta (taseyks.)	8 079		8 079	**0**	10 392		10 392	**0**	9 642		9 642	**0**	11 064		11 064	0	11 448		11 448	**0**
Liikelaitokset ja taseyksikkö yhteensä	**31 490**	**6**	**23 491**	**8 004**	**32 470**	**15**	**26 918**	**5 567**	**32 520**	**15**	**25 918**	**6 617**	**35 287**	**8**	**28 013**	**7 281**	**35 623**	**8**	**28 248**	**7 383**
Mikkelin kaupunki yhteensä	**107 136**	**429**	**239 194**	**-131 629**	**104 762**	**295**	**249 660**	**-144 603**	**104 812**	**295**	**246 410**	**-141 303**	**106 592**	**288**	**251 552**	**-144 672**	**107 265**	**288**	**252 532**	**-144 980**

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovat erät

** Raamipäätös KH 1.6.2026 § 184, jonka jälkeen on osana talousarviovalmistelua tarkennettu sisäisten erien kohdistuksia esittelytekstissä kuvatulla tavalla.*

8 Toimielinten palvelusuunnitelmat, vaikuttavuustoimenpiteet sekä sitovat määrärahat

8.1 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on hoitaa kunnalle kuuluvia tehtäviä vaalilain mukaisesti. Vuonna 2027 järjestetään eduskunta-vaalit.

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatulot	**59 931**		**100 000**	**100 000**
Toimintamenot	**-206 189**	**-4 200**	**-124 200**	**-124 200**
Toimintakate (netto)	-146 258	-4 200	-24 200	-24 200

8.2 Tarkastuslautakunta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintamenot	**-71 646**	**-89 900**	**-83 000**	**-83 000**
Toimintakate (netto)	-71 646	-89 900	-83 000	-83 000

8.3 Kaupunginvaltuusto

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintamenot	**-300 523**	**-277 500**	**-271 900**	**-271 900**
Toimintakate (netto)	-300 523	-277 500	-271 900	-271 900

8.4 Hallinto- ja elinvoimapalvelut

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden tehtävänä on tukea palvelualueiden, liikelaitoksien ja taseyksikön tuloksellista toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat palvelualueille keskitetyt tukipalvelut. Hallinto- ja elinvoimapalvelut sisältää hallintopalvelut, henkilöstöpalvelut, ruoka- ja puhtauspalvelut, talouspalvelut sekä viestintä- ja markkinointipalvelut.

Palvelusuunnitelma
Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottaa hallinnon tukipalveluita, koordinoi kaupunkistrategian toteuttamiseen ja kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä sekä vastaa seutuhallinnon valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä. *Talouspalvelut* tuottaa talous- ja tietohallinnon sekä julkisten hankintojen sisäisiä tukipalveluita ja tukee sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä omistajaohjauksen valmistelua ja toimeenpanoa. *Henkilöstöpalvelut* tukee johdon, esimiesten ja koko henkilöstön työtä sekä tavoitteiden saavuttamista läpi kaupungin organisaation. *Ruoka- ja puhtauspalvelut* toteuttaa palvelusopimuksien mukaista toimintaa. *Viestintä- ja markkinointipalvelut* vastaa kaupungin viestinnästä ja markkinoinnista.

International House Mikkeli edistää kansainvälisten osaajien työllistymistä, asettautumista ja alueelle kiinnittymistä sekä pitovoimaa. IWM-hanke tukee International House Mikkelin kehittämistä erityisesti työllistymisen näkökulmasta, ja kansainvälisten palveluiden kehittämisessä hyödynnetään myös EU-rahoitusta (esim. CERV ja eurooppalainen kaupunkialoite). Samalla laajennetaan kansainvälisiä verkostoja muun muassa hyvien väestösuhteiden teemassa.

Vuonna 2027 käynnistetään Mikkelin kokonaisturvallisuuden osaamiskeskittymän rakentaminen yhteistyössä korkeakoulujen, yritysten, järjestöjen, viranomaisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Kaupunki toteuttaa laajan kokonaisturvallisuusharjoituksen, käynnistää yritysten huoltovarmuus- ja jatkuvuusohjelman, vahvistaa kylä- ja kaupunginosakohtaista varautumista sekä valmistelee kansainvälisen turvallisuus- ja kriisinkestävyyden konferenssin. Yhteistyössä Mikkelin yliopistokeskuksen ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kanssa rakennetaan Security Campus Mikkeli -toimintamallia, joka kokoaa yhteen tutkimuksen, koulutuksen, innovaatiot ja kansainväliset verkostot.

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Luodaan mielikuvaa sujuvasta arjesta Mikkelissä asukastarinoiden kautta	Asukastarinoiden määrä verkkosivuilla
Kaupunkilaiset suosittelevat Mikkeliä asuinpaikkana	NPS luku nousee
Kaupungin vetovoima kasvaa. Mikkelin toteuttaa vaikuttavaa viestintää ja markkinointia tuomalla esille Mikkelin vahvuuksia (viestintä- ja markkinointipalvelut).	Mikkelin maine ja vetovoima kasvaa.
Järjestämme International House Mikkelin neuvonta-, ohjaus- ja asettautumispalvelut yhden luukun mallilla. Toteutamme kansainvälisille asukkaille suunnattuja arjen, verkostoitumisen ja osallisuuden tapahtumia yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Tuotamme keskeistä palvelutietoa englanniksi ja kehitämme monikielistä palveluohjausta ja järjestämme toimintaa yhteistyössä kunnan, vapaaehtoisten, yhdistysten ja kansainvälisten asukkaiden kanssa yhteisöön kiinnittymisen tukemiseksi. (Kansainväliset palvelut)	Asiakkaiden määrä, asiakastyytyväisyys, tapahtumien määrä, yhteistyökumppanien määrä

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Kaupunkiorganisaation työntekijöille järjestetään hankinta-, ICT- ja talousaiheisia koulutuksia ja tietoiskuja. / talouspalvelut	Toteutuneiden koulutusten määrä; väh. 6 koulutusta.
Tekoälyratkaisun käyttöönotto kaupungin ostolaskujen käsittelyssä. / talouspalvelut	Käyttöönoton toteutuminen.
Tarjotaan työharjoittelupaikkoja, oppisopimuksia ja opinnäytetyön aiheita / henkilöstöpalvelut	Toteutuneet työharjoittelupaikat, oppisopimukset ja opinnäytetyöt, kpl
Tarjotaan kesätyöpaikkoja ja kesätyöseteleitä / henkilöstöpalvelut	Tarjotut kesätyöpaikat ja kesätyösetelit lkm
Työharjoittelupaikat ja oppisopimusmahdollisuus ruoka- ja puhtauspalveluissa / henkilöstöpalvelut	Toteutuneet työssäoppimispaikat, oppisopimusten määrä
Tarjotaan kesätyöpaikkoja. / henkilöstöpalvelut	Toteutuneet kesätyöpaikat
Korkeakouluopiskelijoille ja ammattikouluopiskelijoille suunnatut yleisötapahtumat, joissa kaupunki on mukana kumppanina tai päätoteuttajana. Viestintä koordinoi tapahtumien kokoamista. / viestintä	Tapahtumien määrä
Järjestämme työnantajien ja kansainvälisten osaajien kohtaamistilaisuuksia, toteutamme mentorointia ja työnhakuvalmennusta kansainvälisille työnhakijoille ja tuemme työnantajia kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa ja perehdytyksessä yhteistyössä oppilaitosten ja yritysten kanssa. / Kansainväliset palvelut, IWM-hanke	Hankkeessa seurattavat mittarit: yritysten osallistuminen, työllistyneiden määrä (ml. yrittäjiksi ryhtyneet), työnhakuun ryhtyneet.

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Elintarvikekilpailutuksissa huomioidaan alueellinen saatavuus ja mahdollistetaan paikallisten yrittäjien tarjousten teko / ruoka- ja puhtauspalvelut.	Lähiruoan ostomäärä eurot/ prosenttia elintarvikehankinnoista Luomuruoan osuus elintarvikeostoista euroa/v, prosentti
Kilpailutusten osalta edistetään tiedonkulkua ja paikallisten toimijoiden kuulemista järjestämällä hankintoja koskevia tapaamisia sekä info- ja vuoropuhelutilaisuuksia yhteistyössä Miksein kanssa / hankintapalvelut.	Järjestettyjen tilaisuuksien määrä vähintään 5 kpl / vuosi.
Parannetaan tietoisuutta ja ilmapiiriä yritys-, kehittämisalusta- ja vapaa-ajan asumisteemaisilla uutisjutuilla kaupungin verkkosivuilla. Juttuja toteutetaan myös yhteistyönä Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy:n kanssa / viestintä	Yritys-, kehittämisalusta- ja vapaa-ajanteemaisten juttujen määrä
Osallistumme kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin Mikkelin tunnettuuden lisäämiseksi, kehitämme Talent Attraction –toimintamallia erityisesti soft landing -palvelun osalta, joka yhdistää työnantajat, oppilaitokset ja kaupungin palvelut ja tuemme kansainvälisten investoijien, yrittäjien ja asiantuntijoiden asettautumista Mikkeliin yhteistyössä Miksei Oy:n kanssa. (Kansainväliset palvelut)	Verkosto-osallistumisten määrä Kansainvälisten asettautumisasiakkaiden määrä

TALOUS

Hallinto- ja elinvoimapalvelut

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatulot	**16 930 638**	**16 861 600**	**17 043 300**	**17 043 300**
Valmistus omaan käyttöön	**55 339**			
Toimintamenot*	**-41 739 920**	**-43 123 800**	**-44 024 100**	**-44 024 100**
Toimintakate (netto)	-24 753 942	-26 262 200	-26 980 800	-26 980 800

Hallinto- ja elinvoimapalvelut (ilman Ruoka- ja puhtauspalveluja)

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatulot	**8 034 903**	**7 349 100**	**7 530 400**	**7 530 400**
Valmistus omaan käyttöön	**55 339**	**0**	**0**	**0**
Toimintamenot	**-32 752 797**	**-33 638 800**	**-34 556 100**	**-34 556 100**
Toimintakate (netto)	-24 662 555	-26 289 700	-27 025 700	-27 025 700

TA2027 toimintamenot sisältävät kaupungin maksuosuuden Mikkelin seudun työllisyyslautakunnalle (7,0 milj. euroa) sekä TMT-maksun (6,0 milj. euroa).

Kohderahoitteinen
Ruoka- ja puhtauspalvelut

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Myyntitulot	8 865 009	9 476 800	9 473 100	9 473 100
Tuet ja avustukset	26 732	29 700	35 800	35 800
Muut toimintatulot	3 994	6 000	4 000	4 000
Toimintatulot	8 895 735	9 512 500	9 512 900	9 512 900
Henkilöstömenot	-5 049 621	-5 315 300	-5 627 100	-5 627 100
Palkat ja palkkiot	-4 071 306	-4 284 000	-4 512 300	-4 512 300
Henkilösivukulut	-978 315	-1 031 300	-1 114 800	-1 114 800
Materiaalit ja palvelut	-3 630 741	-3 877 100	-3 526 500	-3 526 500
Palvelujen ostot	-1 520 282	-1 548 100	-1 368 500	-1 368 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 110 459	-2 329 000	-2 158 000	-2 158 000
Muut menot	-306 761	-292 600	-314 400	-314 400
Toimintamenot	-8 987 123	-9 485 000	-9 468 000	-9 468 000
Toimintakate (netto)	**-91 387**	**27 500**	**44 900**	**44 900**

8.5 Mikkelin seudun työllisyyslautakunta

Perustehtävä
Mikkelin seudun työllisyyslautakunta ja sen alaisuudessa toimiva Mikkelin seudun työllisyyspalvelut -tulosalue vastaa vuoden 2025 alusta valtiolta kunnille siirtyneistä julkisista työvoimapalveluista Mikkelissä, Hirvensalmella, Juvalla, Kangasniemellä, Mäntyharjussa ja Puumalassa. Palveluiden päätoimipaikkana on Mikkelin kaupungin virastotalo (Vilhonkatu 7–9). Lisäksi Juvalla, Kangasniemellä ja Mäntyharjussa on toimipaikat lähityöpisteineen ja Hirvensalmelle ja Puumalaan tarjotaan asiakastarpeenmukainen lähipalvelu.

Palvelusuunnitelma
Palveluja tuotetaan ensisijaisesti työvoimapalvelujen toimintaa säätelevien lakien ja asetusten mukaisesti. Lisäksi seudullisilla työllisyyspalveluilla on merkittävä rooli elinvoimatyössä, jota tehdään yhdessä muiden alueen toimijoiden kanssa. Tavoitteena on tarjota palvelut samantasoisina koko toiminta-alueella perustuen vuonna 2023 hyväksyttyyn järjestämissopimukseen.
Julkiset työvoimapalvelut voidaan jakaa henkilöasiakkaalle suunnattuihin työnvälityspalveluihin, monialaisiin, tuetun työllistymisen palveluihin ja työnantaja-asiakkaalle suunnattuihin palveluihin.

Henkilöasiakaspalvelut
Henkilöasiakkaille suunnattu ydinpalvelu on työnvälitys. Siihen kuuluu laissa säädetty palveluprosessi ja sen mukaiset ohjaustilanteet. Lisäksi palvelun kuuluvat asiantuntija-arvioinnit, lain mukaiset kokeilut, työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu sekä työnantajalle ja henkilöasiakkaalle myönnettävät tuet ja korvaukset. Työnvälitystä ja avoimia työpaikkoja tarjotaan verkkovälitteisesti Työmarkkinatori.fi -alustalla. Alusta sopii hyvin omatoimiseen työnhakuun. Henkilöasiakaspalvelu sisältää myös monialaiset palvelut, joiden tehtävänä on tukea työnvälityksen onnistumista monialaisen ja organisaatiorajat ylittävän yhteistyön kautta. Monialaisissa palveluissa tiimit on jaettu ammatinvalinnan ohjaukseen, TYM-palveluihin, nuorten palveluihin ja kotoutumisasiakkaiden palveluihin.

Työnantajapalvelut
Työnantajapalvelujen osalta Mikkelin seudun työvoimapalveluissa tuotetaan lakisääteiset työnvälityksen viranomaistehtävät. Myös alkavan yrityksen neuvonta ja starttirahan myöntäminen luetaan työnantajapalveluihin. Yhteiset rajapinnat ja sopimuksellinen integrointi kuntien omiin elinkeinopalveluihin mahdollistaa työnantajapalvelujen toteuttamisen seudullisesti ja auttaa kuntakohtaisessa elinkeinopalvelujen kehittämistyössä. Yhteishankintakoulutusten tuottaminen yritysten työvoiman rekrytoinnin ja osaamisen kehittämisen tarpeisiin on tärkeä työkalu työmarkkinoiden toimivuuteen ja kohtaanto-ongelmiin vastaamisessa.

Palvelukokonaisuudet eivät ole erillisiä toisistaan vaan sekä työnantaja- että henkilöasiakkaiden palvelussa erityistä huomiota kiinnitetään tehokkaaseen ja vaikuttavaan työnvälitykseen, ennakointitiedon keräämiseen ja työmarkkinoiden kohtaannon parantamiseen. Lakisääteisten viranomaispalveluiden lisäksi järjestettäviä muita laissa säädeltyjä palveluita sekä muita työllistymistä edistäviä palveluita voidaan myös tuottaa ostopalveluina. Näitä toimintoja tuetaan hallinto- ja kehittämispalveluissa, joka jakautuu osaamisen kehittämispalveluihin ja keskitettyihin palveluihin. Tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää parhaalla mahdollisella tavalla työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta.

STRATEGIAKORTIT

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Tiivistämme toisen asteen oppilaitosten, korkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä ja sujuvoitamme harjoittelu-, oppisopimus- ja työllistymispolkuja.	Työnantajakontaktien ja uusien asiakkuuksien määrä Harjoittelu-, työkokeilu- ja oppisopimusten määrä
Tuemme kansainvälisten osaajien työllistymistä.	Suunnitelmien vaikuttavuus Ehdokasesittelyjen määrä
Johdamme työllisyyspalveluja tiedolla. Uudistamme työllisyysalueen palveluita hyödyntämällä ajanmukaisia eri teknologioiden ja tekoälyn tuomia palveluautomaation ratkaisuja ja mahdollisuuksia.	P17 -datan hyödyntäminen johtamisessa (tiimi- ja asiantuntijakohtainen seuranta) Uramaxin (tekoälypohjainen asiakastiedon hankintaohjelma) käyttöaste uusissa asiakkuuksissa

TALOUS

Työllisyyslautakunta

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatuotot	**8 079 344**	**10 391 500**	**11 447 800**	**11 447 800**
Toimintamenot	**-8 079 344**	**-10 391 500**	**-11 447 800**	**-11 447 800**
Toimintakate (netto)	0	0	0	0

8.6 Mikkelin seudun ympäristölautakunta

Perustehtävä
Mikkelin seudun ympäristölautakunta ja sen alaisuudessa toimiva Mikkelin seudun ympäristöpalvelut -yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun tehtävistä Mikkelissä, Hirvensalmella, Kangasniemellä ja Mäntyharjussa. Palveluja tuotetaan ensisijaisesti ympäristöpalvelujen toimintaa säätelevien lakien ja asetusten mukaisesti. Lisäksi resurssien puitteissa toteutetaan erilaisia selvityksiä vuorotellen toimialueen eri kuntien alueella. Tavoitteena on antaa palvelut samantasoisina koko toiminta-alueella ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti.

Palvelusuunnitelma
Yksityiskohtaiset ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun toiminnan tavoitteet vuodelle 2027 kirjataan valvontasuunnitelmiin, jotka Mikkelin seudun ympäristölautakunta hyväksyy joulukuussa. Valvontasuunnitelmissa huomioidaan valtakunnalliset valvontaohjelmat ja valvonnan vuosittaiset painopistealueet.

Ympäristöterveydenhuolto
Ympäristönterveydenhuolto vastaa terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon palveluiden järjestämisestä.

Ympäristöterveydenhuolto ei näillä näkymin siirry hyvinvointialueille tai nykyistä suurempiin maakunnallisiin yksiöihin ainakaan vielä vuonna 2027. Nykyisessä hallitusohjelmassa on linjattu, ettei tällä hallituskaudella siirretä hyvinvointialueille kunnilta uusia tehtäviä.

Terveysvalvonta
Terveysvalvonta vastaa kunnan viranomaisille osoitettujen lakisääteisten, elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- ja lääkelain mukaisten, valvonta-, ohjaus-, ilmoitus- ja lupatehtävien hoitamisesta yksikön toimialueen kuntien alueella. Terveysvalvonnan tavoitteena on turvata turvalliset elintarvikkeet, puhdas talous- ja uimavesi sekä terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö. Keskeinen vastuualue on elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden ennaltaehkäisy- ja selvitystyö sekä varautuminen oman toimialueensa osalta.

Vuosittain tehdään valvontasuunnitelmat, jotka hyväksytään lautakunnassa ja elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon osalta lähetetään Ruokavirastoon. Toteumat raportoidaan myös valtakunnallisella tasolla. Suunnitelmallisen valvonnan tavoitteet tulevat Ruokavirastosta ja Lupa- ja valvontavirasto LVV:stä.

Elintarvikevalvonnan tehtäväkokonaisuuksia ovat elintarviketurvallisuuden turvaaminen ohjaus- ja valvontatyöllä erilaisissa elintarvikelain mukaisissa valvontakohteissa, kuten elintarvikkeiden teollinen valmistus, kaupat, ravintolat ja ruokalat, grilli- ja pikaruokapaikat, kahvilat, pubit, elintarvikkeiden kuljetus- ja varastointi, elintarvikekontaktimateriaalien valvonta, alkutuotanto, vienti- ja tuontiyritykset, leipomot sekä kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistuspaikat.

Terveydensuojelu vastaa talous- ja uimaveden valvonnasta, asuin- ja majoitustilojen, koulujen, päiväkotien, jatkuvaa hoitoa antavien sosiaalihuollon toimintayksikköjen ja yleisölle avointen liikuntatilojen sekä kauneushoitoloiden terveydellisten olosuhteiden valvonnasta sekä antaa neuvontaa tuho- ja haittaeläinten torjumiseksi.

Terveysvalvonta valvoo myös *tupakkat*uotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä, sekä tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista. Myös tupakointivälineet, tupakan vastikkeet ja tupakkajäljitelmät kuuluvat valvonnan piiriin. Lisäksi valvotaan lääkelain mukaisten nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ovat alle puolet kaikkien tarkastusten määrästä. Merkittävä osa tarkastuksista on ennalta suunnittelemattomia, yhteydenottojen perusteella tehtäviä tarkastuksia kuten esim. asunnontarkastuksia, sisäilmatarkastuksia, haittaeläinongelmia, sinilevätarkastuksia sekä asiakasvalituksia ravintoloista ja majoitusliikkeistä ym. valvontakohteista. Lisäksi toimijoille annetaan neuvontaa ja ohjausta toiminnan kehittämiseen ja parantamiseen.

Eläinlääkintähuolto
Eläinlääkintähuollon vastuulle kuuluvat eläinlääkintähuoltolain mukaiset tehtävät, kuten koko toimialueella peruseläinlääkäripalvelut, ympärivuorokautinen kiireellinen eläinlääkäriapu sekä eläinsuojelu-, eläintauti- ja eläinten rekisteröinnin-, eläinkuljetusten- ja sivutuotevalvonta. Lisäksi vastuuseen kuuluu Kangasniemellä toimivan pienteurastamon lihantarkastus sekä laitosvalvonta.

Vuoden 1.1.2026 alusta voimaan tullut uusi eläinlääkintähuoltolaki toi merkittäviä muutoksia eläinlääkintähuollon järjestämisvastuuseen.

Kaupungineläinlääkäreiden vastaanotot sijaitsevat Mikkelissä, Mäntyharjulla ja Kangasniemellä. Kaikilla vastaanotoilla on samankaltainen varustus ja osa-aikainen vastaanottoavustaja. Kaikki vastaanotot ovat yhteisvastaanottoja. Mikkelissä työskentelee kolme ja Mäntyharjussa ja Kangasniemellä kaksi kaupungin praktikkoeläinlääkäriä.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut on järjestänyt 1.1.2026 alkaen eläinlääkäripäivystyksen sekä suur- että pieneläimille. koko toiminta-alueella (Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi ja Mäntyharju) omin voimin, ilman ostopalveluita. Pääasiassa päivystyksen hoitaa Mikkelin kaupungineläinlääkärit tai heidän sijaisensa. sekä suur- että pieneläimille. Jonkin verran päivystyksiä hoitaa ulkopuoliset eläinlääkärit, jotka on päivystyksen ajaksi nimetty viransijaiseksi.

Valvontaeläinlääkäreiden toimipiste on Mikkelissä. Valvontaeläinlääkärit vastaavat pääasiassa eläinlääkintähuollon virkatehtävistä, kuten eläinsuojelusta, eläinkuljetusten eläinten rekisteröinnin valvonnasta, sivutuote- ja vierasainevalvonnasta sekä maidontuotantotilojen hygieniatarkastuksista. Kaupungineläinlääkärit avustavat heitä tarvittaessa praktiikan ohella.

Uuden lain myötä kuntien velvoitteet eläinlääkäripalveluiden järjestämisessä täsmentyivät. Laki turvaa yleisen edun kannalta tärkeiden perustasoisten eläinlääkäripalvelujen maanlaajuisen saatavuuden sekä selkeyttää kuntien järjestämisvastuuseen kuuluvien palvelujen ja kuntien kilpailullisen toiminnan välisiä eroja.

Kuntien järjestämisvastuuseen jäi edelleen 24/7 kiireellisen eläinlääkäriavun järjestäminen sekä tuotanto- että harraste-eläimille sekä järjestämisvastuuseen kuuluvien peruspalveluiden järjestäminen virka-aikana. Kunnat voivat myös tuottaa järjestämisvastuun ulkopuolisia eläinlääkäripalveluita, kun niiden tuottaminen on perusteltua järjestämisvastuuseen kuuluvien palveluiden tuottamisen turvaamisen kannalta ja niiden tuottamista ei tueta julkisin varoin.

Lainmukaisten tehtävien hoitamista varten järjestäjällä on oltava tarpeellinen määrä kunnaneläinlääkärin virkoja sekä muita tarvittavia resursseja. Eläinlääkäripalveluja tarjoavan kunnaneläinlääkärin virkaan tulee kuulua tarpeen vaatima, ainakin ajoittainen, osallistuminen maan eläintautivalmiuteen ja kiireelliseen eläinsuojeluvalvontaan liittyviin tehtäviin.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki on mahdollistanut sen, että kunnat voivat nyt sisällyttää seura- ja harrastuseläinten hoidosta perittäviin asiakasmaksuihin aiempaa laajemmin niitä kustannuksia, joita kunnille aiheutuu eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta. Asiakasmaksujen tulee kuitenkin olla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisia.

Eläinlääkintähuollon haasteena on koko Suomessa eläinlääkäripula. Resurssivaje tekee lakisääteisten palveluiden tuottamisen haavoittuvaksi. Lisäksi vaje lisää eläinlääkäreiden työnkuormitusta. Viransijaisten saaminen on haasteellista etenkin nopealla aikataululla ja opiskelijoiden opiskeluvuoden aikana. Riittävä vakituisten virkojen määrä ja ulkopuolisten viikonloppupäivystäjien saaminen on tärkeä apu ympärivuorokautisten palveluiden turvaamisessa ja vähentää vakituisten eläinlääkäreiden työsidonnaisuutta ja -kuormitusta. Eläinlääkintähuollon osalta on erityisen tärkeä huolehtia veto- ja pitovoimasta, koska eläinlääkäreiden rekrytointi on haasteellista ja kiireelliset lakisääteiset palvelut on tuotettava 24/7.

Mikkelin seudun eläinlääkäripäivystyksen haasteena on sen haavoittuvuus ja päivystäjien työsidonnaisuus ja työn kuormittavuus. Tämän vuoksi olisi tavoiteltavaa, että päivystysringissä olisi ainakin kymmenen eläinlääkäriä ja kullekin päivystäjälle tulisi keskimäärin vain joka neljännestä viikonloppupäivystyksestä puolet. Nykyisillä virkaresursseilla tämä ei onnistu, minkä vuoksi vajetta on välttämätöntä paikata ulkopuolisilla päivystäjillä. Tämä Mikkelin eläinlääkäripäivystykseen sitoutuneiden eläinlääkäreiden määrä auttaa löytämään sijaisen myös päivystävän eläinlääkärin sairastuessa tai muuten estyessä päivystystyöhön. Etenkin kiireellisenä aikana, lähinnä kesälomakaudella, olisi hyvä, jos kaksi eläinlääkäriä päivystäisi yhtäaikaisesti etenkin viikonloppuina. Tämä on ehdottoman välttämätöntä eläinlääkärin uransa aloittelevien eläinlääkäriopiskelijoiden päivystäessä.

Vastaanottoavustajat
Tällä hetkellä kaikilla eläinlääkärin vastaanotolla on avustaja, kun alkuvuodesta 2026 saatiin lupa palkata myös Kangasniemen vastaanotolle osa-aikainen vastaanottoavustaja. Tämä oli tärkeä uudistus sekä viranhaltijoiden että kuntien asukkaiden tasapuolisen kohtelun vuoksi.

Vastaanottoavustajat sujuvoittavat eläinlääkärin työtä, kun vastaanottoavustaja auttaa ajanvarauspuheluissa sekä tekee avustavia töitä, kuten välinehuoltoa, tavaroiden järjestelyä sekä vastaanoton puhdistamista potilaiden välillä. Vastaanottoavustaja parantaa myös eläinlääkärin työturvallisuutta ja potilasturvallisuutta, kun toimenpiteissä voi virka-aika olla avustaja. Vastaanottoavustaja helpottaa myös kaupungineläinlääkäreiden viransijaisten saantia, koska nykyään yhteisvastaanotoilla on eri puolella Suomea lisääntyvässä määrin vastaanottoavustajia. Avustajamahdollisuus on yksi merkittävä eläinlääkärin virkojen veto- ja pitovoimatekijä.

Kangasniemen vastaanottoavustaja toimii myös toimistosihteerin sijaisena ja ruuhka-apuna, mikä on erityisen tärkeää nyt, kun uusi eläinlääkintähuoltolaki tuo vastaanottoavustajille lisää raportointivelvoitteita, joka lisää myös toimistosihteerin työtä.

Ympäristönsuojelu
Ympäristönsuojeluyksikkö vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvien lakisääteisten lupa-, ilmoitus-, valvonta- ja ohjaustehtävien hoitamisesta neljän kunnan alueella. Resurssien puitteissa tehdään kohdennettua, erillisiin vuosittain vaihtuviin selvitysalueisiin perustuvaa valvontaa mm. haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen, vesihuoltolain ja jätelain valvomiseksi. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväkenttään kuuluu tehtäviä lähes kaikilta ympäristönsuojelun osa-alueilta (mm. ilmansuojelu, vesiensuojelu, jätelaki, vesilaki, ilmasto- ja energia-asiat, luonnonsuojelu ja luonnon monimuotoisuus, pohjavesien suojelu, ympäristönsuojelulainsäädännön eri osa-alueet).

1.1.2026 voimaan tullut vesihuoltolain uudistus toi muutoksia vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen määritelmään ja vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella olevien kiinteistöjen liittymisvelvollisuuteen siten, että liittymisvelvollisuus on laajentunut. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella olevien kiinteistöjen liittämisvelvollisuutta vesihuoltolaitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoon ja käsittelee vesihuoltolain mukaiset vapautushakemukset. Ympäristönsuojelun tulosalue selvittää parhaillaan, mitä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen määritelmän muutos ja liittymisvelvollisuuden laajentuminen käytännössä tarkoittaa Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen toimialueella valvontatyön kannalta.

Viranhaltijat toimivat ympäristönsuojelun viranomaistehtävien lisäksi myös asiantuntijoina mm. vesiensuojelu-, luonnon monimuotoisuus, ilmanlaatu- ja ilmastoasioissa. Asiantuntijaroolia on pyritty vahvistamaan osallistumalla ja hankkimalla ulkopuolista hankerahoitusta sellaisiin hankkeisiin, joilla on mahdollista kartuttaa ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväkentän vaatimaa asiantuntijuutta. Hankerahoituksen hakeminen, hankkeisiin osallistuminen ja hankkeiden hallinnointi vaatii osaamista ja resursseja. Tässä vaiheessa ei ole tiedossa ulkopuolisella rahoituksella toteutettavia hankkeita vuonna 2027.

Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee huolehtia sen hoidettaviksi laissa tai sen nojalla säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä ja sen lisäksi 1) ympäristönsuojelun suunnittelusta ja kehittämisestä, 2) ympäristön tilan seurannasta sekä siihen liittyvistä selvityksistä ja tutkimuksista, 3) osallistua kunnassa tarvittavan ympäristönsuojelua koskevan ohjauksen ja neuvonnan järjestämiseen, 4) antaa lausuntoja sekä tehdä esityksiä ja aloitteita ympäristönsuojeluun liittyvistä asioista muille viranomaisille, 5) huolehtia omalta osaltaan ympäristönsuojelua koskevasta tiedottamisesta, valistuksesta ja koulutuksesta kunnassa, ja 6) edistää kunnan yhteistyötä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa ympäristönsuojeluasiassa.

Kuntalaiset ovat aiempaa valveutuneempia ympäristö- ja ilmastoasioissa, joten neuvontaa ja tiedotusta tulee painottaa entistä enemmän. Kuntalaisille tulee myös tarjota luontoa, ympäristöä ja ilmastoa koskevaa tietoa. Lisäksi lainsäädännön muutokset edellyttävät neuvontaa ja ohjausta mm. lupa- ja ilmoitusasioissa. Ympäristönsuojeluyksikkö seuraa virkistyskäytön kannalta tärkeiden vesistöjen vedenlaatua toimialueellaan resurssien sallimissa puitteissa. Lisäksi tehdään ilmanlaadun seurantaa yhteistyössä Savonlinnan kaupungin kanssa. Ympäristö- ja ilmastoasiat koskevat koko kaupunkiorganisaatiota, mutta ympäristönsuojelun henkilöstöllä on tärkeä rooli Mikkelin ilmasto-ohjelman ja kaupunkistrategiaan kirjattujen ympäristön ja ilmastonsuojeluun liittyvien tavoitteiden edistämisessä ja seurannassa, ja ympäristöön ja ilmastoon liittyvistä asioista tiedottamisessa. Ympäristöpalveluissa valmistellaan parhaillaan edellistä valtuustokautta (2021–2025) koskevaa kuntien ilmasto-ohjelmien seurantaraporttia.

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Ympäristöpalvelut tukee maankäytön suunnittelua siten, että luonnon monimuotoisuus, arvokkaat luontokohteet, lähivirkistysalueet ja niiden merkitys kuntalaisten hyvinvoinnille, sekä maankäyttöhankkeiden ympäristö-, vesistö- ja terveysvaikutukset huomioidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa suunnittelua. Vastuutaho: Ympäristönsuojelu ja terveysvalvonta	Kaavalausuntojen lkm Muiden maankäyttöön liittyvien lausuntojen lkm
Ympäristöpalvelut osallistuu aktiivisesti vesienhoitotyöhön. Vastuutaho: Ympäristönsuojelu	Vesienhoidon työryhmiin (lkm) ja hankkeisiin (lkm) osallistuminen
Ympäristöpalvelut ohjaa ja edistää yritysten sijoittumista tarkoituksenmukaisesti siten, että ympäristö- ja terveyshaitat minimoidaan. Vastuutaho: Ympäristönsuojelu ja terveysvalvonta	Yritysten sijoittumiseen ja / tai lupatarpeeseen liittyvät ennakkoneuvottelut (lkm)
Vesilaitosten toimittaman veden laatua ja yleisten uimarantojen uimaveden laatua seurataan säännönmukaisella viranomaisnäytteenotolla. Vastuutaho: Terveysvalvonta	Toteutuma %

Elintarvike- ja vesiperäiset epidemiat sekä eläintautiepidemiat tunnistetaan, ehkäistään ja selvitetään tehokkaasti. Suunnitelmallinen valvonta, vaikuttava neuvonta ja ennakoiva varautuminen vahvistavat alueen kokonaisturvallisuutta, huoltovarmuutta ja palvelujen jatkuvuutta. Vastuutaho: Terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto	Valvontasuunnitelman toteuma Epidemioiden selvitysaste (%) Ajantasaiset valmius- ja toimintaohjeet
Terveysvalvonta valvoo asumisen, palveluasumisen, koulujen, päiväkotien ja muiden oleskelutilojen terveellisiä olosuhteita sekä ehkäisee niistä aiheutuvia terveyshaittoja yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden viranomaisten kanssa. Vastuutaho: Terveysvalvonta	Valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten toteutumisaste (%), Terveydensuojelulain mukaisten lausuntojen määrä
Saavutettavilla, toimintavarmoilla ja asianmukaisilla eläinlääkäripalveluilla koko toiminta-alueella turvataan eläinten hyvinvointia, maaseudun elinvoimaa ja huoltovarmuutta. Peruseläinlääkäripalvelut ja kiireellinen eläinlääkäriapu ovat saatavilla koko alueella myös loma-aikoina. Vastuutaho: Eläinlääkintähuolto	Päivystys- tai palvelukatkosten määrä Vakinaisten eläinlääkärin virkojen täyttöaste vakituisella viranhaltijalla tai sijaisella Reklamaatioiden määrä
Ympäristöterveydenhuolto vahvistaa kaupungin kokonaisturvallisuutta ja häiriönsietokykyä varautumalla talousvesihäiriöihin, elintarvike- ja eläintautiepidemioihin sekä viranomaisyhteistyöllä.	Päivitetyt valmiussuunnitelmat Häiriötilanteiden jälkiarvioinnit Viranomaisyhteistyö

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Oppilaitosyhteistyö XAMK:n ja muiden oppilaitosten kanssa. Vastuutaho: Terveysvalvonta ja ympäristönsuojelu.	Harjoittelupaikkojen määrä Harjoittelukuukaudet yhteensä Harjoittelijoiden lukumäärä Valmistuneet opinnäytetyöt
Yhteistyö korkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimusorganisaatioiden kanssa. Vastuutaho: Ympäristönsuojelu ja terveysvalvonta.	Toteutunut yhteistyö
Laajennetaan ja kehitetään sähköistä asiointia Ympäristöpalveluiden lupa- ja ilmoitusasioissa. Vastuutaho: Ympäristönsuojelu ja terveysvalvonta.	Viranomaisasiat, jotka voidaan hoitaa sähköisiä kanavia käyttäen (lkm tai %).
Ympäristöpalvelut osallistuu kiertotalouden ja vastuullisen matkailun edistämiseen Mikkelin kaupunkistrategian ja ilmasto-ohjelman mukaisesti. Vastuutaho: Ympäristönsuojelu.	Osallistuminen kiertotalouden ja vastuullisen matkailun edistämiseen.

Häiriö- ja poikkeustilanteisiin varautuminen Vastuutaho: Terveysvalvonta	Terveysvalvonnan viranhaltijoista jokainen osallistuu vuosittain vähintään yhteen häiriötilannekoulutukseen tai valmiusharjoitukseen.

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Sujuvat lupapalvelut Vastuutaho: Ympäristönsuojelu	Lupapäätösten (ympäristö- ja maa-ainesluvat) valmisteluun käytetty aika keskimäärin.
Ympäristöpalvelut edistää vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden vastuullisuutta ilmasto- ja vesiensuojelutavoitteet huomioiden. Vastuutaho: Ympäristönsuojelu	Haja-asutusalueille kohdistuviin kehittämis- ja ympäristöhankkeisiin osallistuminen. Haja-asutusalueen kiinteistöjen jätevesijärjestelmien, jätehuollon ja vesihuoltolain valvontaan ja ohjaukseen liittyvät kirjalliset suoritteet (lkm).
Terveysvalvonta on yhdenmukaista, riskiperusteista ja ennakoitavaa.	Asiakaspalaute Valvontasuunnitelmien toteutuminen Oman vastuualueen koulutuksiin osallistuminen
Ennakoiva ja ratkaisuhakuinen elintarvikevalvonta tukee elintarvikeyritysten perustamista ja toiminnan kehittämistä. Uusia elintarvike-, matkailu-, majoitus- ja tapahtumatoimijoita neuvotaan riittävän varhain.	Ohjaus- ja neuvontayhteydenotot (lkm) Elintarvikelain mukaiset lausunnot
Eläinlääkäripalvelut turvaavat maaseudun yritystoimintaa, kotieläintuotantoa ja huoltovarmuutta sekä tukevat vapaa-ajanasumista, matkailua ja alueen vetovoimaa.	Peruseläinlääkäripalveluiden saatavuus arkisin koko toiminta-alueella. Kiireellisen eläinlääkäriavun toimintavarma saatavuus 24/7.

TUNNUSLUVUT

		TP 2025	**TA 2026**	**TA 2027**	**TS 2028**	**TS 2029**	**TS 2030**
Terveysvalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset	kpl	416	580	580	580	580	580
Suunnitelmallinen näytteenotto	kpl	*	260	260	260	260	260
Muut terveysvalvonnan asiakassuoritteet	kpl	*	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Eläinlääkintähuollon virka- ja sairasmatkat	kpl	1 575	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600
Hoidetut pieneläimet	kpl	7 552	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Lupavelvollisten kohteiden tarkastukset	kpl	88	100	100	100	100	100
Ympäristönsuojelun kirjallinen asiakassuorite (päätökset, lausunnot, kehotukset)	kpl	2 010	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000

* tunnusluku otettu ensimmäisen kerran vasta vuoden 2026 talousarviossa

TALOUS

Ympäristölautakunta

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatuotot	**1 228 540**	**1 185 100**	**1 244 000**	**1 244 000**
Toimintamenot	**-2 459 852**	**-2 618 300**	**-2 741 000**	**-2 741 000**
Toimintakate (netto)	-1 231 311	-1 433 200	-1 497 000	-1 497 000

8.7 Sivistyslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta, esiopetusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille. Lukiokoulutuksen tehtävänä on kasvattaa sivistyneitä ja aktiivisia kansalaisia, kehittää opiskelijoiden osaamista ja valmiuksia elämään sekä valmistaa heitä korkeakouluopintoihin. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelma
Lautakunnan palvelut ovat pääasiassa lähipalveluja. Toiminnassa pyritään turvaamaan laadukkaat, tasavertaiset ja pedagogisesti toimivat sekä kohtuullisesti saavutettavissa olevat kasvatus- ja opetuspalvelut sekä terveelliset ja turvalliset oppimisympäristöt. Lautakunnan alaisen toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta asukkaiden hyvinvointiin, sen synnyttämiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen, tullaan korostamaan.

Uusia yhteistyörakenteita ja monitoimijaisia toimintamalleja kehitetään mm. Etelä-Savon hyvinvointialueen, kolmannen sektorin, oppilaitosten ja kaupungin omien toimijoiden yhteistyöllä. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen on yksi kehittämistoiminnan keskeisistä painopisteistä. Tavoitteena on rakentaa ja turvata yhdessä hyvinvointialueen ja muiden sidosryhmien kanssa lasten, nuorten ja perheiden kasvun ja oppimisen tuen palvelut hyvän elämän turvaamiseksi.

Palvelusuunnitelmassa tulee huomioida ja ennakoida kaupungin syntyvyydessä ja väestömäärässä tapahtuvat muutokset. Syntyvyyden pieneneminen vaikuttaa jo tällä hetkellä palveluverkon rakenteeseen ja toimintaa varten tarvittavien toimitilojen määrään ja sijoittumiseen kaupungin alueella.

Mikkelissä on käynnistynyt kaksikielinen (suomi-englanti) koulupolku 1.–4. luokille. Tavoitteena on, että kaksikielinen koulupolku on valmiina kattaen koko perusopetuksen 2031. Esiopetuksessa on käynnistetty englanninkielinen kielirikasteinen toiminta Opetushallituksen hankeavustuksella.

Mikkelin varhaiskasvatuksessa on 21 kunnallista päiväkotia ja yksi ryhmäperhepäiväkoti. Näiden lisäksi on kaksi omissa kodeissaan työskentelevää perhepäivähoitajaa. Esiopetusta järjestetään sekä päiväkotien että koulujen yhteydessä 13 toimipisteessä ja niissä on 20 esiopetusryhmää. Varhaiskasvatuspalvelut järjestää avointa varhaiskasvatustoimintaa ja perheiden Koppa-kohtaamispaikkatoimintaa. Mikkelissä toimii 14 yksityistä päiväkotia ja 12 yksityistä perhepäivähoitajaa. Itäisen alueen päiväkotiverkosta ei ole vielä tehty päätöstä. Tasa-arvoavustus jatkuu edelleen. Täydennyskoulutus painottuu pedagogiikan johtamiseen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tiimin johtamiseen, esi- ja alkuopetuksen kehittämiseen sekä leikkipedagogiikan osaamisen kehittämiseen.

Mikkelissä on tällä hetkellä 14 peruskoulua, joista kuusi on yhtenäiskouluja, joissa opetusta järjestetään luokille 1–9. Itäisen alueen kouluratkaisusta ei ole vielä tehty päätöstä. Perusopetuksen oppimisen tuen lainsäädäntö on uudistunut 1.8.2025 alkaen. Lisäksi valtakunnalliseen tuntijakoon on tullut 1.8.2025 alkaen yhteensä kolme vuosiviikkotuntia lisää äidinkielen ja matematiikan opetukseen luokille 1–6. Perusopetusta kehitetään aktiivisesti valtakunnallisten hankerahoitusten tuella sekä osana arjen työtä. Kehittämisessä painopisteinä ovat mm. opetussuunnitelmaan ja strategiaan liittyvät asiat, kuten oppimisen tuki, turvallisuus, yhteisöllinen opiskeluhuolto, koulunuorisotyö, kouluun kiinnittyminen ja monialainen yhteistyö, liikkumisen edistäminen ja move-prosessin kehittäminen, kerho- ja harrastustoiminta sekä kansainvälisyys. Täydennyskoulutuksessa painotetaan lisäksi mm. turvallisuus-, tunne- ja vuorovaikutuskasvatusta sekä kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta. Lisäksi valtion erityisavustuksia haetaan lisähenkilöstön palkkaamiseksi oppilaiden erilaisiin oppimisen tuen tarpeisiin ja ryhmäkokojen pienentämiseksi.

Mikkelissä toimii yksi nuorten lukiokoulutusta antava yksikkö Mikkelin lukio, joka tarjoaa alueensa nuorille laadukasta, monipuolista ja laaja-alaista lähiopetusta. Lukiossa järjestetään myös kahden tutkinnon lukio-opetusta Etelä-Savon ammattiopiston ja Suomen Nuoriso-opiston opiskelijoille. Mikkelin lukio tekee monipuolista yhteistyötä erilaisissa verkostoissa paikallisesti, valtakunnallisesti ja

kansainvälisesti. Lukiokoulutusta kehitetään erilaisten hankkeiden avulla mm. opiskelijoiden kansainvälisyysosaamisen vahvistamiseksi ja oppimisen tukemiseksi. Lukion opintojaksotarjontaa suunnataan opiskelijoiden valintojen ja alueen toisen asteen opiskelijamäärän muutosten mukaisesti.

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen/perusopetus	Liikunnallisen elämäntavan edistämisen toimet on otettu käyttöön kaikilla kouluilla
Hyvä ja turvallinen koulupäivä -suunnitelmarunko päivitetään Turvallisen koulut Etelä-Savossa hankkeessa kehitettyjen toimintamallien mukaiseksi/perusopetus	Koulukohtaiset suunnitelmat päivitetty kaikilla kouluilla
Varhaiskasvatuspaikka löytyy omalta alueelta (lähipalveluna), kuullaan huoltajia, lapsen etu/varhaiskasvatus	Toiminnanohjausjärjestelmä/ensisijaisen toiveen toteutuminen
Sujuva yhteistyö varhaiskasvatuksen asiakasperheiden kanssa/varhaiskasvatus	Asiakastyytyväisyyskysely
Selkeät ja sujuvat nivelvaiheet varhaiskasvatus-esiopetus-koulu/varhaiskasvatus	Asiakastyytyväisyyskysely
Hyvinvoiva ja ammattitaitoinen henkilöstö/tulosalueet	Pulssikysely, työterveyshuoltoraportit
Koulutuksilla (mm. Avainhenkilökoulutus) lisätään tietoa ja osaamista yksiköihin lähisuhdeväkivallan ilmiöön puuttumiseen/tulosalueet	Koulutettujen määrä
UNICEF:n Lapsiystävällinen kunta- mallin mukaiset toimenpiteet /tulosalueet	Nykytilan kartoitus laadittu

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Kaksikielisen opetuksen jatkumo/perusopetus	Etenee vuosiluokka kerrallaan
Oppimisen tuen toteutus/perusopetus	Ryhmäkohtaisen tuen toteutuminen (min. 0,122/oppilas). Oppilaskohtaisen tuen päätökset vs. erityisen tuen päätökset.
Joustava esi- ja alkuopetus/varhaiskasvatus ja perusopetus	Käynnistynyt kaikilla ala- ja yhtenäiskouluilla
Selkeät ja sujuvat nivelvaiheet varhaiskasvatus-esiopetus-koulu/varhaiskasvatus	Asiakastyytyväisyyskysely
Työelämään tutustumisjaksot peruskoululaisille/koko kaupunkiorganisaatio	Toteutuneet jaksot kaupungilla
Opiskelijoiden harjoittelujaksot/varhaiskasvatus ja perusopetus	Toteutuneet jaksot kaupungilla
Opiskeluhuolto- ja muut suunnitelmat yhteistyötahojen kanssa toteutuvat/esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus	Vuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä
Kansainvälisten projektien opintoretket/lukio	Opiskelijoiden määrä

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Suunnitelmallinen yrittäjyyskasvatus/perusopetus ja lukio	MiniMikkeli kuudensilla luokilla ja Yrityskylä -oppimiskokonaisuudet yhdeksänsillä luokilla. Yrittäjyysopintoihin osallistuvien lukiolaisten määrä.

TALOUS

Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue yhteensä

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatulot	**6 556 644**	**6 511 900**	**6 580 100**	**6 580 100**
Valmistus omaan käyttöön	**2 184**			
Toimintamenot	**-119 167 880**	**-124 427 700**	**-125 723 500**	**-125 723 500**
Toimintakate (netto)	**-112 609 052**	**-117 915 800**	**-119 143 400**	**-119 143 400**

Sivistyslautakunta

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatulot	**3 610 618**	**3 348 200**	**3 414 400**	**3 414 400**
Toimintamenot	**-99 618 592**	**-103 587 500**	**-104 351 400**	**-104 351 400**
Toimintakate (netto)	-96 007 974	-100 239 300	-100 937 000	-100 937 000

TUNNUSLUVUT

Lukiokoulutus	**TP2025**	**TA 2026**	**TA 2027**	**TS 2028**	**TS 2029**
Varsinaisten opiskelijoiden lukumäärä	713	735	725	710	700
Aineopiskelijoiden lukumäärä	82	85	85	85	85
Opetuskurssien lukumäärä	657	670	660	650	645

Varhaiskasvatus	**TP2025**	**TA 2026**	**TA 2027**	**TS 2028**	**TS 2029**
Kunnallinen varhaiskasvatus	1244	1221	1126	1093	1051
Kunnallinen esiopetus	295	296	286	298	282
Kunnallinen perhepäivähoito	10	10	8	8	8
Kunnallinen ryhmäperhepäivähoito	13	11	13	12	12
Yksityinen varhaiskasvatus	615	605	593	529	490
Yksityinen esiopetus	104	101	133	99	70
Lasten kotihoidontuki	231	240	232	220	215
Yksityisen perhepäivähoidon tukilapset	31	35	31	30	30

Perusopetus	TP2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Oppilasmäärä (kaikki oppilaat)	4558	4566	4431	4257	4135
Oppilaskohtaisessa tuessa olevat oppilaat	508	515	555	535	520
Opetustuntien määrä	8840	8840	8939	8650	8400
Iltapäivätoiminta					
Iltapäivätoimintaan osallistujien määrä	338	380	360	340	330

8.8 Hyvinvointilautakunta

Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia ja harrastuneisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lautakunta vastaa kansalaisopiston, yleisten kulttuuripalvelujen, liikuntapalvelujen, nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelma
Hyvinvointilautakunnan alaiset tulosalueet järjestävät asukkaiden hyvinvointia edistäviä ja syrjäytymistä ehkäiseviä palveluita. Ne tuottavat monipuolista ja laadukasta vapaan sivistystyön sekä kulttuuri- ja liikuntatarjontaa, mikä mahdollistaa kuntalaisille sekä ohjattuja että omaehtoisia palveluja. Palveluissa pyritään huomioimaan erilaiset kohderyhmät sekä kehittämään markkinointia ja käyttäjälähtöisiä palveluita. Toimintaa kehitetään yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa muun muassa monilla kehittämishankkeilla, jossa kaupunki on kumppanina mukana. Eloisan kanssa ollaan tiiviissä kehittämisyhteistyössä hyvinvointia ja terveyttä edistävien yhteistyötyömallien suunnittelussa.

Lautakunnan palvelut ovat pääasiallisesti lähipalveluita. Palveluiden tuottamisessa huomioidaan kaupunginvaltuuston päättämät talouden tasapainotusohjelmat. Avustuksilla ja monipuolisilla yhteistyösopimuksilla ylläpidetään ja kehitetään palvelutarjoomaa ja luodaan kolmannen sektorin toimijoille mahdollisuuksia kokeilla uudentyyppisten palveluiden tuottamista. Kaupungin eri toimijoiden kesken tehdään monipuolista yhteistyötä. Hyvinvointilautakunnan alaisten toimintojen merkitys on korostunut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Lautakunnan alaiset tulosalueet vaikuttavat myönteisesti myös Mikkelin mainekuvaan viihtyisänä asuin- ja kulttuurikaupunkina.

Kirjastopalvelut toteuttaa kaikenikäisten asukkaiden hyvinvointia, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta tukevaa lakisääteistä peruspalvelua. Kirjaston tehtävänä on tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, edistää lukemista ja kirjallisuutta sekä tarjota ohjausta tiedonhankintaan ja monipuolisiin lukutaitoihin. Laissa säädettyihin tehtäviin kuuluu myös tilojen tarjoaminen oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä yhteiskunnallisen ja kulttuurisen vuoropuhelun edistäminen. Palveluja tarjotaan kiinteissä toimipaikoissa, hakeutuvina palveluina sekä verkkopalveluina. Palvelujen saatavuutta tuetaan omatoimikirjastotekniikalla kaikissa lähikirjastoissa, pääkirjaston itsepalveluaukiololla ja Rantakeitaan varaustennoutoautomaatilla. Vuonna 2027 vahvistetaan toimipisteiden välistä yhteistyötä ja osaamisen jakamista tiimimäisellä työskentelyllä sekä kehitetään tapahtumatoimintaa, digitaalisten palvelujen asiakasohjausta ja monipuolisten lukutaitojen edistämistä. Kulttuurikuuri kirjastossa -toimintamallilla tehdään kulttuuri- ja hyvinvointipalveluja näkyvämmiksi ja saavutettavammiksi. Kirjastopolku jatkuu keskeisenä yhteistyömuotona esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa lukutaidon, lukuharrastuksen, kirjastonkäyttö-, tiedonhankinta- ja mediataitojen vahvistamiseksi.

Museopalvelujen keskeisiä tavoitteita ovat kulttuuriperinnön tallentaminen, säilyttäminen ja esitteleminen sekä kulttuuriperinnön arvostuksen lisääminen. Lisäksi tavoitteena on tulosalueen peruspalveluiden turvaaminen museolain ja –asetuksen edellyttämällä tavalla huomioiden erityisesti lapset ja nuoret, ikääntyneet ja erityisryhmät. Mikkelin taidemuseo toimii alueellisena vastuumuseona taidemuseotehtävän osalta Etelä-Savon alueella. Tavoitteena on kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin edistäminen alueella. Sodan ja rauhan keskus Muisti ja Päämajamuseo toimivat yhteistyössä asiakaspalvelun ja näyttelyiden osalta. Viestikeskus Lokin kunnostustyöt ovat käynnissä. Varsinainen luolaston kunnostaminen, turvallisuuden varmistaminen ja esteettömyyden parantaminen on tavoitteen mukaisesti valmistumassa vuoden 2026 loppuun mennessä. Tämän jälkeen alkaa Lokin museonäyttelyn rakentaminen keväällä 2027. Mikäli työt etenevät aikataulun mukaan, Viestikeskus Lokki voitaisiin avata yleisölle kesällä 2027. Taidemuseo ja museoiden toimistot jatkavat toistaiseksi väistötiloissa kauppakeskus Akselissa. Suunnitelmaa pysyvien toimitilojen saamiseksi ei ole tehty. Museokokoelmien säilytystilat ovat ahtaat ja epäkäytännölliset ja ne sijaitsevat hajallaan eri puolilla Mikkeliä. Pääosin säilytystilat eivät vastaa museostandardeja. Toimitilojen hajanaisuus on ongelmallista operoidessa pienellä henkilökuntamäärällä. Mannerheimin salonkivaunun kunnon selvitys aloitetaan syksyllä 2026. Vaunun kuntokartoitus ja korjaussuunnitelma tehdään ostopalveluna. Mikäli hankkeelle järjestyy rahoitus, vaunu kunnostetaan vuoden 2027 aikana. Tavoitteena on tehdä vaunun katoksesta sellainen, että se suojaa vaunua sääolosuhteilta ja ilkivallalta.

Yleisten kulttuuripalveluiden tehtävänä on edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta, käyttöä ja harrastamista sekä luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle. Kulttuuri ja taide ovat osaltaan rakentamassa asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, lisäämässä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä kehittämässä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Painopisteinä toiminnassa ovat lasten, nuorten ja ikäihmisten kulttuuripalvelut sekä erilainen tapahtumatoiminta. Hyvät ja toimivat poikkihallinnolliset yhteistyöprojektit, kuten Kulttuurikameli varhaiskasvatuksen puolelle ja Kulttuuripolku perusopetukseen sekä ikäihmisten kulttuuripalvelut hyvinvointialueen suuntaan, jatkuvat. Suurimpien tapahtumien, kuten Hulivilikarnevaalin, järjestämistä jatketaan. Mikkelin kaupunki (ja sen myötä koko Etelä-Savo) on mukana valtakunnallisessa Kulttuuripankki –palvelussa, jonka kautta ammattimaiset kulttuurialan toimijat sekä potentiaaliset sisältöjen tilaajat löytävät toisensa helpommin. Kulttuuripalvelut on aktiivisesti mukana kehittämässä kaupungin kulttuurihyvinvointikokonaisuutta. Kulttuuripalvelut sitoutuu toteuttamaan toimintaansa valtakunnallisen kulttuuripoliittisen selonteon (vuoteen 2040) linjausten mukaisesti.

Kaupunginorkesteri tuottaa taide-elämyksiä ja osallistuu kaupungin monipuolisen kulttuuritarjonnan ylläpitämiseen. Sen tehtävänä on taidemusiikkitradition vaaliminen ja kehittäminen sekä yleisötyö kaikenikäisen kuulijakunnan parissa. Orkesteri on asukkaiden hyvinvoinnin kehittymistä mahdollistava helposti saavutettava kulttuuritoimija. Orkesteri tarjoaa osaltaan kulttuurikasvatusta Mikkelin kouluikäisille (Kulttuuripolku) sekä päiväkoti-ikäisille (Kulttuurikameli). Orkesteri näyttäytyy merkittävänä tekijänä kaupungin mainekuvan kehittämisessä. Orkesteri tekee yhteistyötä paikallisten ja alueellisten musiikkitoimijoiden kanssa, erityisesti Saimaa Sinfonietta -orkesteriyhteistyötä Lappeenrannan kaupunginorkesterin kanssa. Kaupunginorkesteri sitoutuu toiminnassaan noudattamaan valtakunnallisen kulttuuripoliittisen selonteon linjauksia. Mikkelin kaupunginorkesteri tuottaa yhteistyössä Etelä-Savon musiikkiteatteri- ja oopperayhdistyksen ESMO ry:n kanssa Aino-oopperan tammikuussa 2027. Tuotanto on jatkoa kaupunginorkesterin ja ESMO ry:n keväällä 2023 toteutetulle Elinan surma -oopperalle. Tuotantoryhmä orkesterin lisäsoittajineen, solisteineen ja kuoroineen koostuu pääosin eteläsavolaisista tekijöistä.

Liikuntapalveluiden perustehtävänä on liikuntalain mukaisesti luoda edellytyksiä asukkaiden liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Tehtävät toteutetaan yhteistyössä eri toimialojen kanssa kuntalaisia osallistamalla. Toimenpiteitä liikunnan ja liikkumisen edistämiseksi tehdään ennen kaikkea Liikkuva Mikkeli 2030 -ohjelman mukaisesti painottaen erityisesti lasten ja nuorten liikuntaa, terveysliikuntaa, luontoliikuntaa sekä tapahtumia ja kilpailuja. Tavoitteena on tehdä liikuntapalveluiden vastuullisuussuunnitelma ja sen myötä huomioida yhä enemmän kaikessa toiminnassa turvallisuus ja vastuullisuus.

Nuorisopalveluiden perustehtävänä on järjestää nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukea nuorten kansalaistoimintaa. Laadukkaan, tarkoituksenmukaisen ja paikalliset olosuhteet huomioon ottavan nuorisotyön edellytyksenä on ketterä moniammatillinen yhteistyö. Näitä rakenteita ja prosesseja vahvistetaan sekä kehitetään. Nuorisotyötä toteutetaan eri toimintaympäristöissä nuoren tarpeet ja toiveet huomioiden. Kiinteiden tilojen osalta pyritään saavutettavuuteen sekä mahdollisimman korkeaan käyttöasteeseen yhdistämällä käytössä oleviin tiloihin eri toimijoiden toteuttamia toimintoja ja palveluja. Digitaalisia toimintaympäristöjä ja -menetelmiä hyödynnetään ja kehitetään fyysisten tilojen rinnalla. Valtakunnallisen nuorisotyön- ja politiikan ohjelman (VANUPO) 2024–2027 keskeisiä teemoja ovat syrjäytymisen torjunta, nuorten hyvinvointi kouluissa ja oppilaitoksissa, mahdollisuus mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä, mielenterveyden tukeminen, osallisuus ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen sekä nuorten turvallisuuden tunteen, yhdenvertaisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistuminen. Ko. teemat ovat keskeisessä asemassa toteutettaessa nuorisotyötä paikallisesti kaupungin nuorisotyön perussuunnitelma (NUPS) huomioiden. Vuoden 2027 keskeisenä tavoitteena on Sähkiksen toiminnan käynnistäminen ja pilotointi erityisenä kärkenä kulttuurinen nuorisotyö. Kevään 2027 aikana pyritään muodostamaan käsitys siitä, onko Sähkis- kokonaisuus sellainen, johon kaupunki voisi pitkäjänteisesti sitoutua ja huomioida tulevissa talousarvioissa.

Mikkelin kansalaisopiston koulutustehtävä perustuu paikallisesti ja alueellisesti muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja seniorikansalaisten keskimääräistä suurempaan määrään. Opisto toimii sivistystehtävänsä ohella merkittävänä hyvinvoinnin, elinvoiman ja osallisuuden lisääjänä ja edistäjänä alueella. Vammaisneuvosto, vanhusneuvosto ja alueellinen toiminta ovat tärkeitä väyliä osallisuuden turvaamiseksi sekä eri ryhmien näkökulmien huomioon ottamiseksi päätöksenteossa. Kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue vastaa myös kaupungin osallisuuden kehittämisestä. Etelä-Savon kansalaisopistojen yhteistyössä kiinteästi toimivana, kansalaisopisto toteuttaa yhteisten hankkeiden kautta uusia toimintamalleja toiminta-alueensa asukkaille. Laatu- ja kehittämishanke LAKE25-27:n sisällä jatketaan eopisto.fi -koulutusalustan jalostamista toimintakuntoon, Avaimia arkeen -hanke aloittaa Opetushallituksen kehittämien KAPOS –suoritemerkkien kehittämisen. Näiden kahden yhteishankkeen lisäksi Mikkelin kansalaisopiston oma Erasmus+ -hankeavustus aloittaa kansainvälistymisen, jota jatketaan seuraavalla liikkuvuushankehaulla. Opisto toteuttaa työllisyyspalveluille ja muina myyntikursseina mm. S2 –kielikursseja.

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Marskin aukiolle kaikille avoin ja maksuton liikuntapuisto/liikuntapalvelut sekä infra- ja viheraluepalvelut	Liikuntapuisto valmistunut
Liikuntapalveluiden vastuullisuussuunnitelman valmistelu ja jalkauttaminen /liikuntapalvelut	Liikunnan vastuullisuussuunnitelma valmis ja viety käytäntöön
Soveltavan liikunnan kehittämissuunnitelma/liikuntapalvelut	Suunnitelma valmis
Tarvekartoitus kulttuurihyvinvoinnin osalta/kulttuurihyvinvointityöryhmä	Tarvekartoitus valmis
UNICEF:n Lapsiystävällinen kunta -mallin mukaiset toimenpiteet /nuorisopalvelut	Nykytilan kartoitus laadittu
Sähkiksen (Nuorten keskus) toiminnan käynnistäminen/nuorisopalvelut	Nuorten käyntikerrat (tavoitetaso 20 000 käyntiä/v.)
Asiakaslähtöisen ja tiedolla johdetun kokoelmatyön toimintamallin käyttöönotto (uudistettu kokoelmalinjaus ja työohjeet), painopisteenä lasten ja nuorten lukemista tukevat kokoelmat sekä koulukirjastoyhteistyön laajentaminen/kirjasto	Toimintamalli käytössä; kokoelmakysely toteutettu; lasten ja nuorten kokoelmien uutuusosuus ja kiertoluku; koulukirjastojen kokoelmien muutokset
Hyvinvointia tukevien aineistojen saavutettavuutta vahvistetaan kokoamalla ja tekemällä näkyväksi eri elämäntilanteisiin ja hyvinvoinnin haasteisiin liittyviä aineistokokonaisuuksia yhteistyössä kaupungin ja hyvinvointialueen toimijoiden kanssa/kirjasto	Vähintään 5 hyvinvointiteemaista aineistokokonaisuutta toteutettu vuoden aikana.
Koulutuksilla (mm. Avainhenkilökoulutukset) lisätään tietoa ja osaamista yksiköihin lähisuhdeväkivallan ilmiöön puuttumiseen/tulosalueet	Koulutettujen määrä
Taidemuseon suunnittelun aloitus/museopalvelut sekä asumisen ja toimintaympäristön palvelualue	Suunnittelu käynnistyy
Kaatumisten ehkäisyn toimintamalli ikääntyneille/hyvinvointikoordinaattori/kaikki toimialat	Toimintamalli valmis

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
KouluPT (personal trainer) -toiminta vakinaistetaan/liikuntapalvelut	Toiminta vakinaistunut
Opiskelijafoorumin toimintamallin luominen/nuorisopalvelut	Toiminta vakiintunut
Taiteen perusopetuksen uudistuneen lainsäädännön tultua voimaan Mikkelissä on oma Mikkelin malli yhteistyölle/kansalaisopisto	Malli valmiina
Opintopistekurssit vakiintuneeksi toimintamalliksi/kansalaisopisto	Kurssien määrä vakaa
Työelämään tutustumisjaksot peruskoululaisille/ koko kaupunkiorganisaatio	Toteutuneet jaksot kaupungilla
Opiskelijoiden harjoittelujaksot /tulosalueet	Toteutuneet jaksot kaupungilla

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Liikunnan olosuhdeselvitys ohjaamaan liikunta- ja tapahtumaympäristöjen pitkäjänteistä kehittämistä/liikuntapalvelut	Olosuhdeselvitys valmis
Sähkiksen (nuorten keskus) vaikutusten ennakkoarviointi / nuorisopalvelut	Vaikutusten ennakkoarviointi laadittu

TALOUS

Hyvinvointilautakunta

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatulot	**2 946 026**	**3 163 700**	**3 165 700**	**3 165 700**
Valmistus omaan käyttöön	**2 184**			
Toimintamenot	**-19 549 288**	**-20 840 200**	**-21 372 100**	**-21 372 100**
Toimintakate (netto)	-16 601 079	-17 676 500	-18 206 400	-18 206 400

TUNNUSLUVUT

Kirjastot	**TP 2025**	**TA 2026**	**TA 2027**	**TS 2028**	**TS 2029**
Mikkelin kirjastot yhteensä, lainat kpl	753 923	710 000	770 000	770 000	770 000
Mikkelin kirjastot yhteensä, käynnit kpl	373 214	480 000	390 000	390 000	390 000
Mikkelin kirjastot yhteensä, varattavien tilojen varauskerrat		190	700	700	700
Mikkelin kirjastot yhteensä, varattavien tilojen käyttötunnit			2 000	2 000	2 000

Kaupunginorkesteri	**TP 2025**	**TA 2026**	**TA 2027**	**TS 2028**	**TS 2029**
Konsertit ja esitykset kpl	75	90	90	90	90
kuulijoiden määrä kpl	15 363	20 000	20000	20000	20000

Museopalvelut	**TP 2025**	**TA 2026**	**TA 2027**	**TS 2028**	**TS 2029**
käynnit kpl	62 457	38 500	45 000	45 000	45 000
näyttelyiden määrä kpl	9	9	10	10	10
tallenteiden määrä kpl	55 422	59 500	59 500	59 700	59 900
sijoitettavien teosten määrä kpl	404	400	400	400	400

Vapaa sivistystyö	**TP 2025**	**TA 2026**	**TA 2027**	**TS 2028**	**TS 2029**
opiskelijat kpl	3 882	4 000	4 100	4 200	4 200
opetustunnit kpl	16336	17 000	17 200	17 300	17 300
kurssilaisia kpl	7 734	7 000	7 400	7 450	7 450

Liikuntapalvelut	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
ohjaaja-avustusta saaneiden järjestöjen määrä kpl	31	35	35	35	35
Uimahallien käynnit kpl	171 534	170 000	172 000	173 000	173 000

Nuorisotoiminta	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
nuorisotilat ja -toiminta käynnit kpl	34 000	34 000	45 000	50 000	50 000

8.9 Kaupunkikehityslautakunta

Asumisen- ja toimintaympäristön palvelualue

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue tuottaa kaupunkilaisille ja elinkeinoelämälle kustannustehokkaasti kaupungin alueella vetovoimaisen elin- ja toimintaympäristön puitteet suunnittelemalla, rakentamalla ja ylläpitämällä kiinteistöjä ja yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä viher- ja virkistysalueita.

Palvelualue tarjoaa tilaratkaisuja pääsääntöisesti kaupungin omien prosessien asiakkaille, edistää toimitilojen käytön tehokkuutta taloudellisesti sekä vastaa kiinteistöjen arvon säilymisestä. Rakennusvalvonnan- ja jäteviranomaisen tehtävät kuuluvat palvelualueen vastuuseen. Maaseututoimen toiminta-alueena on maataloushallinnon järjestäminen kuuden kunnan alueella. Lomituspalveluiden toiminta-alueena on maatalouslomituksen järjestäminen kahdenkymmenenyhden kunnan alueella.

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen tulosalueet ovat:

- kaupunkikehitys (maankäyttö- ja kaupunkirakenne sekä vuokraus- ja käyttöpalvelut)
- kaupunkiympäristö (infra- ja viheraluepalvelut, talonrakennuspalvelut)
- rakennusvalvonta
- maaseututoimi

Palvelualueen päätöksenteko

Palvelualueen päätöksenteko kuuluu valtuuston valitsemalle Kaupunkikehityslautakunnalle tai palvelualueen viranhaltijoille hallintosäännössä delegoidun päätösvallan puitteissa.

Mikkelin Vesiliikelaitos on osa palvelualuetta itsenäisenä liikelaitoksena. Vesiliikelaitoksella on oma valtuuston valitsema johtokunta. Johtokunnan kokouksissa on läsnä kaupunkiympäristölautakunnan edustaja.

Rakennusvalvonnan toiminta kuuluu lupa- ja valvontajaokselle (rakennusvalvontaviranomainen).

Palvelusuunnitelma
Kaupunkikehityslautakunnan alainen palvelualue vastaa toimialansa viranomaistehtävistä, omistajahallinta- ja ohjaustehtävistä sekä palvelualueen vastuuseen kuuluvien palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta mm. hankkimalla ulkoisilta kumppaneilta tarvittavia palveluita.

Palvelualueen tavoitteena on kaupungin elinvoiman ja hyvinvoinnin edistäminen. Se tuottaa kaavoitus-, mittaus- ja kartoituspalveluja sekä hankkii ja luovuttaa maata taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti tulevaisuuden tarpeet huomioiden. Lisäksi kaupunkikehityslautakunnan alaisiin palveluihin kuuluvat yhdyskuntateknisten palveluiden ylläpito ja rakennuttaminen, joukko- ja koululaisliikenteen palveluiden organisointi, lentoaseman ylläpito, torien hallinnointi ja palveluiden järjestäminen sekä tilaratkaisut (rakentaminen, vuokraaminen, hankkiminen, myyminen ja purkaminen). Palvelualue vastaa rakennusvalvonta- ja jätehuoltoviranomaisen sekä pysäköintipalveluiden (sis. pysäköinnin valvonta) tuottamisesta.

Palvelualue vastaa maaseutu- ja lomituspalveluista. Maaseututoimi vastaanottaa ja käsittelee maatalousyrittäjien EU- ja kansallisten tukien hakemuksia Mikkelin ja Pieksämäen seudun kuntien osalta, hallinnoi ruokaviraston rekistereitä, Kaakkois-Suomen lomituspalvelut järjestävät karjatalousyrittäjille vuosi- ja sijaisapulomitusta. Lomituspalveluyksikkö tuottaa maatalouslomitusta Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan maakunnissa.

Rakennusvalvontaviranomaisena toimii kaupunkikehityslautakunnan lupa- ja valvontajaosto.

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Vahvistetaan turvallista ja viihtyisää elinympäristöä sekä luonnon, vesistöjen ja kulttuurin saavutettavuutta koko kaupungin alueella. Koko ASTO	Toteutetut parannustoimenpiteet kpl
Toteutetaan vähintään kolme esteettömyyteen tai kevyen liikenteen liikenneturvallisuuteen vaikuttavaa kohdetta vuosittain Koko ASTO	Toteutetut kpl/vuosi

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Kohennetaan henkilöstön osaamista teknisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten murroksen sekä muuttuvan lainsäädännön toimintaympäristössä. Vastuutaho: Koko ASTO	Toteutuneet lisä- ja täydennyskoulutukset palvelualueella (kpl/koulutuspäivät)
Tiivistetään koulutuksen, yritysten ja työelämän yhteistyötä. Vastuutaho: Koko ASTO	Toteutuneet harjoittelupaikat palvelualueella (kpl/vuosi)

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Tunnistetaan ja edistetään aktiivisesti investointi- ja sijoittumiskohteita sekä hyödynnetään Mikkelin kehittämisalustoja ja vahvuuksia. Vastuutaho: Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Merkittävien uusien investointien vaikuttavuus, määrä ja arvo.
Sujuvoitetaan maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen prosesseja kannustamalla kehittämishankkeisiin ryhtyviä neuvottelemaan ennalta suunnittelualueen kaavatyön vaatimuksista ja prosesseista kaupungin sekä muiden viranomaisten kanssa. Vastuutaho: Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Kaavaprosessien käsittelyaikojen lyheneminen suhteessa kolmen edellisvuoden keskiarvoon nähden.
Sujuvoitetaan lupaprosesseja viranomaisohjeistuksilla ja kannustamalla rakennushankkeeseen ryhtyviä varaamaan suunnittelun ennakkoneuvottelun viranomaisen kanssa. Rakennusvalvonta, Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Käsittelyajat eivät ylitä rakentamislain mukaista käsittelyaikatakuuta.
Kaupunki hankkii maata ja hoitaa asiakaslähtöisesti kaavoitusprosesseja, jotka mahdollistavat uusien yritysten ja investointien sijoittumisen Mikkeliin. Vastuutaho: Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Kaavaprosessissa olevien tai lainvoimaistuneiden teollisuus- ja yritystonttien pinta-ala hehtaareina verrattuna kolmen edellisvuoden keskiarvoon.

Määritellään maaseutu- ja rantarakentamisen alueille monipaikkaisuusseudut, joille määritellään mahdollisuus asuinrakennusten käyttötarkoituksen muutokset (loma-asumisesta vakituiseksi asumiseksi) huomioiden taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kaupunkirakenne ja -infran verkostot. Vastuutahot: Maankäyttö ja kaupunkirakenne, Rakennusvalvonta	Monipaikkaisuusseuduille toteutuneet asumisen uudisrakennukset ja käyttötarkoituksen muutokset kpl / vuosi verrattuna kolmen edellisvuoden keskiarvoon.

TALOUS

Kaupunkikehityslautakunta

	TP 2025	TA 2026	Ltk esitys 2027	TA 2027
Toimintatulot	**50 871 057**	**47 733 700**	**46 674 800**	**46 674 800**
Valmistus omaan käyttöön	**365 605**	**280 000**	**280 000**	**280 000**
Toimintamenot	**-51 757 185**	**-52 201 200**	**-51 336 700**	**-51 316 700**
Toimintakate (netto)	-520 524	-4 187 500	-4 381 900	-4 361 900

TUNNUSLUVUT

Kaavoitus	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
yleiskaavoituksen hyväksytyt kaavat (kpl)	5	6	6	6	6	6
asemakaavoituksen hyväksytyt kaavat (kpl)	10	7	7	7	7	7

Kaupungin omistamien rakennusten tunnusluvut	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Hallinnassa oleva rakennusomaisuus 1000 m^3	1 358	1 252	1 252	1 252	1 252	1 252
Ulosvuokratut liike- ja teollisuuskiinteistöt, 1000 htm^2	48	36	36	36	36	36
Tilakustannukset €/m^2	43	44	44	46	47	47

Henkilöliikenne	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Waltti-korttilatausten lukumäärä (kpl)	139 605	166 000	166 000	170 000	175 000	175 000
Joukkoliikenteen kyytiinnousut (kpl)	1 336 288	1 300 000	1 350 000	1 400 000	1 450 000	1 500 000

Tietoimen tunnusluvut	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Avustettavat yksityistiet, kpl	786	786	790	790	790	790
Perusparannetut yksityistiet, kpl	39	47	50	50	50	50
Kunnossapidetyt yksityistiekilometrit euroa/km	336	340	320	320	320	320

Puistot	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
puistojen hoito ja ylläpito (m2)	1 128 223	1 075 992	1 078 928	1 078 928	1 078 928	1 078 928
2. hoitoluokan puistot (m2)	381 420	380 008	385 601	385 601	385 601	385 601
3. hoitoluokan puistot (m2)	746 803	695 984	693 327	693 327	693 327	693 327

Kunnossapito	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
rakenteelliset katualueen neliöt (m2)	5 588 313	5 593 366	5 593 366	5 593 366	5 593 366	5 593 366
talvihoidossa olevat katuneliöt (m2)	2 959 155	2 927 632	2 938 822	2 938 822	2 938 822	2 938 822

Rakennusvalvonta	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Myönnetyt rakentamisen luvat (kpl)	400	450	450	500	500	500

Maaseututoimen tunnusluvut	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Maatilat yhteensä, kpl	1 150	1 099	1 090	1 050	1 050	1 050
Maatalouden tuet milj. euroa/vuosi	22	22	22	20	20	20
Lomituspäivät (vuosilomat, sijaisapu, tuettu lomitus)	29 528	29 000	28 000	26 000	26 000	25 000

Liikelaitokset

- Mikkelin Vesiliikelaitos
- Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

9 Liikelaitosten sitovat tavoitteet, tunnusluvut, tuloslaskelma, rahoituslaskelma, investoinnit

9.1 Mikkelin Vesiliikelaitos

Mikkelin Vesilaitoksen talousarvioesitys vuodelle 2027 sekä toiminta- ja taloussuunnitelma 2028–30 perustuvat Mikkelin kaupungin ja Mikkelin Vesilaitoksen strategisiin tavoitteisiin. Talousarvion 2027 valmisteluaineiston mukaisesti liikelaitosten palvelutuotannon kehittämisessä on huomioitu kaupungin strategiset tavoitteet niiltä osin kuin liikelaitoksen toiminta vaikuttaa kaupunginvaltuustotasolle vaikuttavuuden kehittymiseen. Liikelaitoksia sitovia eriä ovat liikeylijäämä ja korvaus peruspääomasta. Palvelutuotannossa lähtökohtana on tuottaa toiminnan ja riskien kannalta hallittavaa vesihuoltoa toiminta-alueella. Toiminnallisia sitovia tavoitteita esitetään 5 kappaletta uudistuneen Mikkelin kaupunkistrategian mukaisesti. Vesilaitoksen strategian ohjauksessa ja raportoinnissa käytetään samaa strategiakorttia kuin peruskunnassa.

Vesilaitoksen tunnusluvut, sitovat tavoitteet, strategiakortti, henkilöstösuunnitelma ja yhteenveto investointien määrästä on esitetty oheisessa talousarvioesityksessä. Talousarvioesitys esitetään kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

Eurooppalaisen ja suomalaisen yhteiskunnan ennustettavuuden oleellinen heikentyminen sekä talouteen vaikuttavien parametrien ja niiden vaikutusten hintavaihteluiden suuruus ja frekvenssi ovat vaikuttaneet vuoden merkittävästi viime vuosina talousarvioon ja toteutumaan. Erityisesti energian ja kemikaalien hintatasossa on ollut vaihteluja. Näiden osalta tulevaisuuden näkymät ovat tasaantumassa, mutta hintataso on jäämässä korkeammaksi kuin aikaisempina vuosina. Tällä on vaikutusta myös vuoden 2027 talousarvioon.

Vesilaitoksen talousarvioraami on päätetty kaupunginhallituksen kokouksessa 1.6.2026 § 184. Talousarvion raami on ollut valmistelun lähtökohta, jonka lisäksi Vesilaitoksen talousarvioesityksessä on huomioitu yleisen kustannustason nousu, vedenmyynnin ennustettavuuden heikkeneminen sekä energian hinta. Lisäksi talousarvion valmistelussa on otettu huomioon keväällä tehty vesilaitoksen talouden tasapainotusohjelma.

Talousarvioesityksessä toimintakatteeksi esitetään 6 867 100 euroa. Liikevaihdoksi talousarvion laadintavaiheessa muodostuu 16 162 500 euroa ja kuluiksi 9 303 400 euroa.

Kuluvan vuoden kesäkuun tilinpäätösennusteen perusteella Vesilaitoksen toimintatuotot 2026 tulevat olemaan 15 401 000 euroa ja valmistus omaan käyttöön 10 000 euroa. Ennusteen mukaan Vesilaitoksen kuluiksi muodostuu 8 925 000 euroa. Toimintakatteeksi muodostuu 6 486 000 euroa.

Seuraavassa on esitetty Mikkelin Vesilaitoksen liikevaihto, käyttökustannukset ja toimintakate vuoden 2025 tilinpäätöksessä sekä vuoden 2026 talousarviossa ja 2027 talousarvioesityksessä.

(€)	TP 2025	TA 2026	TA esitys 2027
Toimintatuotot	15 569 281	14 416 300	16 162 500
Valm. omaan käyttöön	5 823	15 000	8 000
Toimintakulut	8 433 401	9 264 800	9 303 400
Toimintakate	7 141 702	5 166 500	6 867 100

Talousarvion 2027 perusteena on käytetty seuraavia oletuksia:

- Vedenmyynnin oletetaan hieman alenevan vuoden 2025 tasosta. Vesi- ja viemärilaitoksen tuotoiksi muodostuu 16 162 500 euroa.
- Toimintakuluiksi muodostuu 9 303 400 euroa ja toimintakatteeksi 6 867 100 euroa.
- Verkosto- ja laitosinvestointien loppusumma on 1 990 000 euroa.
- Veden ja jäteveden käyttömaksua korotetaan 5 %. Veden ja jäteveden arvonlisäveroton yhteishinta on 6,23 euroa/m3, alv 0 %. Perusmaksujen suuruutta korotetaan 5 %.

Mikkelin Vesilaitos ei korottanut taksoja vuodelle 2026. Keväällä 2026 tehtiin Mikkelin Vesilaitoksen tasapainotusohjelma, jossa selvitettiin Vesilaitoksen talouden perusteet tuleville vuosille. Selvityksen perusteella Vesilaitoksen tulee nostaa liikevaihtoaan pitääkseen talouden sillä tasolla, että selvitään tulevien vuosien kuluista. Tämä tarkoittaa vesitaksojen korotusta vuosittain pienillä korotuksilla. Lisäksi Vesilaitoksen kuluja tulee seurata tarkasti, kuitenkin siten että Mikkelin vesihuolto pysyy turvallisella ja luotettavalla tasolla.

Vesilaitosta sitovina taloudellisina tavoitteina tuloutetaan kaupungille korvausta peruspääomasta 500 000 euroa.

STRATEGIAKORTIT

Hyvinvoiva kuntalainen ja sujuva arki

Tavoite: Arki on sujuvaa ja turvallista koko Mikkelin alueella kaikissa elämänvaiheissa. Hyvinvointia vahvistetaan kumppanuuksilla, lapsi- ja perhemyönteisillä toimintamalleilla sekä luonnon, veden, liikunnan ja kulttuurin luomilla edellytyksillä.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Viemärilaitos toiminta on lupamääräysten mukaista (vesihuoltopäällikkö)	Viemäriverkoston ylivuotoja enintään 5 kpl/vuosi
Vedenjakelussa ei toimintakatkoksia (verkostopäällikkö)	Runkovesivuotojen lukumäärä enintään 10 kpl/vuosi
Vesihuoltoverkostojen saneerausvelan vähentäminen (verkostopäällikkö)	Vesihuoltoverkoston saneeraus 500 m/vuosi

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Vesilaitos on mukana XAMK:n kehittämishankkeissa (vesilaitoksen johtaja)	Kehittämishankkeita min 1 kpl/vuosi

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Metsä-Sairilan vesiosaamiskeskuksen hyödyntäminen (vesilaitoksen johtaja)	Kehityshankkeiden määrä 1 kpl / vuosi

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2025	TA 2026	**TA 2027**	TS 2028	TS 2029
Veden myynti, 1000 m3	2509	2 128	**2 459**	2385	2313
Jäteveden laskutus, 1000 m3	2399	2 023	**2 351**	2280	2212
Vesi- ja jätevesitaksa yht. €/m3	5,95	5,95	**6,23**	6,42	6,61

SITOVAT TAVOITTEET

Sitova tavoite	**Mittari**
Liikeylijäämä	1 917 100 €
Korvaus peruspääomasta	500 000 €

Tuloslaskelma

	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Liikevaihto	15 507 908	14 359 300	16 104 000	16 586 400	17 083 200	17 595 000
Liiketoiminnan muut tuotot	61 372	57 000	58 500	50 000	50 000	50 000
Valmistus omaan käyttöön	5 823	15 000	8 000	8 000	8 000	8 000
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 615 839	-3 143 500	-3 022 000	-3 082 400	-3 144 000	-3 206 900
Palvelujen ostot	-3 755 620	-3 956 700	-4 008 300	-4 088 500	-4 170 300	-4 253 700
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-1 215 433	-1 209 600	-1 347 200	-1 387 600	-1 429 200	-1 472 100
Henkilösivukulut	-284 676	-285 700	-326 600	-301 400	-310 400	-319 700
Poistot ja arvonalentumiset	-5 328 527	-5 400 000	-4 950 000	-5 000 000	-5 000 000	-5 000 000
Liiketoiminnan muut kulut	-561 833	-669 300	-599 300	-611 300	-623 500	-636 000
Liikeylijäämä (-alijäämä)	**1 813 175**	**-233 500**	**1 917 100**	**2 173 200**	**2 463 800**	**2 764 600**
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot						
Muut rahoitustuotot	12 344		10 000	10 000	10 000	10 000
Kunnalle maksetut korkokulut	-579 662	-544 700	-641 300	-655 600	-647 000	-620 900
Muille maksetut korkokulut	-804 170	-696 200	-802 100	-764 500	-717 500	-678 500
Korvaus peruspääomasta	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Muut rahoituskulut	-6 875	-15 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	**-65 188**	**-1 989 400**	**-26 300**	**253 100**	**599 300**	**965 200**
Satunnaiset tuotot						
Satunnaiset kulut						
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	**-65 188**	**-1 989 400**	**-26 300**	**253 100**	**599 300**	**965 200**
Varausten lisäys (-) /vähennys (+)						
Poistoeron lisäys (-) / vähennys (+)	153 654	160 000	160 000	160 000	160 000	160 000
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	**88 466**	**-1 829 400**	**133 700**	**413 100**	**759 300**	**1 125 200**

Rahoituslaskelma

	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Toiminnan rahavirta						
Liikeylijäämä (-alijäämä)	1 813 175	-233 500	1 917 100	2 173 200	2 463 800	2 764 600
Poistot ja arvonalentumiset	5 328 527	5 400 000	4 950 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 878 364	-1 755 900	-1 943 400	-1 920 100	-1 864 500	-1 799 400
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-1 328 202	-1 920 000	-1 990 000	-2 550 000	-2 000 000	-2 000 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 935 137	1 490 600	2 933 700	2 703 100	3 599 300	3 965 200
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset	-1 666 664	-1 660 000	-1 666 700	-1 666 700	-1 666 700	-13 666 700
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 268 473					
Rahoituksen rahavirta	-3 935 137	-1 660 000	-1 666 700	-1 666 700	-1 666 700	-13 666 700
Rahavarojen muutos	0	-169 400	1 267 000	1 036 400	1 932 600	-9 701 500

valtuustoon nähden sitovat erät

Investoinnit

Investointimenojen kokonaismäärä on 1 990 000 euroa.

Laitosinvestointien loppusumma on 290 000 euroa. Laitosinvestoinneissa on varauduttu mm. laitosten toiminnan turvaamiseen ja prosessi- automaatiojärjestelmän päivitykseen.

Verkostoinvestointien loppusumma on 1 700 000 euroa. Verkostolaajennukset kohdennetaan kaupungin kanssa tehtäviin yhteishankkeisiin. Vesilaitoksen omaa investointiosaa nostetaan hieman edellisistä vuosista, jotta verkostojen saneerausvelka ei kasva liiaksi.

Investointeihin varattu määräraha on sitova ja sen ylittämien edellyttää kaupunginvaltuuston hyväksymisen.

LIIKELAITOKSET tuhansina euroina	***Hankkeen suuruusluokka (arvio)***	**Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2026**	**TOT 2026 (menoarvio)**		**TA 2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**Investoinnit yht v. 2027–30**
			meno	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	
VESILIIKELAITOS													
Vesilaitokset ja jätevedenpuhdistamot							-500		-500		-500		-1500
Anttolan siirtolinja rakentaminen (suunnittelu)	*-7000*						-50						-50
Muut vesilaitokset ja jätevedenpuhdistamo -hankkeet			-290		**-290**								-290
Verkostot			-1600		**-1700**		-2000		-1500		-1500		-6700
Veturitallin alueen rakentaminen, Savonradan alitus			0				-500						-500
MENOT			-1890		**-1990**		-2550		-2000		-2000		-8540

9.2 Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Kunnallisena liikelaitoksena Otavia tuottaa internaatti- ja verkko-oppimisen palveluja vapaan sivistystyön ja yleissivistävän koulutuksen tarpeisiin alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Otavia tarjoaa koulutus- ja kehittämispalveluja, joiden toteuttaminen edellyttää myös kuntarajat ylittävää toimintaa.

Palvelusuunnitelma
Otavia vahvistaa asemaansa alueellisena ja valtakunnallisena verkko-oppimisen palveluntuottajana ja kehittäjänä sekä digitaalisten palveluiden kehittäjänä. Toiminnalla edistetään hyvinvointia ja osallisuutta, koulutuksen saavutettavuutta, työvoiman osaamista sekä erityisesti heikommassa asemassa olevien koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia.

Yhteistyössä Mikkelin työllisyysalueen kanssa kehitetään osaamisen tunnistamista sekä henkilökohtaisia koulutus-, kotoutumis- ja työllistymispolkuja hyödyntäen Otaviassa kehitettäviä sovelluksia. JOTU-hanke sekä Mikkeli – AI-natiivi kaupunki -tavoite vahvistavat Otavian roolia tekoälyä, verkkopedagogiikkaa ja saavutettavia oppimisratkaisuja kehittävänä toimijana. Tekoälyä hyödynnetään asiantuntijoiden työtä ja opiskelijoiden yksilöllistä tukea vahvistavasti.

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi
Otavia laajentaa yhteistyötä kuntien, työllisyysalueiden, koulutuksen järjestäjien ja muiden kumppaneiden kanssa. Uusia koulutustuotteita ja palvelumalleja pilotoidaan, arvioidaan ja vakiinnutetaan kysynnän, vaikuttavuuden ja kestävän rahoituksen perusteella. Selvitetään yritystoimintaan pohjautuvia vaihtoehtoja kunnallisen palvelutuotannon rinnalle. Henkilöstön osaamista, sisäistä yhteistyötä ja teknologian tarkoituksenmukaista hyödyntämistä vahvistetaan osana toiminnan tuottavuuden ja laadun kehittämistä.

STRATEGIAKORTIT

Koulutus, osaaminen ja työllisyys

Tavoite: Mikkeli tarjoaa eheän ja laadukkaan koulutuspolun, jossa oppimisen tuki ja toimivat oppimisympäristöt yhdistyvät tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointialueen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Osaamista kehitetään kiertotalouden ja vihreän siirtymän, digitalisaation, datatalouden, turvallisuuden, matkailun ja palvelualojen teemoissa.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Vahvistetaan lukiokoulutuksen saavutettavuutta ja tuloksellisuutta. Tarjotaan valtakunnallisesti saavutettavia ja joustavia lukio-opintoja sekä varmistetaan opiskelijoiden oikea-aikainen ohjaus, oppimisen tuki ja opintojen etenemisen seuranta digitaalisissa oppimisympäristöissä. *(Otavia / lukiokoulutus)*	Lukion oppimäärän suorittaneiden ja ylioppilaaksi valmistuneiden määrä vähintään vuoden 2026 tasolla. Suoritettujen opintojaksojen määrä vähintään vuoden 2026 tasolla.
Vahvistetaan aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden koulutus- ja jatkopolkuja. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat, opintojen etenemistä seurataan säännöllisesti ja jatkokoulutukseen tai työelämään siirtymistä tuetaan yhteistyössä oppilaitosten ja työllisyyspalvelujen kanssa. *(Otavia / aikuisten perusopetus)*	Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma laadittu 100 prosentille opiskelijoista. Päättötodistuksen saaneiden määrä vähintään vuoden 2026 tasolla.
Rakennetaan JOTU-hankkeessa jatkuvan oppimisen ja työllistymisen palvelumalleja. Vuonna 2027 pilotoidaan vapaan sivistystyön, oppilaitosten ja työllisyysalueiden yhteisiä hybridi- ja ohjauspolkuja sekä hyödynnetään tekoälyä osaamisen tunnistamisessa ja oppimisen tukemisessa. *(Otavia / JOTU-hanke)*	Vähintään kaksi palvelu- tai ohjausmallia pilotoitu. Pilotteihin osallistuneiden henkilöiden ja kumppaniorganisaatioiden määrä.
Rakennetaan tekoälyavusteinen osaamisen ja työllistymisen palvelumalli. Yhdessä työllisyysalueen ja kumppaneiden kanssa tunnistetaan osaamista, rakennetaan yksilöllisiä koulutuspolkuja ja kytketään ne alueen työvoimatarpeisiin. Mallilla luodaan pohjaa mahdolliselle AI-natiivi Mikkeli -kokonaisuudelle. (Otavia / työllisyysalue / JOTU-hanke)	Yhteinen toimintamalli valmis, vähintään yksi pilotti toteutettu ja pilotin tulokset arvioitu vuoden 2027 aikana.

Elinvoima, yritykset ja investoinnit

Tavoite: Mikkeli tarjoaa yritysmyönteisen ja ennakoitavan toimintaympäristön, houkuttelee vastuullisia investointeja ja hyödyntää kehittämisalustojaan. Vapaa-ajanasumisen ja monipaikkaisuuden edellytyksiä vahvistetaan.	
Strategisen tavoitteen toteutumista edistävä toimenpide ja vastuutaho	**Mittari**
Jatketaan "Luontokuvauksesta elinvoimaa Etelä-Savoon" -hankkeessa syntyneiden toimintamallien hyödyntämistä. Vuonna 2027 haetaan hankkeen tuloksia jatkavaa uutta rahoitusta ja tuotetaan vapaan sivistystyön luontokuvauskoulutuksia, joiden osallistujia tavoitellaan Suomesta ja ulkomailta. Koulutukset toteutetaan yhteistyössä alueen yritysten, matkailutoimijoiden, kuvaajien ja muiden kumppaneiden kanssa. *(Otavia / vapaa sivistystyö ja hanketoiminta)*	Vähintään yksi jatkorahoitushakemus jätetty. Koulutuksiin osallistuneiden henkilöiden, mukana olevien yritysten ja kansainvälisten osallistujien määrä.

SITOVAT TAVOITTEET

Sitova tavoite	**Mittari**
Liikeylijäämä	504 900 euroa

TUNNUSLUVUT

	TP2025	**TA2026**	**TA2027**	**TS2028**	**TS2029**
Lukion opiskelijamäärä	960,8	930	930	930	930
Peruskoulun opiskelijamäärä	311	310	300	300	300
Vapaan sivistystyön opiskelijaviikot	1487,2	1460	1460	1460	1460

INVESTOINNIT

OTAVIA 1000 euroa	**TA2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**2027–2030**
	menot	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**YHT.**
MENOT									
Kalusto	-25		-25		-25		-25		-100
NETTO	-25		-25		-25		-25		-100

TULOSLASKELMA

	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Liikevaihto	**959 258**	**720 800**	**605 800**	**690 000**	**700 000**	**750 000**
Liiketoiminnan muut tuotot	518 095	340 000	300 000	300 000	300 000	300 000
Tuet ja avustukset kunnalta *	6 363 868	6 601 000	7 106 400	6 687 600	6 889 900	6 892 600
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-230 230	-241 700	-251 000	-228 000	-240 000	-260 000
Palvelujen ostot	-659 187	-647 100	-656 900	-662 000	-665 000	-670 000
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-4 531 038	-4 827 300	-4 983 800	-4 930 000	-5 071 000	-5 100 000
Henkilösivukulut	-1 082 216	-1 145 800	-1 219 100	-1 202 900	-1 237 300	-1 244 400
Poistot ja arvonalentumiset	-10 492	-10 500	-10 500	-10 000	-10 000	-10 000
Liiketoiminnan muut kulut	-475 835	-399 400	-386 000	-386 000	-400 000	-400 000
Liikeylijäämä (-alijäämä)	**852 224**	**390 000**	**504 900**	**258 700**	**266 600**	**258 200**
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	457					
Muut rahoituskulut	-3					
Kunnalle maksetut korkokulut	-125 511	-140 000	-98 000	-98 000	-95 000	-90 000
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	**727 167**	**250 000**	**406 900**	**160 700**	**171 600**	**168 200**
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	**727 167**	**250 000**	**406 900**	**160 700**	**171 600**	**168 200**
		valtuustoon nähden sitova erä				

Taseen kumulatiivisen alijäämän kattaminen
Otavian taseessa on kertynyttä alijäämää 4,6 miljoonaa euroa tilinpäätöksessä 2025. Alijäämän kattaminen on liikelaitoksen talous-suunnittelun keskeinen tavoite tulevina vuosina. Talousarvio- ja -suunnitelmakaudella 2027–2030 pyritään kohti ylijäämäistä tulosta. Vaikka kumulatiivista alijäämää ei pystytä kattamaan vielä taloussuunnitelmavuosien aikana, liikelaitos sitoutuu toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on alijäämän kattaminen pidemmällä aikavälillä.

Kattamissuunnitelma perustuu seuraaviin keskeisiin toimiin:
Toiminnan tehostaminen ja menojen hallinta: Liikelaitos jatkaa toiminnan ja prosessien kehittämistä siten, että kustannustehokkuus paranee ja pysyviä säästöjä syntyy ilman, että lakisääteiset palvelut tai opetuksen laatu vaarantuvat.
Tulojen kasvattaminen: Tavoitteena on lisätä ulkopuolista rahoitusta muun muassa valtionavustusten, hanketoiminnan ja maksullisten palveluiden avulla. Opiskelijamäärien kasvattaminen ja kuntien kanssa tehtävä yhteistyö on keskeistä.
Henkilöstöresurssien tarkastelu: Henkilöstösuunnittelulla varmistetaan, että resurssit kohdistuvat oikein ja henkilöstömenot pysyvät kestävällä tasolla.
Käyttötalousylijäämien kerryttäminen: Talousarvioiden tavoitteenasettelussa pyritään ylijäämäisiin tulostavoitteisiin, jotta kumulatiivista alijäämää voidaan purkaa vähitellen.

Tavoitteena on kattaa alijäämä viimeistään vuonna 2046. Suunnitelmaa tarkennetaan vuosittain talousarvioprosessin yhteydessä huomioiden taloudellisen toimintaympäristön muutokset ja liikelaitoksen toimintaedellytykset.

RAHOITUSLASKELMA

	TP2025	TA2026	TA2027	TS2028	TS2029	TS2030
Toiminnan rahavirta						
Liikeylijäämä (-alijäämä)	852 224	390 000	504 900	258 700	266 600	258 200
Poistot ja arvonalentumiset	10 492	10 500	10 500	10 000	10 000	10 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-125 057	-140 000	-98 000	-98 000	-95 000	-90 000
Investointien rahavirta						
Investointimenot	0	-25 000	-25 000	-25 000	-25 000	-25 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	737 659	235 500	392 400	145 700	156 600	153 200
Rahoituksen rahavirta						
Lainakannan muutokset						
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-20 906					
Muut maksuvalmiuden muutokset	-716 753					
Rahoituksen rahavirta	-737 659					
Rahavarojen muutos		**235 500**	**392 400**	**145 700**	**156 600**	**153 200**

Tuloslaskelmaosa

- tuloslaskelman analyysi
- tuloslaskelma ja tunnusluvut
- eritelty tuloslaskelma, liikelaitokset ja taseyksikkö

10 Tuloslaskelma

Talousarvion tuloslaskelmaosassa osoitetaan, kuinka kunnan tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korkoihin ja muihin rahoitusmenoihin sekä suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmassa lasketaan yhteen talousarvion käyttötalousosan toimintatulot ja -menot. Tuloslaskelmassa toimintakate kertoo, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Vuosikate ilmoittaa paljonko tulorahoituksesta jää investointien, lainanlyhennysten ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Tilikauden tulos kertoo tilikauden tulojen ja menojen erotuksen. Tämän jälkeen esitetään tuloslaskelmassa poistoeron, varausten ja rahastojen muutos. Näiden jälkeen tuloslaskelma päättyy tilikauden yli- tai alijäämään, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa.

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Jos käyttöomaisuushyödykkeeseen liittyvät tulonodotukset muuttuvat olennaisesti, on kuntien alaskirjattava tasearvot ja varattava purkamiskulut kiinteistöistä, joista ollaan luopumassa, kiinteistö on päätetty purettavaksi tai joilla ei ole enää taloudellista tuottoarvoa. Jos kiinteistön käyttöaika on tiedossa, on kiinteistön tasearvo poistettava sen käyttöaikana; esim. jos kiinteistön käyttöaika on kolme vuotta, tulee kiinteistön jäljellä oleva tasearvo poistaa kolmen vuoden aikana. Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue määrittelee kiinteistöjen käytettävyyttä, jonka mukaisesti käytöstä poistuviin kiinteistöihin varaudutaan talousarviossa.

Toimintatuotot
Toimintatuotot 107,3 miljoonaa sisältävät ulkoisten tulojen lisäksi myös sisäisten palveluiden myynnin kaupungin toimialojen välillä sekä ulkoiset ja sisäiset kiinteistöjen vuokratuotot. Sisäisten erien määrä toimintatuotoissa ja -kuluissa on noin 52,4 miljoonaa euroa, ja niiden nettosumma koko kaupungin tasolla on +/- 0 euroa. Ulkoisten toimintatuottojen määrä on siten noin 54,9 miljoonaa euroa.

Vuokratuottojen määrää vähentävänä tekijänä on talousarviovalmistelussa huomioitu sote-kiinteistöihin liittyvien vuokratulojen poistuminen ko. kiinteistöjen yhtiöittämisvelvoitteen takia. Muutos huomioitiin jo vuoden 2026 alkuperäiseen talousarvioon, mutta toimeenpano on viivästynyt vuoden 2026 loppuun. Tämä seikka siis selittää muiden toimintatuottojen laskua vuoden 2026 ennusteen sekä vuoden 2027 talousarvion välillä.

Toimintakulut
Kaupungin 252 miljoonan euron toimintakulut sisältävät ulkoisten kulujen lisäksi myös sisäisten palveluiden ostot kaupungin toimialojen välillä sekä sisäiset vuokrakulut. Sisäisiä eriä sisältyy toimintakuluihin noin 52,4 miljoonaa euroa, joten ulkoisten toimintakulujen määräksi jää 200,1 miljoonaa euroa.

Vuoden 2027 arvioidut toimintakulut ovat noin 2,8 miljoonaa euroa suuremmat kuin alkuperäisessä vuoden 2026 talousarviossa. Vuoden 2026 toimintakulujen määrärahoja tarkennettiin noin 3,25 miljoonaa euroa pienemmäksi kaupunginvaltuuston päätöksellä 8.6.2026 § 46. Vuodelle 2027 budjetoidut toimintakulut ylittävät vuoden 2026 muutetun talousarvion toimintakulujen määrän noin 6,1 miljoonalla eurolla eli noin 2,5 prosentilla. Tästä kasvusta merkittävä osa, 3,9 miljoonaa euroa, aiheutuu henkilöstökuluista eli työmarkkinaratkaisun mukaisista yleiskorotuksista sekä uuden hanketoiminnan henkilöstökuluvarauksista. Budjetoituihin hankkeisiin saadaan niihin liittyviä menoja vastaavasti myös hanketuloja.

Vuoden 2026 ennusteeseen verrattuna talousarvion toimintakulut kasvavat 1,9 miljoonaa euroa eli 0,75 prosenttia.

Toimintakate
Toimintakate on toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus, joka osoittaa, kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakate on vuoden 2027 talousarviossa -145 miljoonaa euroa, joka on noin 300 000 euroa kaupunginhallituksen kesäkuussa 2026 hyväksymää talousarvioraamia heikommalla tasolla. Muutos johtuu työmarkkinatuen kuntaosuuden eli TMT-maksun tarkentamisesta raamivaiheen jälkeen.

Vuoden 2026 toimintakatteen ennustetaan päätyvän noin -142 miljoonaan euroon, jolloin talousarvion noin -145 miljoonan euron toimintakate on sitä noin kolme miljoonaa euroa heikompi.

Rahoitustuotot ja -kulut
Kaupungin **korkotuotot** ovat pääosin konsernin sisäisiä korkotuloja, eli tytäryhtiöille myönnetyistä konsernilainoista kertyvää korkotuloa. Korkotuottoihin sisältyy myös n. 0,74 miljoonaa euroa liikelaitosten emokaupungille lainoistaan maksamia sisäisiä korkoja. Kaupungin **muut rahoitustuotot** koostuvat lähinnä yhtiöiden osinkotuotoista, Vesiliikelaitoksen peruspääomakorvauksesta sekä sijoitustoiminnan käynnistyttyä myös sijoitustuotoista. Sijoitusomaisuuden kasvaessa korkoa voi tuottojen nousevan markkina-arvon realisoituminen myyntien kautta tuoda tuloja tuloslaskelman *muihin rahoitustuottoihin*. Sijoitustuottoja on budjetoitu talousarviovuodelle sekä suunnitelmavuosille, ja niiden määrä perustuu sijoittajatahoilta saatuihin maltillisiin arvioihin tulevien vuosien kehitysnäkymistä. Vuoden 2027 talousarviossa sijoitustoiminnan tuloutustavoite on määrältään 2,6 miljoonaa euroa.

Suunnitelmakauden **korkokulujen** ennustamisessa on hyödynnetty kaupungilla käytössä olevaa Kuntarahoituksen Apollo-lainasalkkuohjelmaa. Suunnitelmavuosille on ennakoitu nousua korkokulujen kokonaismäärään investointiohjelman rahoitustarpeiden vuoksi. Kestävä taloudenpito edellyttää kuitenkin seuraavien vuosien talousarviovalmisteluiden yhteydessä investointiohjelman kriittistä läpikäyntiä, jotta investoinnit eivät ylitä kaupungin talouden kantokykyä. Energiaomaisuusjärjestelystä tuloutuneilla varoilla maksettiin pois kaupungin lainoja 100 miljoonalla eurolla vuoden 2024 aikana, mikä alentaa merkittävästi kaupungin vuotuisia korkokustannuksia.

Korkokuluihin sisältyy noin 0,74 miljoonaa euroa liikelaitosten emokaupungille sisäisesti maksamia korkoja, joita vastaava sisäinen tulo sisältyy korkotuottoihin.

Muihin rahoituskuluihin sisältyvät muun muassa verotilityskorot, viivästyskorot sekä takaus- ja luottoprovisiot. Muita rahoituskuluja ovat lisäksi esimerkiksi kurssitappiot, lainasaamisten ja muiden rahoituserien erilaiset arvonalentumiset sekä muut koron lisäksi rahoituslainoista aiheutuvat kulut. Mikkelin Vesiliikelaitoksen 0,5 miljoonan euron peruspääomakorvaus näkyy tässä erässä Vesiliikelaitoksen budjettiin kirjattuna kuluna ja vastaavasti peruskaupungin osalta tulona muissa rahoitustuotoissa. Kaupungin toiselle liikelaitokselle Otavialle ei ole sovittu peruspääomakorvauksia.

Rahoitustuottojen ja -kulujen netto- eli yhteissumma vuoden 2027 talousarviossa on noin 4,4 miljoonaa euroa.

Vuosikate
Toimintakatteen jälkeen tuloslaskelmassa esitetään verotulot, valtionosuudet sekä rahoitustuotot ja -kulut. Verotulojen ja valtionosuuksien budjetointiperusteet on selostettu talousarviokirjan kohdassa 4.2. Näiden erien jälkeen muodostuva vuosikate on talousarviovuonna 20,9 miljoonaa euroa.

Poistot, satunnaiset erät ja tilikauden tulos
Poistojen määräksi arvioidaan nykyisen käyttöomaisuuden poistoennustelaskennan sekä investointiohjelman aktivoitavista hankkeista muodostuvaksi arvioitujen uusien poistojen perusteella 21,0 miljoonaan euroon. Vuosikate on siten samalla tasolla kuin käyttöomaisuuden suunnitelman mukaiset poistot. Investointiohjelman mukainen nettoinvestointien määrä 19,2 miljoonaa euroa on noin 1,7 miljoonaa euroa vuosikatetta pienempi.

Vuodelle 2027 ei ole budjetoitu satunnaisia eriä. Tilikauden tulokseksi muodostuu -111 tuhatta euroa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään kirjanpidollisena tuloksenkäsittelyeränä poistoeron muutos, joka huomioiden alimman rivin tilikauden ylijäämän määräksi muodostuu 49 tuhatta euroa. Vuoden 2027 talousarvio on siten niukasti positiivinen.

Erityishuomiot taloussuunnitelmavuosille
Kunnat maksavat perustoimeentulotuen menoista puolet, ja tämä rahoitusosuus on vähennetty kunnalle maksettavasta valionosuudesta. Talousarviota valmisteltaessa on tekeillä uudistus, jossa toimeentulotuesta annettua lakia muutettaisiin siten, että Kansaneläkelaitos laskuttaisi vuodesta 2029 alkaen kunnan rahoitusosuuden perustoimeentulotuesta kuukausittain. Tällöin rahoitusosuuden vähennystä ei enää tehtäisi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta kahden vuoden viiveellä, kuten nykyisin. Uudistus siis kasvattaisi kunnan valtionosuuksia, mutta vastaavasti myös sen toimintamenoja, joten nettovaikutus olisi nolla. Koska talousarvion valmisteluhetkellä uudistukseen liittyvää lainsäädäntöä ei ole vielä hyväksytty, ei muutosta ole huomioitu suunnitelmavuosilla 2029 ja 2030, vaan nämä erät on arvioitu voimassa olevan lainsäädännön mukaisina.

Koska valtiovarainministeriön julkaiseman kuntatalouden painelaskelmakehikon valtionosuustiedot ovat jo aiemmin suunnitelmavuosien osalta osoittautuneet merkittävästi lopullisia lukemia suuremmiksi, on valtionosuustulojen määrä vuosille 2028–2030 esitetty kaupungin oman varovaisemman arvion mukaisena.

Tuloslaskelma ja taloussuunnitelma 2027–2030

Laskelma sisältää sisäiset erät.

tuhansina euroina	TP 2025	TA 2026	Ennuste 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Toimintatuotot							
Myyntituotot	54 840	56 101	56 733	56 554	57 403	58 264	59 138
Maksutuotot	4 586	5 032	4 539	5 029	5 079	5 130	5 181
Tuet ja avustukset	10 385	9 854	11 220	12 327	12 389	10 461	10 513
Muut toimintatuotot	37 325	33 775	35 834	33 355	33 688	34 025	34 365
Toimintatuotot yhteensä	**107 137**	**104 762**	**108 326**	**107 265**	**108 558**	**107 879**	**109 197**
Valmistus omaan käyttöön	**429**	**295**	**290**	**288**	**300**	**300**	**300**
Toimintakulut							
Henkilöstökulut	**-98 061**	**-102 554**	**-102 228**	**-106 409**	**-109 409**	**-110 607**	**-113 372**
Palkat ja palkkiot	-79 131	-82 600	-82 349	-85 304	-87 710	-88 670	-90 887
Henkilösivukulut	-18 930	-19 954	-19 879	-21 104	-21 700	-21 937	-22 486
Palvelujen ostot	-75 418	-80 453	-79 093	-80 611	-81 820	-82 947	-84 191
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 961	-16 004	-16 277	-15 611	-15 845	-16 083	-16 292
Avustukset, josta	-19 976	-20 095	-22 850	-20 272	-20 637	-20 947	-21 261
toiminta-avustus eli VOS Otavia-liikel.	*-6 364*	*-6 601*	*-7 872*	*-7 106*	*6 688*	*6 890*	*6 893*
Muut toimintakulut	-30 778	-30 555	-30 213	-29 629	-29 925	-30 224	-30 527
Toimintakulut yhteensä	**-239 194**	**-249 660**	**-250 660**	**-252 532**	**-257 638**	**-260 808**	**-265 643**
Toimintakate	-131 629	**-144 603**	**-142 045**	**-144 980**	**-148 779**	**-152 629**	**-156 146**
Verotulot	139 072	146 617	143 617	148 069	151 802	155 785	158 207
Valtionosuudet	14 017	14 950	15 208	13 413	13 950	14 508	15 088
Rahoitustuotot ja kulut							
Korkotuotot	1 702	1 586	1 500	1 927	1 839	1 767	1 685
Muut rahoitustuotot	6 599	7 295	7 400	7 195	7 500	7 500	8 000
josta korvaus liikelait. peruspo:sta	*500*	*500*	*500*	*500*	*500*	*500*	*500*
Korkokulut	-3 957	-4 172	-4 000	-4 115	-4 400	-4 900	-5 200
Muut rahoituskulut	-611	-610	-610	-620	-610	-610	-610
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	**3 734**	**4 099**	**4 290**	**4 387**	**4 329**	**3 757**	**3 875**
Vuosikate	**25 194**	**21 063**	**21 070**	**20 889**	**21 302**	**21 420**	**21 024**
Poistot ja arvonalentumiset							
Suunnitelman mukaiset poistot	-21 084	-21 200	-21 200	-21 000	-21 000	-21 000	-21 000
Arvonalentumiset	-1 696						
Satunnaiset erät							
Satunnaiset tuotot							
Satunnaiset kulut							
Tilikauden tulos	**2 414**	**-137**	**-130**	**-111**	**302**	**420**	**24**
Poistoero lisäys/vähennys	160	160	160	160	160	160	160
Varausten lisäys/ vähennys							
Tilikauden yli-/ alijäämä	**2 575**	**23**	**30**	**49**	**462**	**580**	**184**

Sitovuustaso valtuustoon

TUNNUSLUVUT	TP 2025	TA 2026	Ennuste 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Taseen kertynyt(yli-)/ alijäämä	113 095	113 117	113 125	113 174	113 636	114 216	114 400
Ali-/ylijäämät/ asukas	2 194	2 194	2 195	2 195	2 204	2 216	2 219
Toimintatuotot/ -kulut %	45 %	42 %	43 %	42 %	42 %	41 %	41 %
Vuosikate/ poistot %	119 %	99 %	99 %	99 %	101 %	102 %	100 %
Vuosikate €/ asukas*	489	409	409	405	413	416	408

*Mikkelin asukasluku 31.12.2025 51 549 (Tilastokeskuksen ennakkoluku, käytetty tilinpäätöksessä 2025)

Tuloslaskelma (liikelaitokset ja taseyksikkö eriteltynä)

Laskelma sisältää sisäiset erät.

	Koko kaupunki TA 2027	Kaupunki	Mikkelin Vesiliike-laitos	Otavia liikelaitos	Työllisyys-lautakunta
Toimintatuotot					
Myyntituotot	56 554	30 430	16 160	590	9 374
Maksutuotot	5 029	5 029			
Tuet ja avustukset	12 327	2 845	3	7 406	2 074
Muut toimintatuotot	33 355	33 339		16	
Toimintatuotot yhteensä	**107 265**	**71 642**	**16 163**	**8 012**	**11 448**
Valmistus omaan käyttöön	288	280	8		
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	-106 409	-92 796	**-1 674**	**-6 203**	**-5 736**
Palkat ja palkkiot	-85 304	-74 340	-1 347	-4 984	-4 633
Henkilöstösivukulut	-21 104	-18 456	-327	-1 219	-1 103
Palvelujen ostot	-80 611	-72 251	-4 008	-657	-3 696
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 611	-12 290	-3 022	-251	-48
Avustukset	-20 272	-18 521	-1		-1 750
Muut toimintakulut	-29 629	-28 426	-598	-386	-218
Toimintakulut yhteensä	**-252 532**	**-224 284**	**-9 303**	**-7 497**	**-11 448**
Toimintakate	**-144 980**	**-152 362**	**6 867**	**515**	
Verotulot	148 069	148 069			
Valtionosuudet	13 413	13 413			
Rahoitustuotot ja kulut		0			
Korkotuotot	1 927	1 927			
Muut rahoitustuotot	7 195	7 185	10		
josta PO korv. Liikelaitokselta	500	*500*			
Korkokulut	-4 115	-2 574	-1 443	-98	
Muut rahoituskulut	-620	-110	-510		
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	**4 387**	**6 428**	**-1 943**		
Vuosikate	**20 889**	**15 548**	**4 924**	**417**	
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-21 000	-16 040	-4 950	-11	
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
Tilikauden tulos	**-111**	**-492**	**-26**	**407**	
Poistoeron lisäys/ vähennys	160		160		
Varausten lisäys/ vähennys					
Rahastojen lisäys/ vähennys					
Tilikauden yli-/ alijäämä	**49**	**-492**	**134**	**407**	

Investointi- ja rahoitusosa

- rahoituslaskelma analysoituna
- rahoituslaskelma ja tunnusluvut
- eritelty rahoituslaskelma liikelaitokset
- investoinnit perusteluineen

11 Rahoituslaskelma

Talousarvion laskelmaosan rahoituslaskelmaan kootaan käyttötalous-, tuloslaskelma- ja investointiosan tulojen ja menojen aiheuttamat rahavirrat (toiminnan ja investointien rahavirta). Lisäksi rahoitusosaan merkitään kaupungin antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutokset sekä muutokset muissa maksuvalmiuden erissä (rahoituksen rahavirta). Rahoituslaskelma on rahavirtalaskelman luonteinen ja sen lopussa esitetään toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen kokonaisvaikutus kunnan rahavaroihin. Rahavarojen muutos kuvaa kunnan rahoitusarvopapereiden sekä rahojen ja pankkisaamisten muutosta vuoden aikana. Siihen sisältyy myös muista maksuvalmiuden muutoksista ne, jotka eivät ole tiedossa talousarviota laadittaessa. Näitä ovat muun muassa lyhytaikaisten saamisten ja korottomien velkojen muutokset.

Talousarviovuoden 2027 rahoituslaskelma

Rahoituslaskelmassa varsinaisen toiminnan tuloista ja menoista kertyvä vuosikate on 20,9 miljoonaa euroa. Toiminnan rahavirta yhteensä on 19,5 milj. euroa, kun vuosikatteesta on vähennetty tavoitteeksi asetetut 1,35 miljoonan euron omaisuuden myyntivoitot. Investoinneista aiheutuva rahoitustarve on noin 19,2 miljoonaa euroa, kun investointimenoista (20,8 milj. euroa) on vähennetty niihin saatavat rahoitusosuudet (0,1 milj. euroa) ja omaisuuden myyntitulot (1,5 milj. euroa).

Lainakannan muutokset 2027

Kaupungin pitkäaikaisten lainojen lyhennysohjelmien mukaisten maksuerien määrä on vuonna 2027 yhteensä noin 8,3 miljoonaa euroa, joka on selvästi vähemmän kuin edeltävänä ja tulevina vuosina. Näiden uudelleenrahoitus ja varautuminen noin 1,1 miljoonan euron antolainauksen nettokasvuun johtavat yhdessä 10 miljoonan euron pitkäaikaisten lainojen nostotarpeeseen toiminnan rahavirran riittäessä investointien negatiivisen rahavirran kattamiseen. Lainakanta kasvaa talousarvion mukaan kokonaisuutena noin 1,7 miljoonaa euroa vuoden 2026 ennusteluvusta.

Ottolainojen nettomuutoksen ollessa noin 1,7 miljoonaa euroa arvioidaan kaupungin lainamäärän päätyvän vuoden 2027 tilinpäätöksessä 212,95 miljoonaan euroon (4 131 eur/as.). Ennuste vuoden 2026 tilinpäätöksen lainamäärästä on 211,3 miljoonaa euroa (4 099 eur/as.). Vuonna 2024 tapahtuneen energiaomaisuusjärjestelyn myötä toteutettujen lainojen ylimääräisten takaisinmaksujen jälkeen lainakanta on selvästi tilinpäätöksen 2023 tasoa matalammalla. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä lainakanta oli 315 miljoonaa euroa (6067 eur/as.).

Lainamääräarvio lasketaan vuoden 2026 talousennusteeseen pohjautuen, joten myös syksyn 2026 talousennustetta merkittävästi huonompi tai parempi käyttötalouden toteuma, ennustettua suurempi investointien rahoitustarve loppuvuoden 2026 aikana ja/tai muut maksuvalmiuden muutoserät voivat johtaa myös vuoden 2027 lopullisen lainamäärän poikkeamiseen nyt laadittuun talousarvioon nähden.

Antolainauksen määrään vaikuttavat kaupungin tililuottosopimusten mukaiset lainat sekä nykyiset antolainat. Uusien antolainojen osalta kaupunginhallitus tekee aina erilliset päätökset. Antolainoissa on varauduttu 3 miljoonalla eurolla konsernilainojen myöntämiseen. Kaupungin tilinpäätöksessä on lainamäärän arvioinnissa aiheellista huomioida antolainauksen määrän muutos konserniyhtiöille ja sen vaikutus kaupungin omaan lainamäärään, sillä kaupunki lähtökohtaisesti rahoittaa konsernilainojen myöntämisen nostamalla itse vastaavan suuruisen lainan rahoitusmarkkinalta. Kaupungin lainamäärän suhteen on syytä huomata, että vaikka konsernirahoitus- ja takausperiaatteiden mukainen konsernipankkitoiminta kasvattaa kaupungin omaa lainarahoitustarvetta, tavoitellaan sillä kaupunkikonsernille kokonaistaloudellisesti edullisempaa rahoitusta. Lisäksi kaupunki saa myöntämistään lainoista korkotuloja, jotka lainatarjouksissa määritetään aina korkeammiksi kuin kaupungin omat korkokustannukset hankitusta rahoituksesta ovat. Konsernipankkitoimintaa varten antolainausten lisäykseen tehdyssä varauksessa on huomioitu tavoite konsernipankkitoiminnan volyymin supistamiseen emokaupungin lainakannan kasvun hillitsemiseksi.

Lainakannan muutokset suunnitelmakaudella 2027–2030

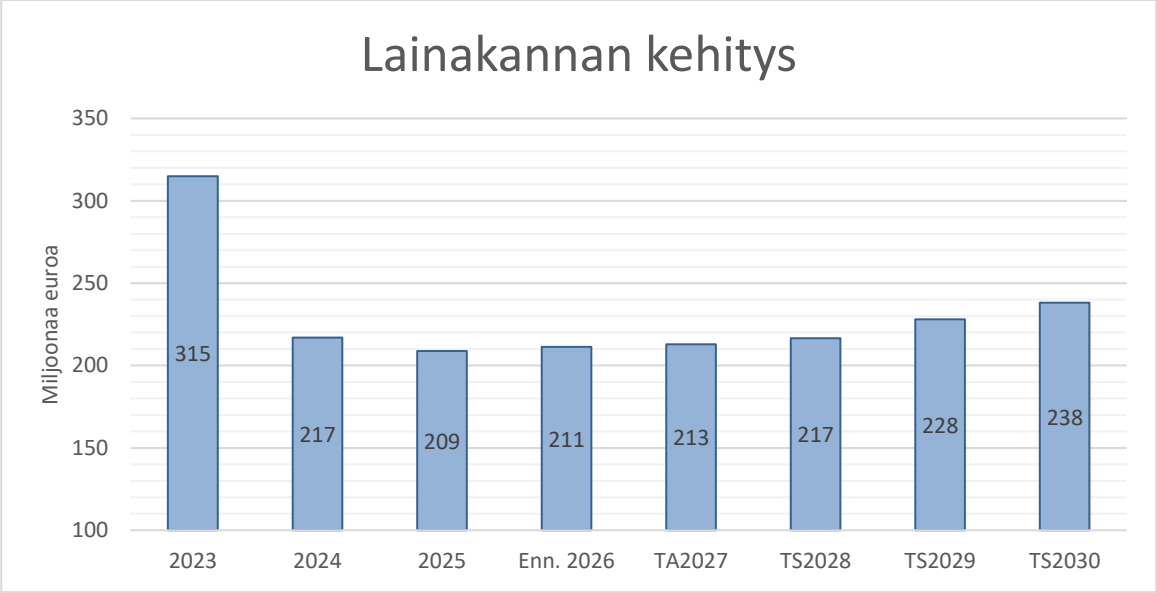
Vielä talousarviovuonna 2027 lainamäärän kasvu on hyvin pientä, vain 1,7 miljoonaa euroa. Taloussuunnitelmavuosina 2028–2030 lainamäärä lähtee jyrkempään kasvuun, ja on voimakkaimmillaan vuosina 2029 ja 2030 erityisesti itäisen alueen koulu- ja päiväkotiratkaisun rahoitustarpeen takia. Kaupungin lainamäärän arvioidaan suunnitelmakauden viimeisen vuoden 2030 loppuun mennessä kasvavan noin 27 miljoonalla eurolla vuoden 2026 lopun ennustetusta tilanteesta.

Investointien rahoittaminen tulorahoituksella ilman lainamäärän lisäämistä edellyttää, että vuosikate on vuotuisia nettoinvestointeja suurempi. Vastaavasti lainamäärän pienentäminen edellyttäisi, että tulorahoitusta jäisi käytettäväksi investointien lisäksi myös lainojen pois maksamiseen ilman jälleenrahoitustarvetta. Talousarviovuonna 2027 kaupungin oma tulorahoitus riittää investointien rahoittamiseen. Tilanne muuttuu suunnitelmavuosina 2028–2030, sillä vuosikate ei enää riitä investointiohjelman sisältämien nettoinvestointien rahoittamiseen. Tämä näkyy rahoituslaskelmassa negatiivisena toiminnan ja investointien rahavirran summana. Näiden vuosien investointisuunnitelmaa on siis vielä priorisoitava ja karsittava, jotta investointien keskimääräinen kokonaissumma olisi talouden näkökulmasta kestävämmällä tasolla.

Nettoinvestointien määrän nostaa laskelmissa korkeaksi investointiohjelmassa suunnitelmavuosille 2029 ja 2030 kaavaillut itäisen alueen päiväkoti- ja kouluverkon rakentamishankkeet. Suunnitelmakaudelle 2027–2030 laskettu keskimääräinen nettoinvestointisumma on noin 27 miljoonaa euroa. Ilman em. itäisen alueen hankekokonaisuutta jäisi taloussuunnitelmakauden nettoinvestointien keskiarvo noin 22,1 miljoonaan euroon vuodessa. Keskimäärin 21 miljoonan euron suuruinen vuosikate ylittyisi edelleen, mutta olisi jo lähempänä realistista rahoitustasoa.

Seuraavien vuosien talousarviokäsittelyiden yhteydessä on siten ehdottomasti pystyttävä priorisoimaan ja jakamaan tulevien vuosien investointitarpeita pidemmälle aikavälille niin, että nettoinvestointien keskiarvo olisi lähempänä vuosikatteen tasoa myös suunnitelmavuosina 2028–2030. Samalla vuosikatetta tulisi pyrkiä saamaan korkeammaksi, mikä tarkoittaa myös käyttötaloudessa tarkkaa kustannustietoutta sekä panostuksia elinvoimaa edistäviin ja verotuloja kohentaviin toimiin.

Alla oleva kaavio osoittaa lainamäärän arvioidun kehityksen taloussuunnittelukauden aikana. Huomioarvoista on, että mikäli vuoden 2024 ylimääräisiä lainojen takaisinmaksuja (100 milj. euroa) ei olisi tehty, olisivat lainakannan vuosittaiset nousupaineet vielä voimakkaammat. Myös vuosikate olisi selvästi heikompi korkeampien korkokustannusten vuoksi, mikä kaventaisi talouden liikkumavaraa entisestään.

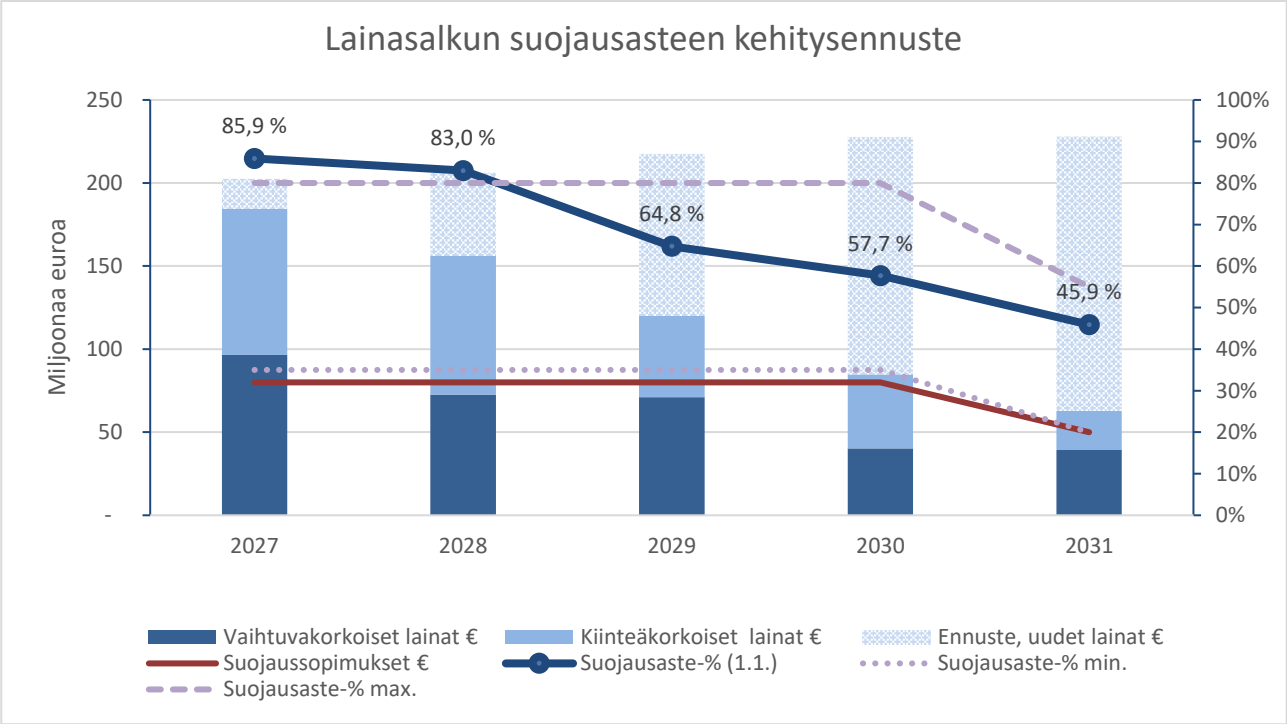

Lainasalkun rakenne ja suojaustaso

Suojatuilla lainoilla tarkoitetaan kiinteillä koroilla otettuja lainoja ja lainoihin tehtyjen johdannaissuojauksien määrää. Korkosuojausten tarkoituksena on vähentää kunnan korkomenojen heiluntaa ja parantaa ennustettavuutta ja siten edesauttaa budjetin laatimista ja siinä pysymistä. Korkosuojautumisella saavutettava vakaampi korko sopii kunnalle myös siksi, että kunnan investoinnit ovat pitkäaikaisia ja korkomenojen äkillisen nousun kompensoimiseksi on olemassa niukasti keinoja. Myös korkokatto, korkolattia, korkoputki tai muu näihin rinnastettavissa oleva korko-optiosopimus ovat sallittuja suojauskeinoja. Vallitsevaan suojausasteen tasoon vaikuttaa kaupungin kulloinenkin korkonäkemys, markkinatilanne sekä lainamäärä ja sen ennustettu kehitys. Johdannaissopimuksia voidaan käyttää myös kiinteäkorkoisen lainan muuttamiseksi vaihtuvakorkoiseksi tai viitekoron vaihtamiseksi. Lainasalkun suojaaminen on osa kaupungin riskienhallintaa.

Suojaustasolla tarkoitetaan suojattujen lainojen osuutta kokonaislainamäärästä. Mikkelin kaupungin korkosuojauksia tulee ylläpitää jäljempänä kuvattujen periaatteiden ja tavoitetasojen mukaisesti, mutta perustellusta syystä on periaatteista mahdollista poiketa väliaikaisesti. Lainasalkun ja suojausten rakennetta on määrä ylläpitää siten, että vuotuinen suojattujen lainojen osuus lainasalkusta on suunnitelmakaudella aina vähintään 40 prosenttia, kun politiikan asettama minimitaso on 35 %.

Mikkelin kaupungin lainasalkun suojaustaso on vuoden 2027 alussa noin 85,9 prosenttia. Vuonna 2024 toteutetun 100 miljoonan euron lainasalkun keventämisen johdosta korkosuojauksia jouduttiin muokkaamaan vuoden 2025 aikana, sillä lainasalkun pieneneminen lähes kolmanneksella nosti jäljelle jääneen lainakannan suojausasteen korkeaksi. Tavoitteena muokkauksissa on, että kokonaisuus vastaa myös uudessa tilanteessa paremmin suojauspolitiikkaa ja varmistaa perustellun suojausasteen myös pidemmälle aikavälille siten, ettei suojausaste laske liian alhaiseksi myöskään 2030-luvulla. Uudelleenjärjestelystä huolimatta lainasalkussa on edelleen ylimääräisestä lainojen poismaksusta johtuen aiempaa tavoitetasoa korkeampi suojausaste vuosina 2027 ja 2028. Keskimääräinen suojausaste suunnitelmakaudella 2027–2030 on kuitenkin tarkoituksenmukaisella 73 %:n tasolla. Seuraava kuvaaja esittää suojausasteen kehitysennusteen vuosina 2027–2031.

Korkosuojausten periaatteet

Rajoitukset korkosuojausten käyttötarkoituksen suhteen: Korkojohdannaisia voidaan käyttää vain korkoriskiltä suojautumiseen. Valtuutetuilla henkilöillä on näin ollen oikeus tehdä vain sellaisia korkosuojauksia, joissa maksettava maksimikorko on joko ennalta tiedossa (esim. kiinteä korko) tai maksettavan koron erotus vaihtuvaan markkinakorkoon on rajoitettu (esim. 3kk euribor + 2 %-yksikköä). Täten esimerkiksi korkojohdannaista, jossa kunnan maksama korko voi kumuloitua rajoittamattomasti, ei voida käyttää.

Rajoitukset korkosuojausten nimellismäärän suhteen: Tietylle kalenterivuodelle tehtävien korkosuojausten nimellismäärä saa olla enintään 80 % lainasalkun ennustetusta koosta kyseiselle vuodelle, ellei kyse ole korkosuojauksille tehtävästä laajemmasta uudelleenjärjestelystä tai poikkeamiselle on muu perusteltu syy. Suojausten aikahorisontti voi olla pidempi kuin nykyisten lainojen maturiteetti, mikäli hyväksyttyjen tai valmisteilla olevien taloussuunnitelmien (talousarvio) tai pidemmän tähtäimen ennusteiden perusteella on perusteltua uskoa, että nykyisten lainojen erääntyessä ne jälleenrahoitetaan uudella velalla. Samoin korkosuojauksia voidaan tehdä taloussuunnitelmaan jo ennakoitujen, tulevaisuudessa nostettavien lainojen korkoriskin suojaamiseksi jo ennen ko. lainan nostohetkeä.

Korkosuojausten tekemisvaltuudet: Korkosuojauksia voivat tehdä kaupunginjohtaja ja talousjohtaja. Talousjohtaja informoi hyvän hallintotavan mukaisesti kaupunginjohtajaa suojausten tekemisen suunnittelusta ja valmistelusta, koska kaupunginjohtaja allekirjoittaa korkosuojaussopimukset. Valtuutetuilla henkilöillä on myös oikeus purkaa tai muuten muokata tekemiään korkosuojauksia pitäytyen em. rajoissa.

Tavoitteellisten suojaustasojen määrittely aikaperiodille 0–40 vuotta:

1. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 0–4 vuotta (suunnitelmakaudella 2027–2030) siten, että keskimääräinen suojattujen lainojen osuus lainasalkusta on vähintään 35 % ja enintään 80 %.
2. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 5–8 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on vähintään 20 % ja enintään 55 %.
3. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 9–12 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 45 %.
4. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 13–20 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 35 %
5. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 21–40 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 30 %.

Edellä mainituista suojaustasojen vaihteluvälimäärittelyistä on mahdollista poiketa perustellusta syystä.

Korkosuojauspolitiikasta on yleisen tason määräyksiä myös kaupunginvaltuuston 11.12.2023 § 123 hyväksymässä Mikkelin kaupungin varainhankintapolitiikassa. Politiikan mukaan tavoiteltua suojausastetta tarkennetaan vuosittain talousarviossa.

Rahoituslaskelma

tuhansina euroina	TP 2025	TA 2026	Ennuste 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA							
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	25 194	21 063	21 070	20 889	21 302	21 420	21 024
Tulorahoituksen korjauserät	-1 044	-1 000	-1 000	-1 350	-1 000	-1 000	-1 000
Toiminnan rahavirta yhteensä	24 150	20 063	20 070	19 539	20 302	20 420	20 024
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-17 564	-22 835	-21 748	-20 845	-26 080	-33 695	-32 385
Rahoitusosuudet investointimenoihin	691	295	378	120	50	50	100
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 206	1 525	1 026	1 500	1 500	1 500	1 500
Investointien rahavirta yhteensä	-15 668	-21 015	-20 344	-19 225	-24 530	-32 145	-30 785
Toiminnan ja Investointien rahavirta	**8 483**	**-952**	**-274**	**314**	**-4 228**	**-11 725**	**-10 761**
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset	-3 953	-10 000	-4 450	-3 000	-1 000	-1 000	-1 000
Antolainasaamisten vähennykset	1 220	2 350	2 486	1 875	1 678	1 678	1 667
Antolainauksen muutokset yhteensä	-2 733	-7 650	-1 964	-1 125	678	678	667
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	28 000	20 000	10 000	32 000	47 500	45 500
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-9 845	-19 088	-19 088	-8 338	-28 338	-36 088	-35 338
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 496	0	1 500	0	0	0	0
Lainakannan muutokset yhteensä	-8 349	8 912	2 412	1 662	3 662	11 412	10 162
Muut maksuvalmiuden muutokset							
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-67						
Vaihto-omaisuuden muutokset	354						
Saamisten muutos	-1 000						
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	2 847						
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	2 134						
Rahoituksen rahavirta	**-8 948**	**1 262**	**448**	**537**	**4 340**	**12 090**	**10 829**
Rahavarojen muutos	**-465**	**310**	**174**	**851**	**112**	**365**	**68**

TUNNUSLUVUT	TP 2025	TA 2026	Ennuste 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030
Lainakanta	208 878	230 302	211 290	212 952	216 614	228 026	238 188
Lainakanta / asukas	4 052	4 438	4 099	4 131	4 202	4 423	4 621
Investointien omahankintameno, teur	16 873	22 540	21 370	20 725	26 030	33 645	32 285
Investointien tulorahoitus %	149 %	93 %	99 %	101 %	82 %	64 %	65 %

Mikkelin asukasluku 31.12.2025 51 549 *(Tilastokeskuksen ennakkoluku, käytetty tilinpäätöksessä 2025)*

Valtuustoon nähden sitovat erät

Eritelty rahoituslaskelma

tuhansina euroina	TA 2027	Kaupunki	Mikkelin Vesiliike-laitos	Liikelaitos Otavia	Työllisyys-lautakunta (taseyks.)
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	20 889	15 548	4 924	417	0
Tulorahoituksen korjauserät	-1 350	-1 350			
Toiminnan rahavirta yhteensä	19 539	14 198	4 924	417	
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-20 845	-18 830	-1 990	-25	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	120	120			
Käyttöomaisuuden myyntitulot	1 500	1 500			
Investointien rahavirta yhteensä	-19 225	-17 210	-1 990	-25	
Toiminnan ja Investointien rahavirta	**314**	**-3 012**	**2 934**	**392**	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset	-3 000	-3 000			
Antolainasaamisten vähennykset	1 875	1 875			
Antolainauksen muutokset yhteensä	-1 125	-1 125			
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 000	10 000			
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 338	-6 671	-1 667		
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0				
Lainakannan muutokset yhteensä	1 662	3 329	-1 667		
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset					
Vaihto-omaisuuden muutokset					
Saamisten muutokset					
Korottomien velkojen muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset yht.					
Rahoituksen rahavirta	**537**	**2 204**	**-1 667**		
Rahavarojen muutos	**851**	**-808**	**1 267**	**392**	

12 Talousarviovuoden 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2030 investoinnit

Investointiohjelmaesityksen tausta-aineistoina ovat jo aikaisemmin tehdyt monivuotiset päätökset mm. kouluista, päiväkodeista, liikenneinvestoinneista, liikuntapaikkarakentamisesta ja liikenneverkosta.

Kaupungin elinvoimaisuuden kehittämiseksi mm. strategisiin kehittämisalustoihin osoitetaan investointeja.

Taloussuunnitelmavuosille 2028–2030 esitetyt investoinnit ovat ohjeellisia, vuosittain kumulatiivisesti yli kaupungin talouden kestävän kantokyvyn ja niiden toteutus sopeutetaan vuosittain kaupungin taloudelliseen tilanteeseen talousarviokäsittelyn yhteydessä. Lisäksi erityisesti ns. horisonttihankkeet nostetaan hyvissä ajoin poliittiseen keskusteluun, esimerkiksi kolme taloussuunnittelu-vuotta ennen kuin investoinnit tulisivat aktualisoitumaan.

Kaupungin poistotaso on noin 21,0 milj. euroa.

Keskeisimmät talousarvion sitovat investoinnit (vuoden 2027 osuus investoinnista):

- Kaupungin virastotalon saneerauksen jatkuminen (1,2 milj. euroa)
- Katujen saneeraus (1,95 milj. euroa)
- Hänninkentän tekonurmen uusiminen (0,7 milj. euroa)
- Yritysalueiden ja uusien asuinalueiden kadut (0,6 milj. euroa)
- Siltojen saneeraus (1,0 milj. euroa)
- Hulevesiohjelma (0,55 milj. euroa)
- Keskusta-alueen tulvariski (0,70 milj. euroa)

INVESTOINTIESITYS, TALOUSARVIO 2027 + TS2028-30

KAUPUNKI tuhansina euroina	***Hank-keen suuruus-luokka (arvio)***	**Kumula-tiivinen toteuma, arvio TP2026**	**TOT 2026 (menoarvio)**		**TA 2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**Investoin-nit yht. vuosina 2027–30**
			menot	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	
MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT													
Osallistava budjetointi, ASTO			-150		**-150**		-150		-150		-150		-600
KIINTEÄ OMAISUUS													
Maa- ja vesialueet													
Maa- ja vesialueiden myynti, TULOT				1000		**1500**		1500		1500		1500	6000
Maa- ja vesialueiden hankinta, MENOT			-300		**-400**		-400		-200		-200		-1200
RAKENNUKSET													
Päiväkodit													
Röllin päiväkoti, ylläpitokorjaukset	*-400*						-400						-400
Lähemäen lastentalon, peruskorjaus	*-3050*		-50		**-700**		-2300						-3000
Koulut													
Itäinen aluekoulu (KV 11/24 § 102) - kampus (koulu ja alueen päiväkoti, versio oma tase) *	*-27000*												
Korvaava koulun uudisrakennus (n. 460 opp.)	*-17664*	-73	-50		**-70**		-100		-4000		-8000		-12 170
Kalustus (perusopetus)	*-736*												
Korvaavat päiväkodit uudisrakennukset (n. 150 + 70 lasta)	*-8300*	-20	-20		**-30**		-50		-3000		-3000		-6080
Kalustus (varhaiskasvatus)	*-300*												
Otavan koulun ylläpitokorjaus ja esiopetus saattoliikenne	*-500*	-80	-80		**-300**		-50		-50				-400
Otavan lähiliikuntapaikka	*-400*				**-200**		-200						-400
Otavan opiston ruokalan yläpohjan tiivistykset	*-80*								-80				-80
Päämajakoulun pohjoispäädyn ja keskiosan sisäilmakorjaukset	*-1200*				**-500**		-700						-1200
Anttolan koulun piha									-100				-100
Kalevankankaan koulu, kunnossapitokorjaukset (C-siipi)	*1000*		-500		**-350**		-350		-300				-1000
Rantakylän koulun sisäilman kunnossapitokorjaukset					**-250**		-5000						-5250
Mikkelin Lyseon koulu (n. 460 opp.), peruskorjaus	*-12500*										-100		-100
Mikkelin lukio (n. 750 opisk.), koulun elinkaari ja toiminnallisuus	*-17000*												
Kalustus (lukio-opetus)	*-2000*								-300				-300
Tuppuralan koulun pihan perusparannus	*-225*	-25	-25				-200						-200
Valmius ja varautuminen	*-100*				**-100**								-100
Kulttuuri													
Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli, korjaus ja peruskorjaus	*-12000*		-100		**-230**		-100		-100		-100		-530
Teatteritalo													
Toiminnalliset muutokset ja peruskorjaus	*-11000*												
Kirjastorakennus, Mikkelin seutukirjasto													
LVIS-peruskorjaus ja toiminnallisuus	*-7000*								-2500		-4500		-7000

KAUPUNKI tuhansina euroina	***Hankkeen suuruusluokka (arvio)***	**Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2026**	**TOT 2026 (menoarvio)**		**TA 2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**Investoinnit yht. vuosina 2027–30**
			menot	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	
Viestikeskus Lokki, luolan kunnostaminen, TULOT				150									
Viestikeskus Lokki, luolan kunnostaminen, MENOT	*-800*	-550	-550		**-200**								-200
Museotoimen tilojen suunnittelu	*-50*								-50				-50
Muistin tilojen jäähdytys- ja aurinkoenergiahanke					**-110**	**40**							-70
Kansalaisopiston keramiikan tilojen siirtäminen	*-50*								-50				-50
Jalkaväkimuseon sähkösaneeraus	*-500*				**-250**		-250						
Mannerheimin salonkivaunu					**-100**								
Nuoriso													
Sähkis-nuorisotaloprojekti													
Pääkonttorin muuttaminen nuorisotilaksi					**-50**		-200		-500		-300		-1050
Kalustus					**-30**								-30
Liikunta													
Rantakeidas													
Rantakeitaan ilmanvaihdon ja kosteiden tilojen huoltokorjaus	*-1000*						-200		-200		-200		-600
Terapia-allas, huoltokorjaus	*-300*										-350		-350
Julkiset rakennukset													
Kaupungin virastotalo, peruskorjaus etenee vaiheittain													
LVIS peruskorjaus		-5433	-1600		**-1200**								-1200
Hlöstön taukotilat, kalustus					**-75**								-75
Sotakoulu, Ristiina	*-1200*	-1026	-75		**-25**								-25
Anttolatalon sisäilman kunnossapitokorjaukset	*-100*				**-100**								-100
Kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt													
Koulu- ja esiopetus			-200		**-200**		-200		-200		-200		-800
Liikunta- ja nuorisopalvelut			-100		**-100**		-100		-100		-100		-400
Julkiset rakennukset			-100		**-100**		-100		-100		-100		-400
Rakennusten suunnittelumääräraha			-150		**-150**		-150		-150		-150		-600
Energiataloudelliset investoinnit, TULOT				100		**50**		50		50			150
Energiataloudelliset investoinnit, MENOT			-250		**-200**		-200		-200		-200		-800
KIINTEÄT RAKENTEET													
Strateginen kehittämisalustat													
Satamalahden kehittäminen		-750	-100		**-500**		-500		-3000		-3000		-7000
Kiertoliittymä, Savilahti (viides haara)		-50	-50		**-500**								-500
Mannerheimintien liittymäjärjestelyt									-700				-700
Puhistamon liittymäalue (kiertoliittymä)		-800											
Varsinainen satama-alue ja kokoajakatu							-200		-1000		-1000		-2200
Mikkelitalo (kulttuuri- ja tiedekeskus)	*-30 000*										-200		-200

KAUPUNKI tuhansina euroina	***Hank-keen suuruus-luokka (arvio)***	**Kumula-tiivinen toteuma, arvio TP2026**	**TOT 2026 (menoarvio)**		**TA 2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**Investoin-nit yht. vuosina 2027–30**
			menot	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	
EcoSairila			-500		**-500**		-500		-200		-200		-1400
Kalevankankaan alue		-376	-100		**-100**		-200		-200		-200		-700
Matkailu			-275		**-300**		-300		-300		-200		-1100
Ruutukaavakeskustan kehittäminen			-100		**-100**		-100		-100		-100		-400
Vanhojen asuinalueiden yleisilmeen kohentaminen					**-100**		-100		-100		-100		-400
Liikenneverkkoratkaisut													
Valtion kanssa toteutettavat liikenneverkon yhteishankkeet	*-4000*		-100		**-1000**		-1000		-3000				-5000
Kadut													
Kadut (yritys- ja uudet asuinalueet) ***													
Kohteet maankäyttöohjelman mukaisesti			-800		**-500**		-1000		-1000		-1000		-3500
Karilan vihreän siirtymän kehittämisalue (l=1000 m)									-1000				-1000
Moision asuinalue	*-6000*				**-50**		-500		-500		-500		-1550
Kadut (saneeraus, liikenneturvallisuus, jne.) ***													
Kohteet käyttötaloussuunnitelman mukaisesti			-1800		**-1950**		-2000		-2000		-2000		-7950
Katujen suunnittelumääräraha			-100		**-100**		-100		-100		-100		-400
Otavankatu & Sammonkatu kiertoliittymä					**-600**								-600
Siltojen uusiminen (Juvantie -Tenholankatu, Mikaelin kohta)			-500		**-1000**		**-600**		-600		-600		-2800
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen													
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen MENOT ***			-400		**-100**		-200		-200		-200		-700
Savilahden rannan yhtenäinen kevytväylä (asemakaavan toteuttaminen)									-500				-500
Meijeripuiston rannan yhtenäinen puistoväylä (asemakaavan toteuttaminen)	*-250*										-250		-250
Lentoasema (sis. Valtion investointituki) TULOT				30		**30**							30
Lentoasema MENOT			-100		**-50**		-50		-50		-50		-200
Valot													
Katuvalojen saneeraus			-300		**-300**		-300		-300		-300		-1200
Liikennevalojen uusiminen			-200		**-300**		-300		-200		-200		-1000
Joukkoliikenteen infran kehittäminen keskusta-alueella					**-200**								-200
Puistot ja leikkipaikat ***			-350		**-350**		-300		-300		-300		-1250
Vesistöt													
Hulevesiohjelma ***		-2660	-600		**-550**		-400		-900		-400		-2250
Keskusta-alueen tulvariski		-927	-470		**-700**		-500						-1200
Tikkalan entisen kaatopaikan vesien hallinnan järjestelyt		-20	-20		**-100**		-200		-200				-500
Satamien kunnostus*** (sis. retkisatamat)			-80		**-75**		-75		-100		-50		-300

KAUPUNKI tuhansina euroina	***Hankkeen suuruusluokka (arvio)***	**Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2026**	**TOT 2026 (menoarvio)**		**TA 2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**Investoinnit yht. vuosina 2027–30**
			menot	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	
Liikkuminen													
Tykkilumen varastointialue									-350				-350
Uimarantojen kunnostukset, korjausvelan poistaminen			-75		**-75**		-50		-50		-50		-225
Latureitin jatko ja valaistus, Ristiina	*-150*										-125		-125
Kalevankangas-Golfkenttä latu	*-100*										-100		-100
Kalevankangas, pitkä latureitti	*-100*								-100				-100
Otava, Liukkolan lenkin valaistus (3 km)	*-50*										-50		-50
Urheilupuiston kokonaisuus													
Viheralue eteläinen pääty							-200						-200
Jalkapallo- ja tenniskenttien pelialustojen uudistaminen TULOT												100	100
Jalkapallo- ja tenniskenttien pelialustojen uudistaminen MENOT	*-500*										-500		-500
Hänninkenttä													
Tekonurmen uusiminen	*-700*				**-700**								-700
Vanhan tekonurmen sijoittaminen Lyseo, Otava ja													
Tuppuralan koulut	*-300*				**-300**								-300
Raviradan nurmikenttien kastelujärjestelmän uusiminen	*-120*						-120						-120
Suomenniemen tenniskenttä	*-80*								-80				-80
Yleisurheilukentän kunnostus, Haukivuori	*-100*										-100		-100
Kalevankankaan tekonurmen uusiminen	*-500*								-500				-500
Urpolan tekonurmen ja lämmitysjärjestelmän uusiminen	*-600*						-600						-600
Kovalantien alikulkusillan suurennus	*-300*				**-150**								-150
Marskin aukion liikuntapuisto	*-1100*												
Liikuntapaikkarakentaminen ja kunnostus **			-125		**-125**		-125		-125		-125		-500
IRTAIN OMAISUUS													
Koneet ja kalusto													
Hallinnon palvelualue													
Ruoka- ja puhtauspalvelut			-175		**-200**		-200		-200		-200		-800
Valmius ja varautuminen			-50		**-50**		-100		-100		-100		-350
Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue													
Sivistyslautakunta			-200		**-200**		-250		-250				-700
Hyvinvointilautakunta			-200		**-200**		-250		-250				-700
Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue													
Kaupunkikehityslautakunta			-100		**-50**		-100		-100				-250
Saimaan Unesco Global Geopark hanke, luontomatkailu			-60		**-75**		-75		-75				-225

KAUPUNKI tuhansina euroina	***Hankkeen suuruusluokka (arvio)***	**Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2026**	**TOT 2026 (menoarvio)**		**TA 2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**Investoinnit yht. vuosina 2027–30**
			menot	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	
ARVOPAPERIT JA OSUUDET													
Osakkeet ja osuudet													
Osakkeiden hankinta, Saimaa Stadiumi Oy		-1600	-200		**-200**		-200		-200		-200		-800
Muiden osakkeiden hankinta			-168		**-100**		-200		-200				-500
Itäradan suunnitteluhankeyhtiö (valtuusto 31.8.20 § 269)		-552	-210		**-210**		-210		-210		-210		-840
INVESTOINNIT YHTEENSÄ													
TULOT				1280		**1620**		1550		1550		1600	6320
MENOT			-12808		**-18830**		-23505		-31670		-30360		-104365
NETTOINVESTOINTI			-11528		**-17210**		-21955		-30120		-28760		-98045

LIIKELAITOKSET tuhansina euroina	***Hankkeen suuruusluokka (arvio)***	**Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2026**	**TOT 2026 (menoarvio)**		**TA 2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**Investoinnit yht. vuosina 2027–30**
			menot	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	
LIIKELAITOS OTAVIA													
MENOT			-25		**-25**		-25		-25		-25		-100
VESILIIKELAITOS													
Vesilaitokset ja jätevedenpuhdistamot							-500		-500		-500		-1500
Anttolan siirtolinja rakentaminen (suunnittelu)	*-7000*						-50						-50
Muut vesilaitokset ja jätevedenpuhdistamo -hankkeet			-290		**-290**								-290
Verkostot			-1600		**-1700**		-2000		-1500		-1500		-6700
Veturitallin alueen rakentaminen, Savonradan alitus							-500						-500
MENOT			-1890		**-1990**		-2550		-2000		-2000		-8540
LIIKELAITOKSET / INVESTOINNIT YHTEENSÄ													
TULOT													
MENOT			-1915		**-2015**		-2575		-2025		-2025		-8640
NETTOINVESTOINTI			-1915		**-2015**		**-2575**		**-2025**		**-2025**		-8640

KAUPUNKI tuhansina euroina	***Hankkeen suuruusluokka (arvio)***	**Kumulatiivinen toteuma, arvio TP2026**	**TOT 2026 (menoarvio)**		**TA 2027**		**TS2028**		**TS2029**		**TS2030**		**Investoinnit yht. vuosina 2027–30**
			menot	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	**menot**	**tulot**	
INVESTOINNIT YHTEENSÄ													
TULOT				1280		**1620**		**1550**		**1550**		**1600**	6320
MENOT			-14723		**-20845**		**-26080**		**-33695**		**-32385**		-113005
NETTOINVESTOINTI			-13443		**-19225**		**-24530**		**-32145**		**-30785**		-106685

Poistotaso n. 21,0 milj. euroa

Yksittäisen hankkeen investointimäärärahat voivat poiketa enintään 5 %, jos hanke saadaan saman talousarviovuoden aikana rahoitettua muusta hankkeesta säästyneillä, samaan pysyvien vastaavien ryhmään kuuluvilla määrärahoilla. Jos ylitys on yli 5 %, mutta euromääräisesti ylitys on alle 20 000 euroa, voidaan ylitys kattaa edellä esitetyllä tavalla ilman erillistä lisämäärärahan esittämistä.

***** Ratkaistaan Itäisen alueen päiväkoti- ja kouluratkaisun yhteydessä. Luvut taulukossa lautakuntakäsittely 6/2024 mukaisina. Aikataulu siirretty kahdella vuodella.

****** Kaupunkirakenneselvitys (kaupunginvaltuusto 18.6.2018 § 71). Ennen hankkeiden toteuttamisen aloittamista tehdään erillinen hankekohtainen päätös.

******* Työohjelma vahvistetaan käyttötaloussuunnitelmassa

Liite 1: Merkittävimpien konserniyhteisöjen konsernivastuuhenkilöt ja yhteyshenkilöt

Kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös 17.6.2026 § 26

KONSERNIVASTUUHENKILÖT

Konserniohjeen mukaisesti konsernivastuuhenkilön tehtävänä on konserniyhtiöiden valvonta, perehtyminen vastuuyhtiöidensä asioihin sekä yhdyshenkilönä toimiminen yhtiön ja kaupungin välillä. Konsernivastuuhenkilön tulee aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan.

Tytäryhteisöt	
Etelä-Savon Energia -konserni	Kaupunginjohtaja
Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy	Kaupunginjohtaja
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Metsäsairila Oy (konserni)	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikalo Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Asumisoikeus Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	Sivistysjohtaja
Mikkelin Mikaeli Oy	Sivistysjohtaja
Mikkelin Jäähalli Oy	Hallintojohtaja
Mikkelin Ravirata Oy	Hallintojohtaja
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	Hallintojohtaja
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	
As Oy Pirttitie III	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
As Oy Tuppura	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
As Oy Hirvipari	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Mikkelin Arkistotalo Oy	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja*)
Muut määräysvallan perusteella tytäryhtiöasemaan verrattavassa asemassa olevat yhteisöt	
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	Kaupunkikehitysjohtaja
Kyyhkylä-säätiö	Hallintojohtaja
Haukivuoren Vanhustentalosäätiö	Palvelujohtaja (kaupunkikehitysjohtaja*)

*delegoitu

YHTEYSHENKILÖT:

Seuraaviin yhteisöihin nimetyt henkilöt toimivat yhteyshenkilönä kaupungin ja yhteisön välillä. Yhteisöt eivät ole kaupungin määräysvallassa tytäryhtiöaseman tai enemmistömääräysvallan perusteella, joten konserniohjetta sovelletaan ainoastaan tilannekohtaisesti omistajaohjauksen työvälineenä ja suhteessa kaupungin omistusosuuteen tai päätösvaltaan. Yhteyshenkilön tehtävänä on seurata vastuuyhteisönsä toimintaa ja huolehtia toimivasta tiedonkulusta yhteisön ja kaupungin välillä.

Muut omistajaohjauksellisesti olennaisiksi katsotut yhteisöt	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	Kaupunginjohtaja
Suur-Savon Sähkö Oy	Kaupunginjohtaja
Etelä-Savon Maakuntaliitto	Kaupunginjohtaja
Saimaa Stadiumi Oy	Sivistysjohtaja
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	Sivistysjohtaja
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö	Sivistysjohtaja